

Hensetting Moss

Reguleringsplan- Samlede merknader til høring og offentlig ettersyn av reguleringsplan

00B	Første utgave	08.05.2024	IRELIL	IRELIL	CHEG
Revisjon	Revisjonen gjelder	Dato	Utarb. av	Kontr. av	Godkj. av
Tittel: Østfoldbanen vestre linje, (Moss) – Sarpsborg, Rygge st, Hensetting Moss, Reguleringsplan- Samlede merknader til høring og offentlig ettersyn av reguleringsplan		Antall sider: 85		Entrepriise:	
		Produsent :			
		Produsent dok.no:			
		Erstatning for:			
		Erstattet av:			
Prosjekt: 965012		Dokument-/tegningsnummer:		Revisjon:	
Parsell: 11		ICH-11-A-25169		00B	
		Drifts dokument-/tegningsnummer:		Revisjon drift:	
		[hvis relevant]		[hvis relevant]	

BANE NOR Hensetting Moss	Reguleringsplan- Samlede merknader til høring og offentlig ettersyn av reguleringsplan	Dok.n ICH-11-A-25169 Rev.: 00B Dato 08.05.2024
---	--	--

INNHOLDSFORTEGNELSE

1 OFFENTLIGE ETATER	3
Statens vegvesen (SVV)	4
Statsforvalteren i Oslo og Viken	6
Viken fylkeskommune (VFK)	10
Kulturhistorisk museum (KHM)	18
Oppdatert uttalelse fra Viken fylkeskommune (VFK)	25
Forsvarsbygg	31
Norges vassdrags og energidirektorat (NVE)	32
MOVAR/Mosseregionen interkommunale brann og redning (MIB)	35
Moss kommune (MK)	37
2 ORGANISASJONER, LAG OG FORENINGER	45
FAU Halmstad skole, ved Ingri Guren	46
Gulland vanningslag	48
Voldbrua vanningslag	61
Norges Bondelag (NB)	65
3 GRUNNEIERE, BERØRTE, PRIVATPERSONER	69
Torgeir og Ole Gjølberg	70
Petter Andersen	80
Jan Bremseth	85

1 Offentlige etater

Statens vegvesen

BANE NOR SF
Postboks 4350

2308 HAMAR

Behandlende enhet:
Transport og samfunn

Saksbehandler/telefon:
Jan Antonsen / 69243554

Vår referanse:
22/38546-7

Deres referanse:
202205561-1

Vår dato:
19.06.2023

Uttalelse – høring og offentlig ettersyn – forslag til statlig reguleringsplan for hensetting Moss – Gon i Moss kommune

Vi viser til brev av 28. april 2023 vedlagt ovennevnte plandokumenter. Frist for uttalelser er 16. juni 2023.

Bakgrunn

Hensikten med planen er å legge til rette for bygging av et nytt hensettingsanlegg (toggparkering) i mosseregionen. Anlegget er nødvendig for å kunne parkere tog når det fremtidige dobbeltsporet til Moss er etablert og det skal kjøres flere tog.

Forslagsstiller er Bane NOR med Rambøll Norge AS som plankonsulent.

Ved varsel om oppstart av planarbeidet og høring av planprogram ga vi innspill i brev av 11. juni 2020. Ved varsel om oppstart av detaljregulering hadde vi merknader i brev av 29. september 2021. Det ble i februar 2022 varslet utvidelse av planområdet, men vi hadde ingen merknader da, jf. brev av 21. mars 2022.

Statens vegvesens rolle i planleggingen

Statens vegvesen har ansvar for at føringer i nasjonal transportplan (NTP), statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, vegnormalene og andre nasjonale og regionale arealpolitiske føringer blir ivaretatt i planleggingen. Vårt samfunnsoppdrag er å utvikle og tilrettelegge for et helhetlig og framtidsrettet transportsystem i hele landet, som fremmer framkommelighet, reduserer transportulykkene og bidrar til omstilling til lavutslippssamfunnet.

Vi uttaler oss som forvalter av riksveg på vegne av staten, og som statlig fagmyndighet med sektoransvar innenfor vegtransport. Det betyr at vi har et overordnet ansvar for at

Postadresse
Statens vegvesen
Transport og samfunn
Postboks 1010 Nordre Ål
2605 LILLEHAMMER

Telefon: 22 07 30 00
firmapost@vegvesen.no
Org.nr: 971032081

Kontoradresse
Skoggata 19
1530 MOSS

Fakturaadresse
Statens vegvesen
Fakturamottak DFØ
Postboks 4710 Torgarden
7468 Trondheim

trafikksikkerhet, klima og miljøhensyn og helhetlig bypolitikk ivaretas i alle planforslag som berører samferdsel. Dette gir oss rett til å stille krav til både statlige, fylkeskommunale og kommunale veger, gater og løsninger for gående og syklende.

Vurdering

Ved varsel om planoppstart hadde vi innspill til følgende tema:

- trafikkanalyse for vegtrafikk
- massetransport
- tilrettelegging for syklende
- Tilrettelegging for gående
- universell utforming

Generelt synes vi disse tema er godt ivaretatt i planen og har derfor ingen merknader til planforslaget som dermed kan egengodkjennes for vår del. Vi ber om å få tilsendt endelig planvedtak og plandokumenter.

Statens vegvesen Transport og samfunn

Med hilsen

Anders O. T. Hagerup
seksjonssjef

Jan Antonsen
sjefingeniør

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Kopi

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN, Postboks 325, 1502 MOSS
VIKEN FYLKESKOMMUNE, Postboks 220, 1702 SARPSBORG

Bane NOR SF
Postboks 4350
2308 HAMAR

Saksbehandler, innvalgstelefon

Carl Henrik Jensen, 69247049

Moss - uttalelse til høring av statlig reguleringsplan for hensetting Moss ved Gon (Rygge stasjon)

Vi viser til brev datert 28. april 2023 med høring av statlig reguleringsplan for nytt togparkeringsanlegg i Mosseregionen.

Bakgrunn

Da Bane NOR startet prosjektet Hensetting Moss i 2017, ble det opprinnelig bestemt at det skulle gjennomføres en kommunedelplanprosess. De berørte kommunene Moss, Rygge og Råde var negative til hensetting i egne kommuner, og ville ikke akseptere alternativene som Bane NOR anbefalte utredet i foreslått planprogram. Dermed stanset planprosessen opp høsten 2018. Reguleringsplanprosessen ble senere vedtatt gjennomført som statlig planprosess. Kommunal- og moderniseringsdepartementet (nå Kommunal- og distriktsdepartementet) vedtok planprogrammet 10. februar 2021. Departementet vedtok samtidig at alternativet ved Gon i Moss skulle legges til grunn for videre reguleringsplanarbeid.

Reguleringsplanforslaget avsetter areal til tiltakene som skal gjennomføres på stasjonen og ved hensettingsanlegget, inklusive ankomstspor, nødvendige jernbanetekniske anlegg, veiadkomster, omlegging av parkering, gang- og sykkelveier og turstier. Reguleringsplanen legger også til rette for etablering av støyskjerming, beplanting, håndtering av overvann og omlegging av kommunaltekniske anlegg.

Vi uttalte oss til foreslått planprogram, i vårt brev 19. juni 2020. Vi ga innspill til reguleringsplanarbeidet for dette området, i våre brev datert 19. juni 2021 og 24. februar 2022. Bane NOR har i flere omganger orientert om planarbeidet i regionalt planforum.

Statsforvalterens rolle

Vi skal bidra til at planer ivaretar nasjonale og vesentlige regionale interesser innen landbruk, klima og miljøvern, folkehelse, barn og unges interesser, samfunnssikkerhet og gravplasser. Statsforvalteren skal arbeide for at Stortingets og regjeringens vedtak, mål og retningslinjer innen

våre ansvarsområder blir fulgt opp i kommunale planer. Kommunen er planmyndighet og har ansvaret for at plan- og bygningslovens formelle krav til innhold og planprosess oppfylles i planarbeidet.

Vurdering

Vi vil innledningsvis berømme planbeskrivelsen som gir en grundig og oversiktlig redegjørelse for planprosessen. Vi mener dette er viktig for at alle skal kunne få oversikt over bakgrunnen for planforslaget.

Vi ser det som viktig å legge til rette for tog i kollektivtransportsystemet, blant annet for å følge opp Norges klimamål. Toget er et viktig element for å nå målet om at veksten i persontransport i byområdene skal tas av kollektivtransport, sykling og gange. For å få et godt togtilbud er det avgjørende å også få på plass et hensettingsanlegg.

Landbruk og jordvern

Det går fram av planbeskrivelsen at prosjektet vil medføre varig omdisponering av 23 dekar fulldyrket jord. Matjorden på raet i Østfold er blant de mest produktive i landet, og under et stadig nedbyggingspress fra andre samfunnsinteresser. Vi mener likevel det er positivt at arealbeslaget er halvert i forhold til det som ble forespeilet ved oppstart av reguleringsplanen. Vi legger til grunn at jordvern har vært et prioritert hensyn i planarbeidet.

Videre mener vi konsekvensene for jordressursene og landbruksnæringen er gjort godt rede for i konsekvensanalysen og i planbeskrivelsen. Vi er kjent med at planområdet drenerer til Kureåa, som er kilde for jordvanningsanlegg for jordbruksarealene videre ned mot Kurefjorden. Forurensing og utslipp fra anleggsarbeidet vil kunne ha vidtrekkende konsekvenser for muligheten til fortsatt jordvanning av disse arealene. Vi registrerer at dette er omhandlet i miljøoppfølgingsplanen, og forutsetter at dette følges opp gjennom anleggsgjennomføringen.

Det er utarbeidet en matjordplan for prosjektet. Matjordplanen gir en beskrivelse av jordressursene innenfor planområdet, og angir prosedyrer for behandling, flytting og gjenbruk av matjord som blir permanent og midlertidig omdisponert. I tillegg mener vi det er positivt at matjordplanen vektlegger betydningen av jordbruksfaglig kompetanse i anleggsgjennomføringen, og at det stilles krav om retting og tilbakeføring av jordvanningsanlegg som blir berørt av arbeidet. Matjordplanen er henvist til i reguleringsbestemmelsene, og vi legger til grunn at den følges opp i henhold til dette.

Vannmiljø og overvann

Det er viktig og i tråd med overordnede føringer at konsekvensutredningen beskriver vannforekomster som kan bli berørt, både ut fra naturverdier, miljøtilstand, påvirkninger og miljømål. Utredningen omfatter også vurderinger etter vannforskriften § 12. Konklusjonen er at planforslaget ikke medfører noen permanent forringelse av den økologiske tilstanden i vannforekomstene Gatubekken eller Kureåa.

En god håndtering av overvann er viktig for å unngå uheldig påvirkning på vannforekomstene. Vi ser derfor positivt på at overvann har vært et sentralt tema i utredninger og ved utforming av planforslaget. Forslaget til bestemmelser stiller krav en lokal overvannshåndtering som hovedprinsipp, der vannet enten infiltreres, ledes i åpne grøfter eller i overvannsledninger til resipienter (nærliggende bekker). Det er avsatt arealer til fordrøyning og ledning av overvann, og vi legger til grunn at dette er tilstrekkelig for å sikre en størst mulig grad åpen og naturbasert overvannsløsning.

Vassdragsinngrep og kantvegetasjon

Planforslaget åpner for at Gonbekken skal legges om for å tilpasses kryssing under jernbanen. Bekken med tilhørende kantsone er avsatt som *naturområde i sjø og vassdrag* på plankartet. Det er foreslått en tilhørende bestemmelse om mest mulig naturhermende bekkkanter og bunn. Vi viser til at dersom ikke NVE konsesjonsbehandler, vil inngrep i vassdrag kreve tillatelse etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag. For strekninger uten anadrom laksefisk og edelkreps, er fylkeskommunen myndighet etter forskriften.

Videre er det foreslått bestemmelser om istandsetting av kantsoner med stedegen vegetasjon og tilrettelegging for etablering av ny kantvegetasjon. Vi ser positivt på at kantvegetasjon langs vassdrag på denne måten får oppmerksomhet gjennom bestemmelsene. Vi minner også om at dersom vassdraget har årssikker vannføring, fastsetter vannressursloven § 11 at det skal opprettholdes kantvegetasjon. Ved alle inngrep og skjøtsel som kan redusere kantsonens økologiske funksjon, skal Statsforvalteren vurdere om det er behov for en dispensasjon fra denne bestemmelsen.

Forurensningsregelverk

Statsforvalteren er forurensningsmyndighet for graving i vassdrag (og sjø), og ved omlegging av Gonbekken må det derfor avklares om tiltaket vil kreve en egen tillatelse. Mer informasjon og søknadsskjema for inngrep i vassdrag finner dere på <https://www.statsforvalteren.no/oslo-ogviken/miljo-og-klima/forurensning/mudring-dumping-og-utfylling-i-sjo-og-vassdrag/>.

I konsekvensutredningen står det at en kortvarig lokal negativ påvirkning i Gatubekken i forbindelse med anleggsarbeider skal forebygges gjennom pålegg i utslippstillatelse, og at det utover dette ikke anses nødvendig med ytterligere skadereduserende tiltak. Miljøoppfølgingsplanen som følger planforslaget beskriver hvordan krav og føringer om ytre miljø skal følges opp i anleggsfasen. På bakgrunn av denne planen anser Statsforvalteren at tiltaket kan kreve utslippstillatelse etter forurensningsloven § 11 og at det må søkes om utslippstillatelse fra Statsforvalteren.

Naturmangfold

Det er kartlagt tre eiker i utkanten av Gonskogen. Disse inngår i den utvalgte naturtypen hule eiker. Ifølge kartleggingen i Miljødirektoratets Naturbase er de ikke synlig hule. De har imidlertid en stor omkrets og representerer viktige naturverdier. Det fremgår av planforslaget at disse må felles, men at de skal legges igjen i området som bidrag til naturmangfoldet. Vi vil påpeke at dersom det viser seg at disse *har* hulrom og tilhørende vedmuld, er det viktig for naturmangfoldet at vedmulden følger med stokkene og legges tilbake i stokkene etter henlegging. Vedmuld er et viktig levested for en rekke insekter. Vi vil sterkt anbefale at reguleringsbestemmelsene oppdateres med et slikt krav.

Støy

Det står i planbeskrivelsen at «Disse boligene må utredes for lokale støytiltak, der det ved befaringer skal gjøres en detaljert kartlegging av uteoppholdsarealer og bygningskonstruksjon som grunnlag for tiltaksvurderinger». «Disse boligene» refererer til 32 boenheter i Gatuveien med beregnet støy over anbefalte grenseverdier. Det er også noe overskridelse ved Halmstad skole.

I reguleringsbestemmelsene 3.4 b) er det imidlertid kun stilt krav om innendørs lydnivå. Vi vil for det første anbefale at tiltak ikke bare skal «vurderes» slik det er formulert i bestemmelsen, men «tilbys». Vi minner videre om at de anbefalte grenseverdiene i T-1442 (tabell 2) gjelder utenfor vinduer med støyfølsomt bruksformål og på stille del av uteoppholdsarealer.

Vi viser til Klima- og miljødepartementets *retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging* (T-1442/2021) punkt 5.2.1 om samferdselstiltak og forutsetter at føringene i retningslinjen følges opp.

Vi minner også om retningslinjens punkt 5.2 der det står at det er særlig viktig at støy er tilstrekkelig utredet og sikret i reguleringsplanen da jernbaneanlegg kan unntas byggesaksbehandling.

Andre forhold

I reguleringsbestemmelsene er det angitt at BKB1 skal benyttes til forretning/kontor. Vi har ikke klart å finne dette området i plankartet, og ber om at dette kvalitetssikres. Om det finnes et slikt areal i plankartet vil vi anbefale at det legges inn føringer tilsvarende det som er gjort for BKS og BKB2, som viser hvilke bestemmelser som skal gjelde for arealet.

Konklusjon

Vi viser til vår vurdering ovenfor om forhold vi forutsetter følges opp i videre anleggsarbeid og søknader om tillatelse etter annet lovverk. Vi vil sterkt anbefale at reguleringsbestemmelsene justeres for å ivareta naturmangfoldet knyttet til hule eiker og for å ivareta støyforholdene på Halmstad skole og de omtalte boenhetene i Gatuveien.

Ellers viser vi til [Statsforvalterens forventninger til kommunal arealplanlegg for 2023](#) og til [overordnede føringer for kommunal planlegging innenfor Statsforvalterens ansvarsområde](#).

Vi ber om å få tilsendt vedtaket i saken og eventuelt godkjent reguleringsplan.

Med hilsen

Brede Kihle
fagleder
Klima- og miljøvernavdelingen

Carl Henrik Jensen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Medsaksbehandlere:
Trygve Westrum Solem og Lise Økland

Kopi til:

Moss kommune	Postboks 175	1501	MOSS
Viken fylkeskommune	Postboks 220	1702	SARPSBORG

Uttalelse - Moss kommune - Statlig reguleringsplan - Hensetting ved Gon

Kommunal- og distriktsdepartementet gav 20.02.2023 tilslutning til å legge forslag til statlig reguleringsplan Hensetting Moss, ved Gon i Moss kommune ut på høring og offentlig ettersyn. Viken fylkeskommune mottok høringsmaterialet fra Bane nor SF 28. april, med frist for uttalelse 16. juni.

Hensikten med planarbeidet er å regulere areal til togparkering og utvidelse av Rygge stasjon med et tredje spor. Bane NOR varslet oppstart av planarbeidet 13.09.2021. Bane NOR er forslagstiller og Rambøll Norge AS er planfaglig rådgiver.

Viken fylkeskommune har uttalt seg til varsel om oppstart og høring av planprogram (24.06.2020) og til utvidelse av planområdet (25.02.2022). Østfold fylkeskommune har tidligere uttalt seg til varsel om oppstart og høring av planprogram på kommunedelplannivå (FU-vedtak 18.10.2018). I den forbindelse ble det varslet at fylkeskommunen ville vurdere innsigelse til alternativ Gon. Fylkesutvalget vedtok følgende punkter som nå også er relevante for vurderingen av forslaget som nå er på høring:

-Viken fylkeskommune mener det er behov for å utvide hensettingskapasiteten for vestre linje av Østfoldbanen. Dette er en viktig forutsetning for den planlagte tilbudsforbedringen på Østlandet.

-Det forutsettes at den endelige plasseringen og utformingen av hensettingsanlegget så langt som mulig ivaretar lokalmiljøets behov for skjerming i forhold til innsyn og støy.

Viken fylkeskommune har vurdert saken som regional planmyndighet, kulturminnemyndighet, vannregionmyndighet og som veieier for fylkesveier. Vi uttaler oss blant annet med utgangspunkt i fylkesplanen for Østfold.

Fylkeskommunen har i tillegg en veilederrolle, og ønsker å bidra til gode prosjekter som bidrar med positive samspillseffekter og som styrker og ivaretar viktige hensyn til blant annet by- og stedsutvikling, kulturminner, bo- og oppvekstvilkår samt naturmangfold og friluftshensyn i tråd med blant annet bærekraftsmålene i FN17.

Om tiltaket

PLAN Avdeling for kommunale planer

Postadresse: Postboks 220, 1702 SARPSBORG
Besøksadresse: Galleri Oslo Schweigaards gate 4, 0185 OSLO
Telefon: 32 30 00 00

E-post: post@viken.no
Internett: www.viken.no
Org.nr.: 921693230

Hensettingsanlegget består av ankomstspor, 9 parallelle linjer med rette spor, hvorav 8 spor for hensetting av inntil 16 persontogsett og 1 driftsspor for arbeidstog til vedlikehold og drift av jernbanen.

Det etableres ventespør for at anlegget ikke skal stjele sporkapasitet. Det åpnes for ventespør langt nok til at det også kan benyttes som forbikjøringsspor for lange godstog.

Planen åpner for plattformer til tre spor på Rygge stasjon, og trappe-/rampeadkomst til midtplattformen. Planen legger til rette for endring av stier, gang-/ sykkelveier, veiadkomster, parkering, beplantning og skjerming mot støy.

Vurdering

Viken fylkeskommune mener det er behov for å utvide hensettingskapasiteten for vestre linje av Østfoldbanen. Dette er en viktig forutsetning for den planlagte tilbudsforbedringen på Østlandet.

Etablering av hensettingsanlegg på Gon kan gi utslippsreduksjon ved at flere kan velge tog fremfor privatbil. Den totale gevinsten reduseres imidlertid av at dyrket mark (23,2 daa) og deler av Gon-skogen, hule eiker og gammel edelløvskog som bygges ned gir negativt samspill fordi jordbruksareal og natur har positiv samspillseffekt for klimagass-utslipp, klimatilpasning og biologisk mangfold sammenliknet med et hensettingsanlegg.

Hensettingsanlegget er lokalisert til Halmstad stasjon, og VFK mener lokaliseringen over tid bør få innvirkning på tilbudsforbedringen på Østlandet, blant annet ved at Mossependelen søkes forlenget sørover.

Dyrket mark

Når alternativ Gon er valgt er det viktig at jordressursene ivaretas på best mulig måte. Det er positivt at beslaget av dyrket mark er kraftig redusert i planprosessen og at det er utarbeidet egen matjordplan som følger planmaterialet på høring. Vi mener også det er en god løsning at det er knyttet rekkefølgebestemmelser til oppfølging av matjordplanen.

Samferdsel

Vi forutsetter at plankartet er utarbeidet i tråd med det vi har blitt enige om i tidligere dialog med teknisk plan for fylkesveiene 1066 og 1072, og at det i plankartet er satt av tilstrekkelig areal til gjennomføring av tiltakene på og langs fylkesveiene. Dette er nødvendig for at vi skal kunne godkjenne byggeplan for tiltakene på og langs fylkesveiene.

I planbestemmelse § 3.3 b) om byggegrense langs fylkesvei kan byggegrensen settes ned fra 50 meter til 15 meter fra senter vei for de fylkesveiene som ligger innenfor denne reguleringsplanen. Fylkesvei 118 har 50 meter byggegrense, men er i liten grad berørt av denne planen.

I planbestemmelse § 4.2.3 Fortau står det at det skal etableres fortau innenfor formål SF1-4. Vi savner at dette stilles som et rekkefølgekrav knyttet opp mot byggingen av hensettingsanlegget. Det er heller ikke nevnt som et rekkefølgekrav i § 7

Rekkefølgebestemmelser. Vi mener at det bør tydeliggjøres i planbestemmelsene at det er Bane NOR som skal bygge o_SF1-4, o_SGS1-11 og bussholdeplassen o_SKH1-2 som en del av hensettingsanlegget, og at dette sikres gjennom et rekkefølgekrav.

Kulturminner og kulturmiljø

Avdeling for kulturarv, arkeologi har sendt eget brev til Bane NOR vedrørende dispensasjonsbehandling, budsjett og prosjekt plan, samt ny frist 15. september.

Vi oversender med dette foreløpig uttalelse fra seksjon for Arkeologiske kulturminner i påvente av vedtak i dispensasjonsak for inngrep i automatisk fredete kulturminner.

Ved statlig plan kan ikke Kulturarv i Viken fylkeskommune ha innsigelser, og vi blir henvist til faglige råd. Bane NOR har imidlertid planer om en innspillsrunde høsten 2023 i etterkant av høringen for å justere planen før den endelig vedtas. Dette vurderer vi som svært positivt og nødvendig.

Vurdering av dispensasjon for inngrep i automatisk fredet kulturminne jfr. § 4 fjerdeledd i Kulturminneloven

Planen berører flere registrerte fredete kulturminner og prosessen frem mot videre arkeologiske undersøkelser er satt i gang ved at det i første omgang innhentes en faglig tilrådning fra Kulturhistorisk museum ved Universitet i Oslo. Denne vil si noe om kostnad og omfanget av en videre undersøkelse før fylkeskommunen fatter sitt vedtak og omfang og kostnader knyttet til undersøkelsene endelig fastsettes av Riksantikvaren.

I anmodningen til museet ble det i et felles møte med Bane Nor, konsulenter og Kulturarv en enighet om at alle fredete kulturminner som berøres av planen vurderes for dispensasjon. Slik planen ble oversendt lå det mindre kulturminner innenfor plangrensene det i utgangspunktet ikke var tenkt som om dispensasjon for inngrep i f.eks. ID 2637355. Arealene de utgjør er små, men kulturminnene ligger uten en hensynssone H570 og Kulturarv vurderte at dette ville føre til økt risiko for skader i anleggs- driftsfasen og dersom kulturminne blir liggende igjen og disse kulturminnene blir følgelig inkludert i dispensasjonsvurderingen.

Pga. størrelsen på planen og Kulturminnemyndighetenes behov for å samordne sine innspill anmodet Kulturarv om utsatt frist for sine innspill til 15. september 2023. dette ble innvilget av Bane Nor 31.05.2023

Hensynssoner

Alle fredete kulturminner angis med ID fra Askeladden og egen H730 sone med tilhørende bestemmelser. Hensynssonene består av selve kulturminnet og den tilhørende sikringssonen. Der ikke annet er bestemt strekker sikringssonen seg 5 meter ut i fra avgrensningen av det fredete kulturminnet og omgir det fullstendig.

Bestemmelser knyttet til de automatisk fredete kulturminnene som berøres av planen:

Hensynssone H730 må på plass for alle de fredete kulturminnene: ID285079, ID285077, ID48968, ID230298, ID285076, ID285075, ID274846, ID274843, ID274844, ID274845 og ID285074. Planen ber om dispensasjon for inngrep i de automatisk fredet kulturminnene. Som statlig plan vil det bli gitt dispensasjon for inngrep med vilkår. Det blir fattet vedtak og omfang og kostnader ved fristen kulturminneforvaltningen har 15. september 2023. Fylkeskommunens endelige innspill kommer da.

Det er svært viktig at fylkeskommunens innspill og dispensasjonsbehandlingen er innarbeidet i planforslaget før planen endelig vedtas.

For alle fredete kulturminner som berøres av planen legges det til i hensynssone H730 bestemmelsene:

Hensynssone H730_1-10.

Hensynssonene omfatter fredete kulturminner båndlagt etter kulturminneloven. Det er søkt om dispensasjon for inngrep i kulturminnet. Saken er under behandling og arealet er foreløpig ikke avklart. Frem til dispensasjonssøknader er behandlet gjelder Kulturminnelovens § 3 og det

er forbud mot inngrep i automatisk i de fredete kulturminnene. Ingen må sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje.

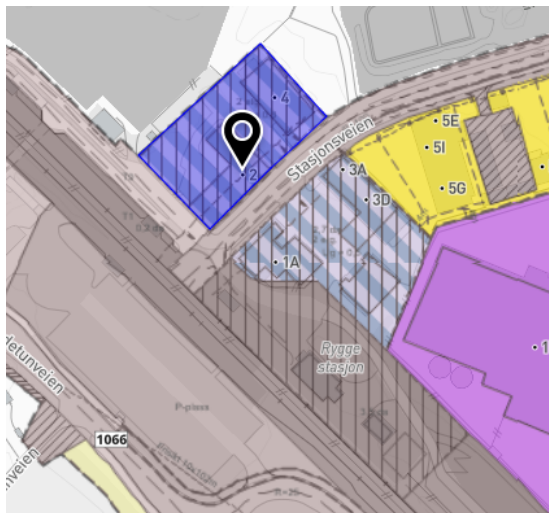
Hensynssone H570_1 Gravfeltet Gunnarsbingskogen ID 48968

H570 sonene er et bufferområde for nærmiljøet til det fredete kulturminnet og dets sikringszone. Avgrensningen har til formål å skjerme kulturminnet for uønsket påvirkning fra planer og tiltak. Ingen av de fredete kulturminnene i planen er gitt en H570 sone med tilhørende bestemmelser. I de tilfeller der kulturminnene går til utgraving er dette greit, men Ved Gravfeltet Gunnarsbingskogen ID 48968 må en opprettes en slik hensynssone for å skjerme gravfeltet. Dette blir særlig viktig med tanke på anleggsperioden i forbindelse med byggingen.

Nyere tids kulturminner og landskap

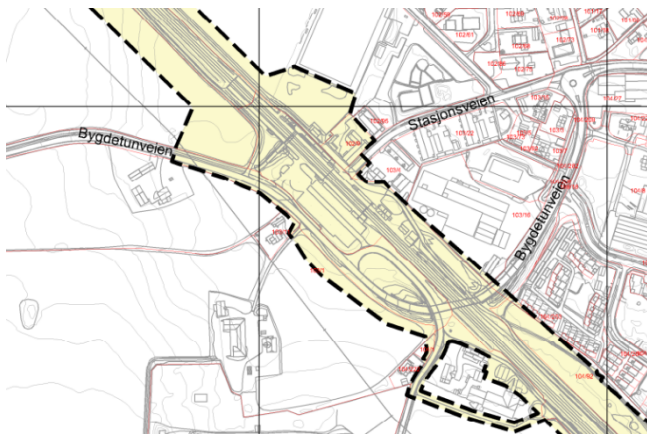
Rygge stasjon utgjør et sammenhengende og bevart kulturmiljø som ble etablert som følge av utbyggingen av jernbanen og som handelssentrum for det omkringliggende landbruksområdet. Stasjonsbygningen og godshuset er fra 1879 og er tegnet av arkitekt Peter Andres Blix som typehus for Smaalensbanen. I miljøet inngår også Rygge meieri- og handelslag. Stasjonsmiljøet i teglstein og tre skiller seg ut med sitt tidstypiske uttrykk og representerer arkitekturhistoriske verdier. Bygningene er bevaringsverdige på bakgrunn av autentisitet, representativitet og fordi de samlet utgjør et helhetlig miljø knyttet til landbruks- og jernbanehistorie. Utbyggingen av jernbanen var også viktig for tettstedsutviklingen i området fra siste del av 1800-tallet.

Vi viser til tidligere uttalelser til planen, og vil her kun omtale forhold som vi anser som mangler / usikkerhet knyttet til ivaretagelse av nyere tids kulturminner og landskap. I gjeldende reguleringsplan M122 er hele det verneverdige kulturmiljøet ved Rygges stasjon vist med en hensynssone H_570.

Gjeldende reguleringsplan M122 ved Rygge stasjon

Til varselet inngikk, i tillegg til stasjonsbygningen og godshuset, også Stasjonsveien 2 i planavgrensningen.

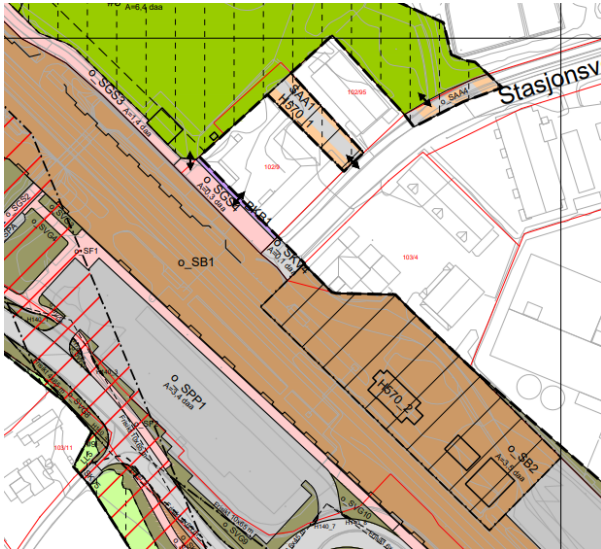
Planavgrensning ved varsel

Vi spilte inn til varselet at hele stasjonsmiljøet, i tillegg til stasjonsbygningen og godshuset, dvs Stasjonsveien 1, 2, 3 og 4, burde gis hensynssone H_570. Det framgår i konsekvensutredningen (s. 92) at hensynssonen i eksisterende plan skal videreføres i den nye planen.

I planen som er lagt ut til offentlig ettersyn inngår imidlertid kun stasjonsbygningen og restene etter godshuset i hensynssone H_570. Alle de øvrige verneverdige bygningene er

merket som hvitt område, også Stasjonsveien 2, som inngikk til varselet. Siden de øvrige verneverdige bygningene ikke omfattes av ny plan, forutsetter vi at de fortsatt vil omfattes av reguleringsplan M122, regulert til bevaring og med hensynssone H570.

Arealet mellom Stasjonsveien 2 og 4 er gitt H570_1 til offentlig ettersyn, men ikke bygningene. Avgrensningen til hensynssonen går helt i vegglivet til bygningen i Stasjonsveien 2.

Plankart til offentlig ettersyn

I forslag til planbestemmelse 5.3c hensynssone H570_1-2, framgår at eksisterende bygninger *tillates som regel ikke revet* (--). Vi vurderer at formuleringen tillates **som regel** ikke revet, gir et for utydelig vern. Vi anmoder om at formuleringen **som regel** tas ut.

Anleggsarbeid tett på verneverdige bygninger

I forbindelse med varsel om utvidelse av planområde ble det lagt opp til riggområde / anleggsvei tett inntil de verneverdige bygningene i Stasjonsveien 2 og Stasjonsveien 4. Vi uttalte da at vi forutsatte at eksisterende verneverdige bygg ble sikret. *Ved eventuell anleggsarbeider tett på eller i nærheten må det sikres at bygningene ikke tar skade. Vi forutsetter at virksomhet som planlegges inntil den verneverdige bebyggelsen ikke medfører skade på bygningene. Det bør eksempelvis være god avstand mellom riggområde, adkomst eller parkering og de verneverdige bygningene.*

I planbeskrivelsen framgår at det er anleggsvei alt 2, som er anbefalt, dvs anleggsvei vist nordøst for Stasjonsveien 4. Vi støtter dette, da alternativet som går mellom Stasjonsveien 2 og 4, kan komme uheldig tett på bygningene og forårsake skade på disse.

Vi vil legge til at analyser / undersøkelser for å kartlegge fare for skader på gamle verneverdige bygninger bør kartlegges *før* og *i forbindelse* med anleggsarbeidene. Ingeniørfaglig kompetanse, med erfaring med verneverdige bygninger og anleggsarbeid tett på disse, bør tidlig kobles på. Dette må også hensyntas i utformingen av planen. Sikring av de verneverdige bygningene bør i større grad inngå i reguleringsbestemmelsene; som i § 4.2.12 (SAA1 mellom Stasjonsveien 2 og 4), i bestemmelsesområder (§ 6) og rekkefølgebestemmelsene (§ 7).

Natur

Det foreslås å endre deler av regulert boligområde i Gatu-Vårli-Solhøi til naturområde for å kompensere noe for beslag av deler av Gonskogen. Det anbefales å etablere en eiketrekirkegård. Dette er løst ved at bestemmelsene ivaretar at de felte eikene skal plasseres i felt SBG3.

Det er uklart for oss om planen sikrer at Naturmangfoldloven § 15 ivaretas, særlig for tiltak som skal gjennomføres i tresatt areal, hvor det er krav om at ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Vi ber om at det sikres at §15 overholdes.

Bomiljø, friluftsliv, lek og rekreasjon

Tiltaket beslaglegger deler av Gonskogen, som er et område for lek og rekreasjon i nærområdet til boligene på Gon/Halmstad. Mulige løsninger har vært drøftet med kommunen og statlige/regionale myndigheter blant annet i regionalt planforum. Som beskrevet over foreslås det som kompensasjon å endre deler av regulert boligområde i Gatu-Vårli-Solhøi.

Undergangen ved Gon blir stengt, noe som betyr at Pilgrimsleden blir brudt, men det blir etablert en forbindelse sørover til undergangen ved Pollenveien, som gir mulighet for en noe lengre rundtur.

Vi forutsetter at retningslinje for behandling av støy i arealplanleggingene T-1442/21 legges til grunn for løsninger og videre oppfølging. Det er noe uklart for oss om planen er et godt nok verktøy for å sikre tilfredsstillende løsninger utendørs for en rekke boliger i Gatuveien. Vi ber om at dette gjennomgås og eventuelt revideres.

Vi trekker fram som positivt at det både har vært og gjennomføres møter med ulike myndigheter, grupper i befolkningen og åpne møter både i planutarbeidelsesfase og i forbindelse med det offentlige ettersynet. Vi peker særlig på møter med barnehage og skole som viktig for å finne gode løsninger i anleggsfase og for ferdig løsning.

Vannmiljø og fysiske tiltak i bekk

Det er gjennomført en vurdering etter vannforskriften § 12, og det konkluderes med at påslaget ikke fører til permanent forringelse av økologisk tilstand i Gatubekken eller Kureåa.

All avrenning som potensielt kan være forurenset skal renses tilstrekkelig før påslipp til resipient. Behovet for tiltak vurderes i forbindelse med utslippssøknad. Planforslaget åpner for omlegging av Gonbekken. Vi minner om at ved tiltak som ikke er konsesjonspliktig etter vannressursloven, må det også søkes om tillatelse etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag. Fylkeskommunen er myndighet for vassdragstrekninger uten laks, sjøørret og/eller kreps. Mer informasjon og søknadsskjema finnes på Viken fylkeskommunes nettsider.

--

Vi har ikke ytterligere merknader i saken, men minner om eget brev fra Kulturarv, arkeologi. Vi ber om å få oversendt endelig vedtak i saken.

Vennlig hilsen

Kari Elisabeth Ottestad
Seniorrådgiver

Medsaksbehandlere:

Kulturarv, nyere tids kulturminner: Ingeborg Hvidsten

Kulturarv, arkeologi: Per Erik Gjesvold

Samferdsel: Rikard O. Haugen

Kopi til:

MOSS KOMMUNE

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN

Viken fylkeskommune
v/Per Erik Gjesvold
post@viken.no

Dato: 7. september 2023
Deres ref.:
Vår ref.: 2023/12257, jessicl

Uttalelse om dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8, 4. ledd, for automatisk fredete kulturminner; bosetnings- og aktivitetsspor, dyrkningsspor (id 48968, 230298, 274843, 274844, 274845, 274846, 285074, 285075, 285076, 280577, 285079)

Statlig reguleringsplan for Hensettingsanlegg for jernbanen på Gon Vold (151/1, 151/39), Rør Nordre (102/1), Rør Søndre (103/1), Gate (104/1), Goen (109/1), Eskelund nedre (110/1), Moss kommune, Viken

Vi viser til brev av 12. juni 2023 fra Viken fylkeskommune. Med dette oversender vi museets uttalelse. Forslag til budsjett og prosjektplan for arkeologisk undersøkelse vil bli ettersendt, vi tar sikte på uke 37.

Bakgrunn

Formålet med planforslaget er å tilrettelegge for etablering av hensettingsanlegg for tog på Gon. Planområdet omfatter ca. 297 daa, og det vil legges til rette for fire rigg-/anleggsplasser. Det er en statlig reguleringsplan med Bane NOR som tiltakshaver.

Fra tidligere er det kjent mange kulturminner i nærområdet. Ytterligere funn ble gjort i 2020 og 2021 i forbindelse med fylkeskommunens arkeologiske registreringer. Tabellen under viser en sammenstilling av kulturminnene som er søkt dispensert:

Lok.nr.	Gård	Registreringsfunn	Areal, m ² (m/sikringssone)	Dateringer
Id 285079	Vold, 151/1	3 kokegroper 1 grop	1 308 (2 089)	
Id 285077	Vold, 151/1	31 stolpehull 8 groper 3 kokegroper 1 grøft	4 529 (6 209)	Stolpehull A29 til 268-539 e.Kr. (bjørk)
Id 48968	Voldskogen, 151/43	Gravfelt utenfor. 2018: To hauger utgravd (Khm ref. 17/11454)	–	
Id 230298	Vold, 151/39	Dyrkningslag og mulige rester av slike	1 743 (2 734)	
Id 285076	Rør nordre, 102/1	49 stolpehull 27 groper 13 kokegroper	8 561 (11 738)	(3 stk.) Dyrkningslag (bunn) til 1109-916 f.Kr. (bjørk)

Arkeologisk seksjon
Postadr.: Postboks 6762 St. Olavs plass,
0130 Oslo
Kontoradr.: St. Olavs gt. 29, 0164 Oslo

Telefon: 22 85 19 00
postmottak@khm.uio.no
<http://www.khm.uio.no>
Org.nr.: 971 035 854

Lok.nr.	Gård	Registreringsfunn	Areal, m ² (m/sikringssone)	Dateringer
		4 grøfter 6 dyrkningslag 1 mulig hulvei		Stolpehull A116 til 37 f.Kr. – 201 e.Kr. (bjørk) Stolpehull A132 til 255-424 e.Kr. (bjørk)
Id 285075	Rør søndre, 103/1	13 stolpehull (fine) 4 kokegroper 1 dyrkningslag	1 471 (3 137)	Ingen. Trolig STA–JA
Id 274846	Gate, 104/1	2 kokegroper 1 dyrkningslag (med ardspor)	1 272 (2 130)	Kokegrop A22 til 361-205 f.Kr. (lind)
Id 274843	Goen, 109/1	3 kokegroper 4 groper 1 ildsted 1+1 dyrkningslag	8 734 (10 858)	Kokegrop A2 til 1114–924 f.Kr. (rogn)
Id 274844	Goen, 109/1	3 kokegroper 3 groper 1 ildsted 1 dyrkningslag med ardspor	8 935 (10 967)	Grop A7 til 1392-1130 f.Kr. (ask) (BA P. II+III)
Id 274845	Goen, 109/1	3 groper under ett dyrkningslag. Del av bosetning id 274844	662 (1 300)	Grop A18 til 1680-1509 f.Kr. (hassel).
Id 285074	Eske Lund nedre, 110/1	1 kokegrop	–	

Tabell 1: Tabell over omsøkte lokaliteter.

Kulturhistorisk museums vurdering

Spørsmål om dispensasjon

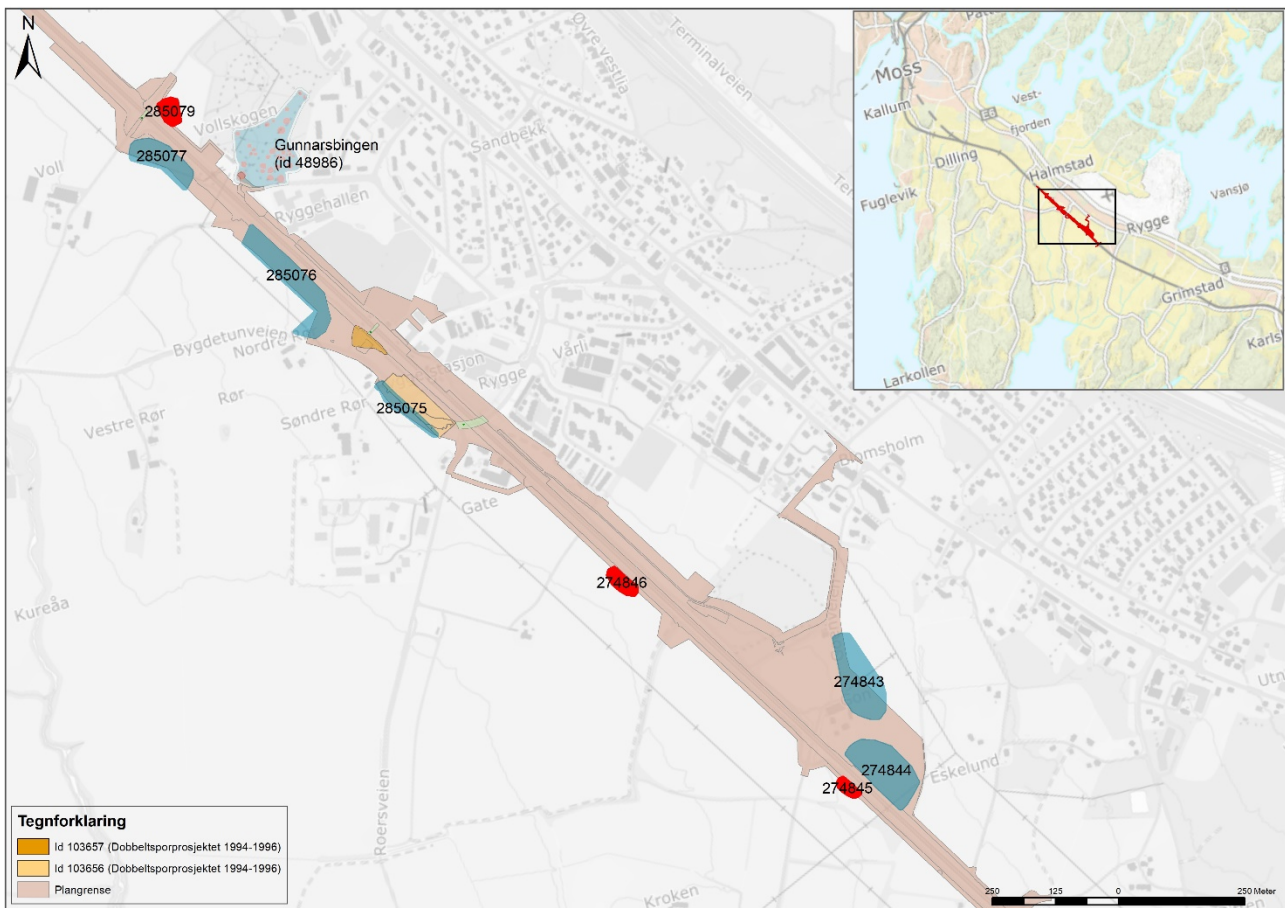
Fylkeskommunen opplyser om at det er en statlig reguleringsplan, hvilket innebærer at videre bevaring av kulturminnene som søkes frigitt i realiteten ikke er aktuelt. Kulturhistorisk museum har gjennom årenes løp dispensasjonsbehandlet flere lokaliteter med tilsvarende kulturminner i nærliggende områder i Rygge, Moss og Råde kommuner. Foruten deler av et gravfelt omfatter de øvrige 10 omsøkte lokalitetene fossile dyrkingsspor, bosetnings- og aktivitetsspor. Det dreier seg om vanlig forekommende kulturminner, der en innvilgelse av dispensasjon ikke vil innebære en vesentlig reduksjon av den totale bestanden i området. Kulturminnene er uten unntak skadet og forstyrret, først og fremst som følge av jordbruk. De er ikke synlige på markoverflaten, og deres formidlings- og opplevelsesverdi *in situ* er følgelig svært liten.

Kulturhistorisk museum finner det akseptabelt å innvilge dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for alle de omsøkte lokalitetene. Nedenfor vil vi redegjøre for museets vurdering av vilkår, om det bør stilles krav om utgravning til den enkelte lokalitet eller ikke.

Vilkår om arkeologisk undersøkelse

Tidligere Rygge kommune er rikt på kulturminner. Det er kjent flere gravfelt og enkeltliggende gravminner i området, i tillegg finnes kulturminner som bosetnings- og aktivitetsspor, helleristninger og steinalderlokaliteter. Løsfunn og funn fremkommet gjennom utgravninger vitner om intensiv bruk av området gjennom store deler av forhistorien. Nærområdet som bl.a. omfatter gårdene Rør nordre og søndre, Gate, Vold og Goen, er et av de mest funnrrike områdene i Østfold. Her ligger kulturminnene tett, og funnmengden ansees som betydelig. De senere årene er det undersøkt en rekke kulturminner i tilknytning til Raet. Et av de større feltarbeidene ble foretatt i forbindelse med utvidelse av E6 i 2003/2004, som blant annet omfattet undersøkelsen av en storgård fra romertid på Missingen. Av nyere dato er de omfangsrike utgravningene gjennom Dillingprosjektet i 2017-2018, med funn av tilnærmet 100 stolpebygde langhus, en betydelig andel kokegroper og spor av tilhørende gårdsaktiviteter.

Figur 1: Geografisk plassering av lokaliteter foreslått dispensert med vilkår om utgravning (blått), og uten vilkår (rødt). Inkludert er også gravfeltet Gunnarsbingens plassering (id 48986), samt de tilgrensede lokaliteter id 103657 og id 103656 som ble undersøkt i 1994-1996.

Av nærliggende, tidligere undersøkelser av større betydning, ble det i 1994-1996 under utbygging av nytt dobbeltspor på strekningen Rygge–Råde, blant annet undersøkt to tilgrensede lokaliteter (id 103656 og id 103657) til de her omsøkte. Så sent som i 2018 ble det i forbindelse med utvidelse av en trafostasjon ved Ryggehallen gjennomført utgravninger av to gravminner (id 48968-8, 48968-9) på nordsiden av gjeldende planforslag. De tidligere undersøkelsene, kjente funn og de mange gravminnene på det nærliggende gravfeltet Gunnarsbingskogen (id 48968) vitner om et rikt og mektig kulturmiljø med stor tidsdybde. Samlet foreligger det mye kunnskap og forståelse om forhistorien i området. Ved ytterligere utgravninger av omsøkte lokaliteter vil det sikres resultater som vil bidra til å belyse og nyansere utviklingen av det rike kulturmiljøet gjennom forhistorien. En undersøkelse vil utgjøre et vesentlig bidrag til kunnskap om fortidig bosetning vest for Raet.

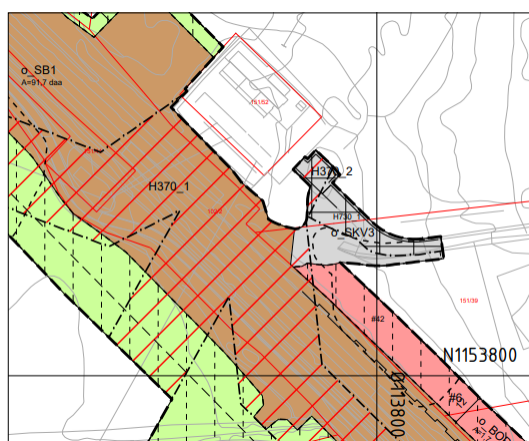
De omsøkte lokalitetenes kildeverdi og deres vitenskapelige potensial synes å variere. Særlig fem av lokalitetene utmerker seg ved at det vitenskapelige potensialet vurderes som stort. Dette gjelder id 285075, 285076, 285077, 274843 og 274844. For disse fem lokalitetene vil museet anbefale fylkeskommunen å stille vilkår om arkeologisk undersøkelse til en eventuell dispensasjon.

Vilkår om inngjerding

Deler av Skoleveien og et område inntil den nevnte trafostasjonen i enden av veien ligger innenfor planområdet. Dette arealet utgjør den sørvestre utstrekningen av gravfeltet Gunnarsbingskogen, id 48968, se kart under. Museet utførte som nevnt en utgravning av to gravhauger her i 2018. Deler av gravfeltets sikringssone går inn under Skoleveien, og fylkeskommunen anser dette arealet som tapt med hensyn til fornminner.

Flyfoto av trafostasjon og gravfelt id 48968

Utsnitt av plankart i området med trafostasjon

Ingen av de synlige gravhaugene vil bli berørt ved realisering av planen. Kulturhistorisk museum sier seg enig i fylkeskommunens vurdering av at det er lavt potensial for bevarte fornminner under veilegemet, og vi ser det ikke som aktuelt å anbefale vilkår om utgravning. Videre støtter vi deres forslag om at det bør stilles vilkår om fysisk avskjerming inn mot de bevarte gravhaugene under anleggsfasen. Fylkeskommunen reiser også en planfaglig problemstilling rundt videre bevaring av

gravfeltet. I planforslaget er det lagt inn en snever hensynssone (jf. H730) som delvis berører søndre avgrensning av gravfeltet (ikke sikringssonen). Deler av dette arealet utgjøres i dag av vei og snuplass. Fylkeskommunen foreslår at H730 i planen bør erstattes av H570 'Bevaring av kulturmiljø', og at gravfeltets avgrensning justeres i dette området. Museet støtter fylkeskommunens vurdering, og anbefaler at videre planlegging og sikring av gravfeltet med anleggsgjerde bør foregå i tett dialog mellom tiltakshaver og kulturminnevernet i fylkeskommunen.

Dispensasjon uten vilkår

Vi vil nedenfor presentere og vurdere de øvrige lokalitetene hvor vi mener at det ikke er nødvendig å stille vilkår om utgravning. Dette gjelder id 230298, 274845, 274846, 285074 og 285079. De fem lokalitetene preges av et likartet registreringsbilde: Det er få og spredte enkeltminner, og flere av dem er gjennomgående dårlig bevart som følge av moderne forstyrrelser. Videre er det kun mindre deler av lokalitetenes areal som ligger innenfor planområdet og som vil bli berørt av utbyggingen.

Id 230298

Dyrkingssporene på id 230298 ble dispensasjonsbehandlet i 2017 i forbindelse med utvidelse av den nevnte trafostasjonen. Både fylkeskommunen og museet var samstemte i sin anbefaling til Riksantikvaren, og lokaliteten ble frigitt uten vilkår om utgravning (Khm ref. 17/11454). Både dateringer og andre naturvitenskapelige analyser vil potensielt kunne gi ytterligere kunnskap om åkerbruket på stedet, men resultatene vil trolig ikke stå i forhold til kostnadene og arbeidsinnsatsen som kreves. Vi står fast ved vår tidligere anbefaling fra 2017 om at lokaliteten kan dispensereres uten vilkår.

Id 274845

Lokaliteten ligger langs sørvestre side av jernbanen, og skal trolig sees i sammenheng med id 274844 like ved og øst for jernbanen. Terrengt skråner slakt mot vest. Lokaliteten utgjør 1,3 daa (med sikringssone), hvorav ca. 600 m² av lokaliteten ligger innenfor planområdet. Halvparten av dette arealet igjen er berørt av et veifar. Det ble registrert et dyrkningslag (A21) under et lag med påført sand, silt og leire under matjordlaget. Det påførte jordlaget er moderne og stammer trolig fra utbygging av dobbeltsporet, der dyrkningslaget er bevart i en forsenkning i terrengt. Under deler av dyrkningslaget ble det avdekket tre groper med uviss funksjon. Forkullet hassel fra grop A18 er datert til 1680–1509 f.Kr. I en av gropene og i dyrkningslaget ble det funnet noen skår med keramikk. Gropene er angitt til å ha en bevart dybde på inntil 20 cm. Arealet som er aktuelt for ev. undersøkelse er begrenset, og gropene framstår som dårlig bevart under påførte masser. Heller ikke her vurderer vi at utgravningsresultatene vil stå i stil til de ressurser som videre undersøkelser vil kreve.

Id 274846

Lokaliteten ligger vest for jernbanen, i tilnærmet flatt mot svakt sørvestlig skrånet terreng. Kun et 7 meter bredt avlangt belte med en lengde på 73 meter, ca. 500 m² av 1272 m² (uten sikringssone) berøres av tiltaket. Den berørte delen omfatter i stor grad lokalitetens sikringssone i øst. Dette området ligger nærmest jernbanen. Registreringsrapporten opplyser at undergrunnen var stedvis

svært forstyrret av moderne grøfter etc. der lokaliteten grenser til jernbanen. Det ble registrert et tynt dyrkningslag og observert ardspor under. I tillegg ble det registrert to overlappende kokegroper. Forkullet lind fra én av kokegroperne er datert til førromersk jernalder (361 – 205 f.Kr.).

Id 285074

Lokaliteten omfatter restene av en enkeltliggende kokegrop som er datert til 906–806 f.Kr. Strukturen framstår som dårlig bevart. I planforslaget ligger den i område for videre landbruksdrift og den er båndlagt til bevaring. Vi ser det som lite sannsynlig at kokegroperen vil inneha et reelt og varig vern. Kokegroperen er datert, og vi mener den like gjerne kan dispenseres uten vilkår.

Id 285079

Lokaliteten måler 1,3 daa (uten sikringssone) og ligger øst for jernbanen, ca. 40-50 meter øst for lokalitet id 285077. Det ble registrert tre kokegroper og en grop. Funnene er fordelt på tre registreringssjakter og de er hardt nedpløyd som følge av moderne jordbruksdrift. Planområdet berører kun en mindre del av lokalitetens sikringssone i vest og i nord, samlet anslått til ca. 350 m².

Anbefaling

Saken er diskutert i kollegiet og behandlet ved Arkeologisk seksjon.

Kulturhistorisk museum anbefaler Viken fylkeskommune å gi dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8, fjerde ledd, for automatisk fredete kulturminner (id 230298, 274845, 274846, 285074 og 285079) uten vilkår.

Kulturhistorisk museum anbefaler Viken fylkeskommune å gi dispensasjon for den berørte delen av gravfeltet id 48968 (Gunnarsbingskogen) med vilkår om fysisk avskjerming under anleggsfasen. Videre planlegging og sikring av gravfeltet med anleggsgjerde må foregå i tett dialog mellom tiltakshaver og kulturminnevernet i fylkeskommunen.

Kulturhistorisk museum anbefaler Viken fylkeskommune å gi dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8, fjerde ledd, for automatisk fredete kulturminner id 285075, 285076, 285077, 274843 og 274844 med vilkår om en arkeologisk undersøkelse bekostet av tiltakshaver.

Bemerkning

Kulturhistorisk museum er godt i gang med utarbeiding av forslag til prosjektplan og budsjett for arkeologisk undersøkelse. Dokumentene vil bli ettersendt så snart som mulig, fortrinnsvis i uke 37.

Videre vil vi bemerke at tiltakshaver må ta hånd om og bekoste nedenstående punkter, og vi ber Viken fylkeskommune om å opplyse dette i sin uttalelse:

- Risikovurdering av undersøkelsesområdene og evt. trafikksikring, dersom nødvendig

- Skaffe tiltrede til de berørte eiendommene, herunder arealer for parkering og brakkerigg
- Varsle grunneiere og ev. forpaktere om tidspunkt for undersøkelsen
- Utstikking av plangrensen ved undersøkelsesområdene
- Framføring av vann til id 285075 og 285076
- Tilbakeføring av avdekte jordmasser, dersom dette er ønskelig

Videre anbefaler vi at det i uttalelsen til planen gjøres oppmerksom på at tiltakshaver må gi melding i god tid før planen skal realiseres, fortrinnsvis innen utløpet av januar samme år som undersøkelsen ønskes utført. Utgravninger må gjennomføres når marken er fri for snø og tele.

Det forutsettes at vi får saken til ny behandling for fastsettelse av omfang og kostnader knyttet til arkeologisk undersøkelse jf. kulturminneloven § 10 når reguleringsplanen er endelig vedtatt og dersom utgravning ønskes utført.

Med hilsen

Marianne Moen
Seksjonsleder

Jessica Leigh McGraw
Prosjektleder

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved UiO i tråd med UiOs reglement for elektronisk godkjenning.

Kopi: Riksantikvaren

Saksbehandler:
Jessica Leigh McGraw
481 98 298, j.l.mcgraw@khm.uio.no

BANE NOR SF
Postboks 4350
2308 HAMAR

Vår ref.: 573328/2023 - 2020/115391

Deres ref.:

Dato: 15.09.2023

Statlig reguleringsplan – hensettingsanlegg på Gon i Moss kommune. Vedtak om dispensasjon med vilkår - inngrep i fredete kulturminner jfr. Kulturminnelovens § 8 fjerde ledd

Saken gjelder Kulturarv i Viken fylkeskommunes uttalelse og vedtak ved offentlig ettersyn i Statlig plan for hensettingsanlegg på 297 daa nytt jernbaneanlegg på Gon i Moss kommune. Denne uttalelse omhandler dispensasjon fra lov om kulturminner av 9. juni 1978, jfr. § 8, 4. ledd; bosetnings- og aktivitetsspor, dyrkningsspor (ID 48968, ID 230298, ID 274843, ID 274844, ID 274845, ID 274846, ID 285074, ID 285075, ID 285076, ID 280577 og ID 285079), Gon Vold (151/1, 151/39), Rør Nordre (102/1), Rør Søndre (103/1), Gate (104/1), Goen (109/1), Eskelund nedre (110/1), Moss kommune, Viken fylkeskommune.

Brevet omhandler videre andre forhold knyttet til arkeologiske kulturminner.

Fra tidligere er det kjent mange kulturminner i nærområdet. Ytterligere funn ble gjort i 2020 og 2021 i forbindelse med fylkeskommunens arkeologiske registreringer knyttet til planforslaget.

Saken har vært oversendt Kulturhistorisk museum for en faglig tilrådning knyttet til dispensasjonene for inngrep. Kulturhistorisk museum finner det akseptabelt å innvilge dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for alle de omsøkte lokalitetene. For noen av lokalitetene er det knyttet vilkår om videre arkeologiske undersøkelser. Fylkeskommunen v/kulturarv er enig i museets vurderinger.

Lovhjemmel og myndighet

I henhold til kulturminneloven § 8, fjerde ledd, skal det i forbindelse med behandling av reguleringsplan, tas stilling til om det kan gis tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner som blir berørt av planen. Fylkeskommunen er rette myndighet til å fatte avgjørelse i slike saker, jf. Forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 3 andre ledd.

KULTUR Seksjon for arkeologiske kulturminner

Postadresse: Postboks 220, 1702 SARPSBORG

Besøksadresse: Galleri Oslo Schweigaards gate 4, 0185 OSLO

Telefon: 32 30 00 00

E-post: post@viken.no

Internett: www.viken.no

Org.nr.: 921693230

Vedtak om dispensasjoner for inngrep i automatisk fredet kulturminner jfr. kulturminnelovens § 8 fjerde ledd med vilkår om videre arkeologiske undersøkelser

Kulturminneforvaltningen skal verne om kulturminner som ikke-fornybare ressurser, og arbeide for at kulturminneverdiene blir tatt hånd om på best mulig måte og nyttiggjort i et samfunn i endring. Tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner kan bli gitt etter en vurdering av de kulturminnefaglige verdiene veid opp mot private eller samfunnsmessige hensyn.

Fylkeskommunen finner å kunne gi dispensasjon for inngrep i automatisk fredete kulturminner med vilkår om videre arkeologiske undersøkelser, bekostet av tiltakshaver, for følgende omsøkte lokaliteter:

- ID 285075
- ID 285076
- ID 285077
- ID 274843
- ID 274844

Disse fem lokalitetene utmerker seg ved at det vitenskapelige potensialet vurderes som stort av Kulturhistorisk museum og Viken fylkeskommune.

Vi ber om at følgende tekst legges inn som bestemmelser i planen:

Bestemmelser:

Før iverksetting av tiltak i medhold av planen skal det foretas arkeologisk utgravning av følgende berørte automatisk fredete kulturminner:

ID 285075, ID 285076, ID 285077, ID 274843 og ID 274844

Kulturminnene med tilhørende sikringszone er markert i plankartet som hensynssone H730 1-5. – Båndlagt område etter kulturminneloven.

Det skal tas kontakt med kulturminnemyndigheten i fylkeskommunen i god tid før tiltaket skal gjennomføres slik at omfanget og kostnadene av den arkeologiske granskingen kan endelig fastsettes av Riksantikvaren jfr. § 10 i kulturminneloven.

Inntil lokalitetene er undersøkt og frigitt må ingen- uten at det er lovlig etter kulturminnelovens § 8 - sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme et automatisk fredet kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje, jf. kulturminnelovens § 3.

Bemerkninger:

Kulturhistorisk museum er godt i gang med utarbeiding av forslag til prosjektplan og budsjett for arkeologisk undersøkelse. Dokumentene vil bli ettersendt så snart som mulig, fortrinnsvis i uke 37 - 38. 2023. Vi har fått antydning et kostnadsoverslag på 17 760 000 i budsjettforslaget. Endelig budsjett vil først kunne fastsettes av Riksantikvaren etter at planen er godkjent og tiltaket ønskes igangsatt, jfr. Kulturminnelovens § 10.

Videre bemerker kulturhistorisk museum at tiltakshaver må ta hånd om og bekoste nedenstående punkter (jfr. vedlegg):

- Risikovurdering av undersøkelsesområdene og evt. trafiksikring, dersom nødvendig.
- Skaffe tiltrede til de berørte eiendommene, herunder arealer for parkering og brakkerigg.
- Varsle grunneiere og ev. forpaktere om tidspunkt for undersøkelsen.
- Utstikking av plangrensen ved undersøkelsesområdene.
- Framføring av vann til ID 285075 og ID 285076.
- Tilbakeføring av avdekte jordmasser, dersom dette er ønskelig.

Fylkeskommunen gjør oppmerksom på at tiltakshaver må gi melding i god tid før planen skal realiseres, fortrinnsvis innen utløpet av januar samme år som undersøkelsen ønskes utført. Utgravninger må gjennomføres når marken er fri for snø og tele. Det forutsettes at Kulturhistorisk museum får saken til ny behandling for fastsettelse av omfang og kostnader knyttet til arkeologisk undersøkelse jf. kulturminneloven § 10 når reguleringsplanen er endelig vedtatt og ønskes realisert.

Vedtak om dispensasjon med vilkår om inngjerding av de deler av gravfeltet ID 48968 som grenser inn mot planen og planens anleggsveier.

Ingen av de synlige gravhaugene i ID 48968 vil bli berørt ved realisering av planen. Kulturhistorisk museum sier i sin faglige tilrådning seg enig i fylkeskommunens vurdering at det er lavt potensial for bevarte fornminner under veilegemet. Det er derfor ikke aktuelt å sette vilkår om utgravning der.

Det stilles vilkår om fysisk avskjerming inn mot de bevarte gravhaugene på ID 48968 under anleggsfasen.

Følgende passus må legges inn i bestemmelsene:

Det stilles krav om fysisk avskjerming av gravfeltet ID 48968. Gravfeltet skjerms av fysisk med gjerder der gravfeltet grenser inn mot planen og langs Skoleveien i prosjektets anleggsfase. Gjerdene må ikke gjøre inngrep i grunnen i fornminnets sikringszone eller inne i gravfeltet. Gjerdene plasseres i ytterkant av sikringssonen på gravfeltet.

Videre planlegging og sikring av gravfeltet med anleggsgjerde må foregå i tett dialog mellom tiltakshaver og kulturminnevernet i fylkeskommunen.

Vedtak om inngrep i automatisk fredete kulturminner uten vilkår for ID 23098, ID 274845, ID 274846, ID 285074, og ID 285079

For disse lokalitetene mener Fylkeskommunen etter samråd med Kulturhistorisk museum at det ikke er nødvendig å stille vilkår om utgravning gjennom en videre arkeologisk undersøkelse. De fem lokalitetene preges av et likeartet registreringsbilde: Det er få og spredte enkeltminner, og flere av dem er gjennomgående dårlig bevart som følge av moderne forstyrrelser. Videre er det kun mindre deler av lokalitetenes areal som ligger innenfor planområdet og som vil bli berørt av utbyggingen.

I bestemmelsene legges følgende inn:

Viken fylkeskommune har fattet vedtak om at det kan gjøres inngrep i følgende automatisk fredete kulturminner uten vilkår om videre undersøkelser: ID 230298, ID 274845, ID 274846, ID 285074 og ID 285079.

Forminnene er markert i plankartet som bestemmelsesområde X 1-5

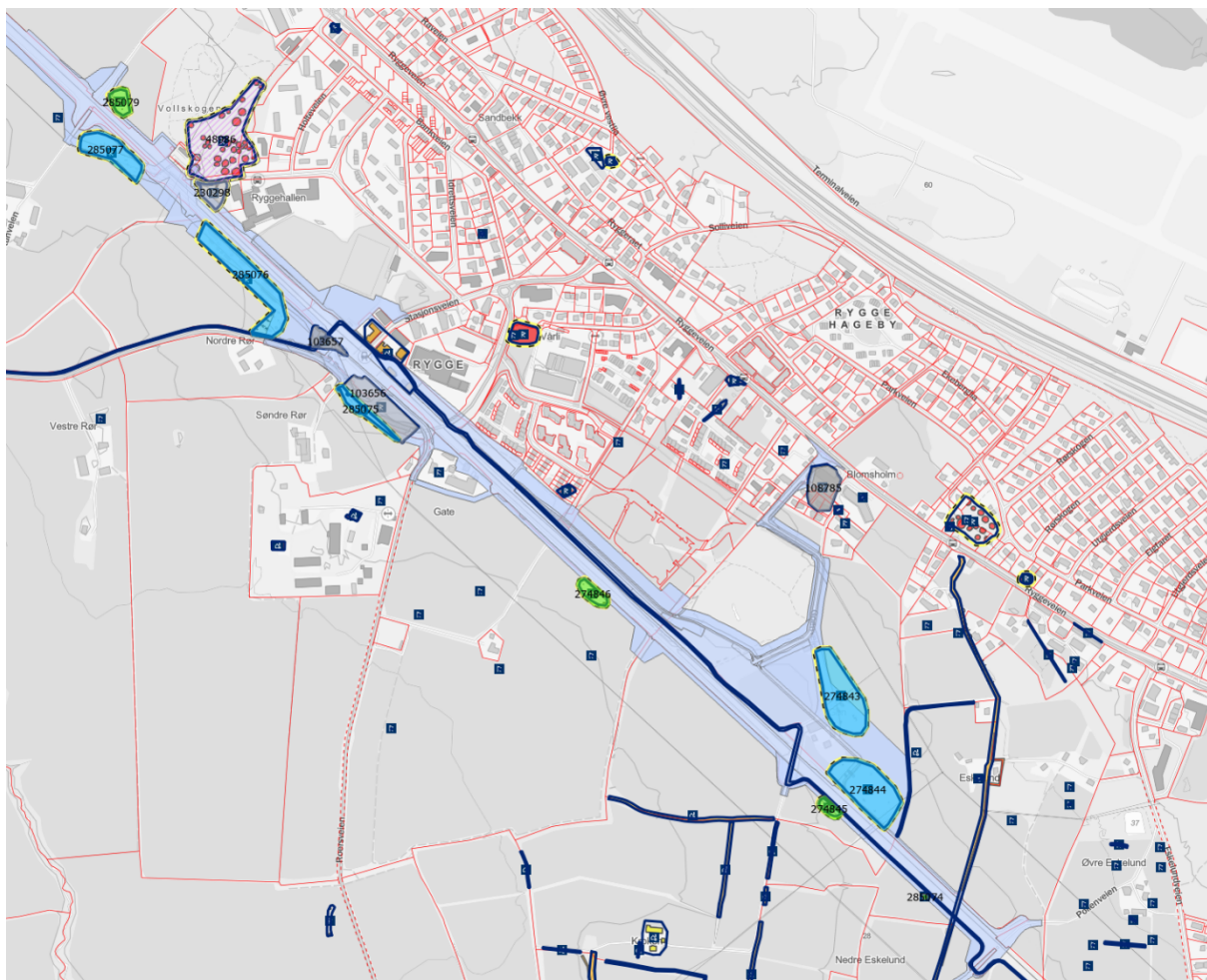
Forhold knyttet til Borgleden ID 175025 som er en del av Pilegrimsleden gjennom Østfold

Borgleden i Østfold strekker seg ut i kulturlandskapet fra Enningdalen i Halden kommune og opp til Akershus grensa ved Kambo. Leden har status som et kulturminne og pilegrimsvei og er mye i bruk i sommerhalvåret.

Pilegrimsleden (Borgleden) ID 175025, går gjennom planområdet langs jernbanen og krysser jernbanen ved Goenveien i sør og ved Bygdetunveien i nord. Det er viktig at leden alltid holdes fremkommelig og at den er godt merket også i anleggsfasen til prosjektet.

En eventuell midlertidig eller varig omlegging av leden må avklares på forhånd med Kulturminnemyndigheten i fylkeskommunen. Kostnader knyttet til omlegging og skilting bekostes av tiltakshaver.

Figur 1: For Grønne områder er det gitt dispensasjon for inngrep i automatisk fredet kulturminne uten vilkår. For blå områder er det gitt dispensasjon for inngrep med vilkår om videre arkeologiske undersøkelser i regi av Kulturhistorisk museum ved universitetet i Oslo. Grå områder er tidligere undersøkt. For Gravfeltet ID 48986 nordvest av Ryggehallen på figuren er det satt vilkår om fysisk inngjerding mot anleggsveier og inn mot planen

Forhold knyttet til bruken av Hensynssoner H730 og H570 i planen. Gravfeltet Gunnarsbingskogen ID 48968.

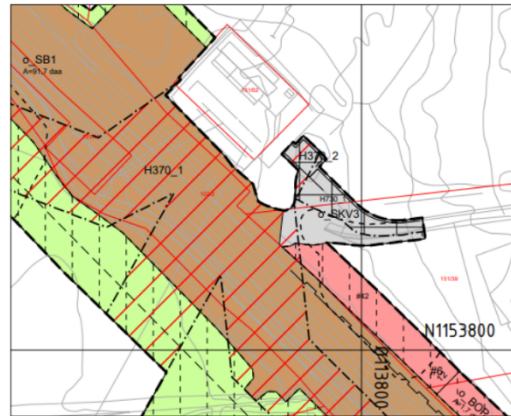
Deler av Skoleveien og et område inntil trafostasjonen i enden av veien ligger innenfor planområdet. Dette arealet utgjør den sørvestre utstrekningen av gravfeltet Gunnarsbingskogen, ID 48968. Kulturhistorisk museum utførte utgravning av to gravhauger her i 2018. Deler av gravfeltets sikringsone går inn under Skoleveien, og fylkeskommunen anser dette arealet som tapt med hensyn til fornminner. Museet støtter denne vurderingen i sin faglige tilrådning i saken og anbefaler ikke vilkår om utgravning, da ingen av de synlige gravhaugene vil bli berørt ved realisering av planen. Det settes imidlertid krav om inngjerding av de deler av ID 48968 som grenser inn mot planen og anleggsveiene inn og ut av planområdet.

I planforslaget er det lagt inn en snever hensynssone H730 som delvis berører søndre avgrensning av gravfeltet (ikke sikringssonen). Deler av dette arealet utgjøres i dag av vei og

snuvare. Fylkeskommunen foreslår at H730 i planen bør erstattes av H570 'Bevareing av kulturmiljø', og at gravfeltets avgrensing justeres i dette området. Fylkeskommunen anbefaler videre at planlegging og sikring av gravfeltet med anleggsgjerde bør foregå i tett dialog mellom tiltakshaver og kulturminnevernet i fylkeskommunen.

Flyfoto av trafostasjon og gravfelt id 48968

Utsnitt av plankart i området med trafostasjon

Vennlig hilsen

Morten Hanisch
Seksjonsleder

Per Erik Gjesvold
Rådgiver

Kopi til:

MOSS KOMMUNE

RIKSANTIKVAREN

KULTURHISTORISK MUSEUM

Til	Vår saksbehandler	Vår dato	Vår referanse
Bane NOR SF	Une Sand	16.06.2023	2020/2639-8/315
		Tidligere dato	Tidligere referanse
			202205561-1

Hørings svar - Forslag til statlig reguleringsplan Hensetting Moss - ved Gon i Moss kommune

Viser til høring og offentlig ettersyn av reguleringsplan for hensetting Moss, samt tidligere innspill og møter i forbindelse med planarbeidet.

Forsvarsbygg uttaler seg til planer som behandles etter plan og bygningsloven med den hensikt å ivareta Forsvarets arealbruksinteresser.

I tidligere møter vedrørende planarbeidet og prosjektering, har det vært drøftet mulige løsninger for å ivareta eksisterende infrastruktur. Vi understreker behovet for at eksisterende infrastruktur opprettholdes og videreføres og vi forutsetter at planforslaget ikke får konsekvenser for den.

Vi oppfordrer til fortsatt god dialog rundt løsninger og vi tar gjerne et snarlig møte i sakens anledning.

Bjørn Bergesen
Leder arealplan

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og derfor ikke signert.

BANE NOR SF
Postboks 4350
2308 HAMAR

Vår dato: 02.06.2023
Vår ref.: 202004618-8
Deres ref.: 202205561-1

Saksbehandler: Daniel Thoresen
Lossius/dalo@nve.no

NVEs uttalelse - Høring og offentlig ettersyn - Forslag til statlig reguleringsplan Hensetting Moss, ved Gon - Moss kommune

Vi viser til brev datert 28.04.2023. Saken gjelder offentlig ettersyn av detaljreguleringsplan Hensetting Moss. Formålet med planarbeidet er å regulere areal til togparkering og utvidelse av Rygge stasjon med et tredje spor.

Om NVE

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er nasjonal sektormyndighet med innsigelseskompetanse innenfor saksområdene flom-, erosjons- og skredfare, allmenne interesser knyttet til vassdrag og grunnvann, og anlegg for energiproduksjon og framføring av elektrisk kraft. NVE har også ansvar for å bistå kommunene med å forebygge skader fra overvann gjennom kunnskap om avrenning i tettbygde strøk (urbanhydrologi). NVE gir råd og veiledning om hvordan nasjonale og vesentlige regionale interesser innen disse saksområdene skal tas hensyn til ved utarbeiding av arealplaner etter plan- og bygningsloven (pbl).

NVEs rolle som statlig myndighet for flom- og skredfare i tilknytning til arealplaner for samferdselsanlegg innebærer å gi råd og veiledning knyttet til faren, og se etter om faren blir utredet godt nok til å vurdere fare knyttet til omkringliggende omgivelser. Avskjæring av vannveier, endrete terrengforhold med mer vil kunne medføre økt fare for omkringliggende områder. Sikkerheten og sikkerhetsnivået for selve vei- og baneanlegget forutsetter vi at samferdselsetatene ivaretar iht. egne håndbøker og lignende.

I saker der samferdselsanlegg medfører tiltak i og ved vassdrag må virkninger av tiltak utredes og hensynet til vassdraget ivaretas. NVE mener samferdselsanleggene bør unngå utfylling i vann og vassdragsnære områder. Videre må vannveier krysses med god nok kapasitet, slik at faren for flom, erosjon og skred ikke øker.

NVEs konkrete uttalelse

I plan- og bygningsloven er det et gjennomgående krav til samfunnssikkerhet og vurdering av naturfare, fra overordnet arealplanlegging til den enkelte byggesak. Kravene til sikkerhet følger av [pbl. § 28-1](#) og TEK 17, særlig [kapittel 7 Sikkerhet mot](#)

naturpåkjenninger. På reguleringsplannivå skal tilstrekkelig sikkerhet mot naturfare ivaretas gjennom selve planløsningen. Vi viser til KMDs (nå KDD) [rundskriv H-5/18 «Samfunnssikkerhet i planlegging og byggesaksbehandling»](#) der det fremgår at «Ved siste plannivå er det ikke mulig å skyve nærmere avklaring av reell fare til byggesaken ved å sette vilkår for å innvilge byggesøknad. Kravet til ROS-analyse i lovens [§ 4-3](#) vil da ikke være oppfylt».

Grunnforhold

Deler av planområdet ligger i aktsomhetsområde for kvikkleire. Det er utført flere runder med grunnundersøkelser som en del av utredningsarbeidet og det er påtruffet kvikkleire og jordarter med sprøbruddsegenskaper i deler av planområdet. I Bane NOR sin rapport *Geoteknikk og Ingeniørgeologi* (datert 03.04.2020) er det gjort en vurdering av grunnforhold og områdestabilitet, det konkluderes i punkt 7.6 i rapporten at det ikke er risiko for områdeskred grunnet lokal topografi. NVE utfører ikke kvalitetssikring av utførte grunnundersøkelser eller geotekniske rapporter, vi tar konklusjonen i rapport *Geoteknikk og Ingeniørgeologi*, datert 03.04.2020, til etterretning.

Flom og overvann

Deler av planområdet ligger i aktsomhetsområde for flom. Klimaendringene er forventet å gi flere og mer intense nedbørshendelser og i utbygde strøk kan dette gi skade på byggverk, infrastruktur og helse og miljø. Det er derfor viktig at det i planarbeidet er høy bevissthet rundt hvilke arealer som er best til infiltrering og fordrøyning av vann, hvilke arealer som kan sikre trygg bortledning av vann og hvilke arealer som er best egnet til å bygge på. Bane NOR har i sin rapport *Fagrappport Hydrologi og VA* gjort en utredning av temaene flom og overvann, det er lagt til grunn 200-års flom med 50% klimapåslag. Rapporten konkluderer med at det ikke er elv- eller bekke drag som utgjør flomrisiko og at overvannsflom håndteres av en rekke tiltak innenfor planområdet som vil bedre flomsikkerheten lokalt og oppfylle sikkerhetskravene i TEK17 § 7-2. NVE utfører ikke kvalitetssikring av flomutredninger, vi tar vurderingene og konklusjon i Bane NORs rapport *Fagrappport Hydrologi og VA*, datert 18.12.2020 til etterretning.

Ytterligere informasjon

Dere finner mye informasjon på våre nettsider om arealplanlegging, <https://www.nve.no/arealplanlegging/>. Vår uttalelse i saken er nødvendigvis ikke uttømmende. For å få en fullstendig oversikt viser vi til [Kartbasert veileder for reguleringsplan](#) som leder dere gjennom alle våre fagområder, og gir dere verktøy og innspill til hvordan våre tema skal ivaretas i reguleringsplanen. Dersom dere har spørsmål, eller det er noe i uttalelsen her som er uklart, kan dere ta kontakt pr. telefon eller e-post.

Med hilsen

Øyvind Leirset
Seksjonssjef

Daniel Thoresen Lossius
Seniorrådgiver

Dokumentet blir sendt uten underskrift. Det er godkjent etter interne rutiner.

Mottakere:
BANE NOR SF

Kopimottakere:
STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN

BaneNOR
Postbok 4350
2308 HAMAR

Deres ref.: 202205561

Vår ref.: 23/38-55/ RESOR

Dato: 16.05.2023

Høring og offentlig ettersyn reguleringsplan Hensetting Moss, ved Gon i Moss kommune - saksnummer 202205561

Mosseregionen interkommunale brann og redning (MIB) viser til henvendelse fra BaneNOR ved Robert Moa, datert den 28.04.2023 med forslag til statlig reguleringsplan for *Hensetting Moss, ved Gon i Moss kommune*.

Formålet med planarbeidet er å avsette og regulere et areal til bygging av et nytt hensettingsanlegg i Mosseregionen. Planarbeidet skal bidra til å nå målsetningene for InterCity- satsingen gjennom å tilrettelegge for et bedre togtilbud på Østfoldbanen, og dermed bidra til effektuttak for Sandbukta – Såstad prosjektet.

For at MIB skal kunne utføre en effektiv rednings- og slokkeinnsats, uten unødvendig risiko for skader på personell og utstyr, forutsettes det at krav til tilrettelegging for rednings- og slokkemannskap blir ivaretatt. Fremtidig/planlagt/regulert bebyggelse må samsvare med lokalt brannvesens organisering, bemanning og utrustning, dette må hensyntas i planarbeidet og i videre prosjektering.

Som del av prosjekteringen må ansvarlig prosjekterende innhente informasjon fra brannvesenet om kriterier for atkomstvei og oppstillingsplass for brannvesenets biler. Kriteriene kan omfatte veiens minste kjørebredde, maksimal stigning, minste frie kjørehøyde, svingradius, akseltrykk mv. jf. veiledning til forskrift om tekniske krav til byggverk (VTEK) 17 § 11-17.

I tillegg må det sørges for at vannforsyningen er tilfredsstillende, jf. forskrift om brannforebygging § 21. Det bør i planbestemmelser vurderes innført betingelser som hensyntar dette, jf. veiledningen til forskriften. Vannforsyningen er en meget viktig og avgjørende faktor for å ivareta beredskapen som samfunnet forventer.

Det anbefales at det legges inn bestemmelser om at tilstrekkelig slokkevannevann, adkomstmuligheter og MIB sitt plassbehov hensyntas ved behandling av rammetillatelse. Dette for å sikre at disse forhold hensyntas tidlig i prosjekteringen.

For fullstendige retningslinjer/opplysninger se MIB sin egen veiledning. Denne finnes på MOVAR sin hjemmeside: <http://www.movar.no/tilrettelegging-for-slokkemanskaper.html> Denne veiledningen erstatter ikke krav stilt i byggt teknisk forskrift (TEK17), med tilhørende veiledning (VTEK17), men er å betrakte som løsninger brannvesenet vurderer som nødvendige tiltak for at MIB skal kunne yte en rask og sikker innsats basert på vår bemanning, organisering og utstyr.

Denne uttalelsen er gitt på generelt grunnlag på bakgrunn av mottatt informasjon, og det er kun dokumentasjon ansett som relevant som er gjennomgått. Dette medfører at MIB må ta forbehold om å komme tilbake med ytterligere uttalelser.

For innsending av ytterligere dokumentasjon/supplering i saker skal dette sendes til mib@brann.movar.no eller MIB sin postadresse. Dette for riktig journalføring. Husk referansenummer ved henvendelser.

Med hilsen

Renate Sørgaard
Rådgiver

Dette brevet er elektronisk godkjent og trenger dermed ingen underskrift.

Deres ref.:

Vår ref.: 20/1065-37- LALA

Dato: 11.04.2023

Uttalelse til offentlig ettersyn av planforslag for hensettingsanlegg på Gon

Moss kommune viser til brev om offentlig ettersyn og høring av planforslag for Hensetting av tog ved Gon i Moss kommune datert 28.04.2023. Planavdelingen sender en samlet uttalelse fra kommunalområde plan, miljø og teknikk.

Planavdelingen

Det er positivt at innspill knyttet til universell utforming, trase for adkomstvei til hensettingsanlegget og begrensning av lysforurensing til omgivelsene er innarbeidet i planforslaget. Men det er flere av innspillene vi hadde til varsel om oppstart av planarbeidet og i løpet av dialogen som ikke er hensyntatt.

Det bør sikres bedre visuell skjerming av hensettingsanlegget

I uttalelsen til varsel om oppstart og i dialogen med Bane NOR har vi påpekt viktigheten av skikkelig skjerming av anlegget. Bane NOR opplyser at de ønsker å benytte Gonskogen til skjerming, men mesteparten av skogen er nå hugget, og det er kun et begrenset areal av skogen som foreslås som skjermvegetasjon. Det er foreslått et grøntbelte på 15 meter mot Gonskogen og et grøntbelte på 6 og 7 meter ved den sørøstlige delen. Vi mener tilstrekkelig vegetasjonsskjerming må sikres i planen for hensettingsanlegget, og at en større del av Gonskogen bør reguleres til skjermvegetasjon. Bane NOR ba i uttalelsen til planforslaget for Vårli om at det sørvestre skogarealet i Gonskogen reguleres til skjermvegetasjon mot hensettingsanlegget, men ønsket ikke selv å regulere arealet til skjermvegetasjon i planen for hensettingsanlegget. Det aktuelle arealet ble derfor regulert til uteoppholdsareal for bolig, men det er nok av areal i Gonskogen til å sikre skjerming mot boligene, som anbefalt av Bane NOR i uttalelsen. I den sørøstlige delen av hensettingsanlegget vil mer skjerming komme i konflikt med jordvernhensyn, men et belte på 6-7 meter virker knapt for å skjerme anlegget. Vi anbefaler at det sikres nok areal for tilstrekkelig skjermvegetasjon også i sørøst.

Det bør skaffes erstatningsarealer for de delene av Gonskogen som foreslås omdisponert

Som bemerket ved varsel om oppstart, mener vi omdisponeringen av Gonskogen krever fullverdig erstatning, jf. Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging punkt 5 d. Gonskogen er avsatt til friområde/park for å være med å dekke både dagens og fremtidens behov for rekreasjons- og lekearealer i området, og vil kun bli viktigere i fremtiden når knutepunktet skal utvikles med flere boliger. Det er positivt at det foreslås et nytt grøntområde langs sporet, som kan kompensere noe for omdisponering av deler av Gonskogen, men for at arealet skal være egnet som erstatning for tap av lekearealer, bør det være støyskjermet. Støyskjerming bør sikres med en rekkefølgebestemmelse. Vi savner en skikkelig redegjørelse for hvor mye areal egnet til lek som blir omdisponert eller uegnet som følge av økt støy, vurdert opp mot Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging.

Det bør reguleres et eget anlegg for gående og syklende gjennom stasjonsområdet

Vi ser at innspill om å regulere en egen løsning for gående og syklende gjennom stasjonsområdet på nordsiden ikke er innarbeidet i forslaget. Gang- og sykkelveien fra sørøst ender i innkjøringen til

parkeringsplassen, og det er ikke regulert noen løsning for gående og syklende gjennom stasjonsområdet. Det betyr at gående- og syklende fra sørøst må gå på adkomstveien til parkeringsplassen lengst sørøst, gjennom dagens parkeringsplass ved stasjonen, og videre på bilveien eller tett inntil sporet. Kommunen ber om at det reguleres en egen løsning for gående og syklende gjennom stasjonsområdet som forbinder gang- og sykkelveien videre til skolen. Strekingen vil bli benyttet av skoleelever, og det er ikke ønskelig at man som gående forbi stasjonsområdet må ferdes tett innpå sporet, i blandet trafikk, eller gjennom en parkeringsplass med ryggende biler.

Støyskjerming

Vi kan ikke se at det er redegjort for støy på arealer avsatt til friområde/park eller arealer avsatt til naturområde som skal kompensere for omdisponering av Gonskogen. Det bør skaffes fullverdig erstatning for arealer avsatt til friområde/park dersom de blir uegnet til formålet som følge av økt støy fra jernbanetrafikk og hensettingsanlegget, jf. avsnitt omdisponering av arealer egnet lek.

Utforming av hensettingsanlegget og stasjonsområdet

Vi gjentar innspillet om at det bør sikres god estetisk og stedstilpasset utforming av hensettingsanlegget og stasjonsområdet. Det må tas hensyn til hensettingsanleggets plassering sentralt i tettstedet Halmstad, i et verdifullt kulturlandskap, og tett på boligområder under planlegging. Det bør derfor stilles utformingskrav til både byggene og utomhusanlegget i bestemmelsene. Det samme gjelder stasjonsområdet, som er et vernet kulturmiljø, og et offentlig anlegg som skal benyttes av mange mennesker. Stasjonsområdet bør derfor ha god estetisk utforming som er tilpasset det verneverdige kulturmiljøet. I planbeskrivelsen står det at utformingen skal tilpasses kulturmiljøet, men bestemmelsene har ingen utformingskrav. Vi ser at det heller ikke er fastsatt rammer for plassering, utnyttelse eller høyder for nye bygg, det bør innarbeides i planen.

Det bør stilles rekkefølgekrav om opparbeiding av gang- og sykkelveier og turveier

Planforslaget bør ha rekkefølgebestemmelser om opparbeidelse av gang- og sykkelveier og turveier mellom stasjonsområdet og Smed Grønvolds vei i sørøst. Grusveien på nordsiden av sporet mellom Gon gård og stasjonen er foreslått justert, og det er foreslått turvei langs hensettingsanlegget fra Gonskogen til Smed Grønvolds vei. Disse forbindelsene bør sikres opparbeidet for å opprettholde turveisystemet i området. Opparbeidelse av nye og justerte fortau på sørsiden av sporet bør også sikres.

Etter høringen bør planavgrensningen tilpasses detaljreguleringsplanen for Vårli

Planforslaget overlapper med detaljplanen for Vårli flere steder. Vi har oppfordret Bane NOR til dialog med forslagsstiller for tilliggende plan for å sikre tilpasning av planene, og Bane Nor har fremmet innsigelse til boligplanen for å ivareta jernbanens interesser. Ettersom Bane NOR har trukket innsigelsen til boligplanen, regner vi med at jernbanens interesser er ivaretatt, og at arealene som inngår i den vedtatte detaljreguleringsplanen for Vårli ikke blir omregulert.

Enhet kommunalteknikk

Enhet kommunalteknikk har gått gjennom planforslagets dokumenter. Det er omfattende tiltak det tilrettelegges for gjennom planen og mange detaljer som skal hensyntas. Enhet kommunalteknikk har i dette innspillet fokusert på de overordnede forholdene og prinsippene. Disse kan utdypes nærmere om det er behov for det.

I bestemmelsen § 3.8 står det *Alle tiltak knyttet til VA-anlegg og pumpestasjoner som er eid av Moss kommune og/eller Movar skal forhåndsgodkjennes av Moss kommune og/eller Movar og være i henhold til respektive VA-normer før igangsetting av arbeid.*

Det er ønskelig at ledninger som legges om i så stor grad som mulig blir liggende utenfor virkeområdet til Jernbaneloven i forhold til avstand til spor.

Kommunen ser at det ved omlegging av ledninger kan bli behov for å oppgradere anlegg som i dag ikke ligger innenfor planområdet, for eksempel pumpestasjoner lengre unna. Dette må ivaretas ved prosjektering og gjennomføring.

Det er behov for å inngå krysningssavtaler etter Jernbanelovens §10 på flere steder innenfor planområdet. Disse bør inngås som forutsetning for en forhåndsgodkjenning ref § 3.8 i bestemmelsene til planforslaget. Kommunen har notert seg behov for avtale ved følgende punkter:

- nordvest for Skoleveien
- i forlengelse av Skoleveien
- overvannsledning som ser ut til å ende ved Ryggehallen med mulig utløp til bekken på andre siden av jernbanesporet
- under stasjonsområdet
- i forbindelse med Vårli detaljregulering – nordvest i planområdet for detaljreguleringen for Vårli
- sydøst i planområdet for detaljreguleringen Vårli– der hvor hensettingssporet starter.

Opplistingen er ikke nødvendigvis uttømmende.

Det kan vise seg at utbyggingen på Vårli utløser et behov for utbedring og utvidelse av overvannsledning under jernbanen nordvest i reguleringsplanen for Vårli. Vi ser at det kan være aktuelt med en utbyggingsavtale som ivaretar dette tiltaket. Øvrige behov for infrastruktur ansees utløst av Bane Nor, og her vil det være mest aktuelt med en gjennomføringsavtale.

Det er nylig regulert tilstøtende areal til hensettingsanlegget gjennom detaljregulering for Vårli. Det må sees på samlet virking av disse to planene spesielt når det gjelder slokkevannsdekning og overvannshåndtering/kapasitet på kulvert under jernbanen. Det kan også se ut til at det er flomveier som må ivaretas også fra arealer utover dette.

Det synes ikke så klart hvilke konsekvenser det har at underliggende reguleringsplaner skal gjelde. Det bør komme tydelig frem hvordan, hvilke og når tiltak skal gjennomføres etter den enkelte plan. Dette gjelder særlig detaljreguleringsplan for Vårli, ref bestemmelse §4.2.12 i planforslaget for hensettingssanlegget.

Det er åpning for at jernbanetiltak kan bygges uten forutgående ordinær byggesaksbehandling etter Plan- og bygningsloven. Det bør vurderes hvorvidt detaljeringsnivået i planen er godt nok for dette, og om dette omfatter alle tiltak som utløses av planen. Dette bør belyses i den videre saksgangen.

Adkomstveien er regulert til offentlig. Det bør belyses om det skal være staten eller kommunen som skal være eier og drifter.

Avdeling natur klima og bymiljø

Vi har to store, globale kriser knytta til naturmangfold og klimaendringer. Hva vi gjør lokalt er svært viktig for hvordan krisene utvikler seg. Hvordan vi bruker naturen påvirker klimaet, samtidig som klimaendringene påvirker naturen. En velfungerende natur i god tilstand kan hjelpe oss å takle klimaendringer. Arealendringer er en av hovedårsakene til tap av naturmangfold.

Planforslaget berører Gonskogen på Halmstad i stor grad, hvor det blant annet er vegetasjon i form av gammel eldelløvskog med innslag av gamle trær av ask, osp og or, samt tre hule eiker. Det er også oppslag av små eik i området. Selv om skogteigen er liten, er den å regne som svært verdifull både for det biologiske mangfoldet og som friluftsområde for nærmiljøet.

Gonskogen er en av få skogområder på Halmstad, og er avsatt til formål «park/turvei» i arealplanen, med hensynssoner H530 - hensyn friluftsliv og H560 - bevaring naturmiljø. I tidligere

planforslag var hensettingsanlegget trukket så langt øst som mulig bort fra Rygge stasjon, blant annet for å minimere inngrepet i Gonskogen nord for jernbanen.

Konklusjon

Sett i lys av naturmangfold og skogen som et viktig nærområde/friområde, burde hensettingsanlegget ha blitt flyttet helt ut av Gonskogen slik at naturverdiene i og knyttet til skogen ikke forringes. Men når hensettingsanlegget skal bygges der det nå er skog, må det gjøres på mest mulig skånsom måte for naturmangfoldet.

Vårt innspill oppsummeres i fire punkter for å ivareta naturmangfold i området:

- Erstatte tap av naturmangfold ved felling av skog; trekirkegård av hule eiker som felles og erstatte hule eiker gjennom å plante rekrutteringseik for å øke naturmangfoldet for fremtida.
- Ha en plan for å hindre spredning av fremmede arter samt bekjempe artene i området; Frø kan komme med nye masser og planter kan komme ved at jordmasser graves i og flyttes på.
- Belysning av anlegget må gjøres slik at det ikke lyses opp flere timer enn nødvendig og på steder der det ikke er behov for lys. Natur og mennesker trenger nattemørket. Belysningen bør ha varmt lys, helst 2700 K og ikke over 3000 K.
- Overvann fra anlegget må renses før det renner ut i vassdragene, helst med naturbaserte renseløsninger som kan ha positive effekter på naturmangfold og estetiske verdier i området.

Detaljer rundt innspillene følger under:

Naturmangfold

Det vil bli lite restareal igjen i Gonskogen med foreslått lokalisering og ved å fjerne kantsonene vil det få konsekvenser for det som er igjen av den innenforliggende skogen. Det er viktig å være skånsom ved fjerning kantsonen med tanke på å minimere konsekvensene for resten av skogen. Det er registrert fallvilt i området rundt Gon, og skogen kan være viktig som skjulested for rådyr og annet vilt. Lysforurensning kan forvirre fugl, insekter og andre dyr. Effekten av lysforurensning og lekkasje av lys vil være negativt. Lysforurensning må minimeres og belysning må gjøres med tanke på økosystemet, bl.a. gjennom tidsstyring som sørger for nattemørke og at lyset har 2700 Kelvin (varmt lys) og er rettet dit det skal være lys og ikke spres unødvendig til omgivelsene.

Hule eiker

Hule eiker er hjem til over tusen arter, og er beskyttet i Norge. Likevel hogges gamle eiker for å gi plass til byggeprosjekter og veibygging rundt omkring i landet. Hule eiker ble utvalgt naturtype i 2011, og er dermed beskyttet av en egen forskrift etter naturmangfoldloven. *BaneNor skriver at det forventes at tre hule eiker i utkanten av skogen vil felles.* I 2022 ble de hule eikene målt til hhv. 390, 323 og 351 cm i omkrets. Det er en del små eiketrær i skogkanten og noen helt sør i hogstflaten. På lang sikt kan noen av disse bli store og gamle, men trærne i skogkanten må i så fall fristilles. Det må avsettes erstatningsareal for tapt skog og hule eiker. De hule eikene har svært høy verdi, og må erstattes med nye rekrutteringstrær, f.eks. i form av en eikelund i en såkalt 100-meterskog. Bane NOR SFs areal gbnr. 104/92 peker seg ut som et godt egnet erstatningsareal. Tomten har et areal på 8,834 m², og en skog her vil kunne bidra til økt naturmangfold, fungere som en grønn støyskjerm for bebyggelsen, samt brukes som lekeareal for barn og unge. En slik erstatningsskog fordrer at den etableres med en hensynssone som medfører at grønnstrukturen ikke kan hugges. Eventuelle eiketrær som felles må legges i Gonskogen for nedbryting, alternativt kan de legges på en trekirkegård eller i en eikelund. Dette er for å sikre videreføring av noe biologisk mangfold. *Banenor skriver at etablering av unge eiker vil bli vurdert i videre planlegging. Det legges opp til at felte eiker skal legges på en trekirkegård.*

Bilde: Kjell Magne Olsen, fra rapport - Kartlegging av rekrutteringseiker i Moss i 2022

Rødlistede fuglearter

«Områdets verdi for vipe og åkerrikse samt utbyggingens påvirkning på dette bør undersøkes nærmere senere i reguleringsprosessen.»

I Gonskogen er det registrert flere rødlistede fuglearter, og nesten hele skogen er vurdert som viktig habitat for gråhegre, som er vurdert som livskraftig (LC). Det er også registrert mange rødlistede arter rett utenfor planområdet. Flere av de rødlistede fugleartene er knyttet til skogflekker og jordbruk- og kulturlandskap, og det er dermed nærliggende å tro at disse blir direkte berørt av tiltaket. I tillegg er musevåk (art av særlig stor forvaltningsinteresse) også registrert i området, og Gonskogens betydning som funksjonsområde for arten må undersøkes nærmere.

Fremmede arter

Vi kan ikke se at det er registrert fremmede arter innenfor planområdet. Vi vil likevel understreke at det ofte er forbundet risiko for spredning av fremmede arter i forbindelse med anleggsplasser og massehåndtering. Derfor er det viktig at man planlegger for bekjempelse i massedeponiene, bruk av rene masser, og vask av maskiner og utstyr inn/ut av planområdet, slik at man ikke innfører fremmede arter til området, eller frakter fremmede arter ut av området på en slik måte som gjør at man får en spredning et annet sted.

Overvannshåndtering

Konsekvensene av tiltaket må ses i sammenheng med nedbørfeltet som helhet. Endret vannføring kan medføre økt vannmengde og dermed økt erosjon i bekk nedstrøms av tiltaket. Tiltak for erosjonssikring må vurderes. Forurenset overvann kan få negativ betydning for livet i Kureåa (via Gatubekken), dette kan komme fra enten etablering eller drift av anlegget. Naturlige rensiltak bør etableres før tiltakets start, herunder dreneringsarealer eller sigevann-/sedimentasjonsdam. BaneNOR bør også se på eksisterende bekkelukkinger lenger sør og om det kan igangsettes prosjekter for å vurdere åpning av disse. Tette flater må kompenseres med f.eks. vegetasjon, sigevannsdammer, regnbed, og det må settes av areal til dette.

Friluftsliv

Gonskogen er viktig for nærmiljøet, og spesielt viktig for friluftsmulighetene til Fasanveien barnehage, som har opparbeidet en leirplass i skogkanten. Skogen inneholder et mindre nettverk av turstier. Det er nærliggende å tro at skogen vil bli enda viktigere for friluftsliv og lek i fremtiden, da det skal etableres et boligområde rett vest for skogen.

Avdeling landbruk

Kureåa vanningslag og Gulland vanningslag har kommet med innspill til reguleringsplanforslaget for hensetting Moss. Det henstilles til Landbruksforvaltningen om bidrag til å løfte frem aktuelle problemstillinger som blir belyst av de berørte lagene.

Landbruksforvaltningen har tidligere gitt uttalelse til planforslaget, men ser etter de innspill som er kommet at det er behov for å belyse flere problemstillinger som virker lite ivaretatt i forslaget. Vi viser for øvrig til tidligere innspill, og vil ikke direkte gjengi dette her.

Jordvern

Påvirkning på landbruket, direkte og indirekte, vil utvilsomt være en av de mest negative konsekvensene av hensettingsanlegget slik det er planlagt. Vurderingene som ligger til grunn for valg av plassering midt i et av landets beste matfat, med naturgitte rike forutsetninger for matproduksjon, men også for natur- og kulturverdier har ikke i tilstrekkelig grad verdsatt disse ressursene. Tap av matjord er i seg selv en alvorlig konsekvens, temaet burde vært fremhevet med langt grundigere vurderinger. I tillegg til de direkte konsekvensene i form av tapt matproduksjon på arealet, vil det være en rekke andre negative ringvirkninger. Vi kan i denne sammenheng kort belyse følgende.

Landbruksarealene har vesentlig verdi for opptak av klimagasser og lagring av karbon, begrensning av klimagassutslipp, demping av flom og avrenning, bevaring av biodiversitet og økosystemtjenester samt viktig for bevaring av landskap, naturmangfold og kulturminner. Vi etterlyser etterlevelse av nasjonal jordvernstrategi og jordvernets begrunnelser.

Overvann

Økt utbygging og større arealer med harde overflater gir en mye raskere avrenning med store flomtopper. Kapasiteten på vannsystemene gjennom dyrket mark på eiendommene nedstrøms må derfor økes. Kapasiteten i disse systemene er allerede i dag sprengt etter omfattende nedbygging av landbruksareal over lengre tid. Ved store nedbørsmengder går Gatubekken over sine bredder og overvann renner nedover høyproduktiv grønnsaks- og potetjord. Dette fører til betydelig erosjon og tap av matjord og næringsstoffer som renner rett i Kureåa, og ender opp i Kurefjorden naturreservat, Oslofjorden. Jordarten i området er «silt» og er veldig utsatt for «slamming» og erosjon. Når bekker og gamle bekkelukninger går fulle får ikke landbruksdreneringen utløp og vannet samler seg på overflaten og eroderer. I løpet av få timer kan erosjon skape meters dype grøfter hvor matjorda renner ut i bekkesystemet. I og med at arealene har høyt potensiale og benyttes til radkulturer (grønnsaker og potet) er jorda mer utsatt for erosjon og avrenning siden det ikke er et tett plantedekke som i bedre grad bremser vannet og holder på jordmassene. I disse områdene er det derfor ekstra viktig å sørge for tilstrekkelig kapasitet i vannsystemene for å ivareta slik viktig matproduksjon uten at dette går utover viktige økologiske funksjoner. Det gjøres store tiltak i de lokale vannsystemene for å minske den negative påvirkningen på vannkvalitet, naturmangfold og hindre tap av matjord. Årlig tildeles det betydelige midler til planlegging og gjennomføring av tiltak gjennom landbruksmidler. Vi påpeker at det i alt for liten grad er gjort tilstrekkelig vurderinger av overvannsproblematikk i planarbeidet.

Det er særdeles viktig at hastigheten på vannet holdes nede, at det etableres fordrøyningsdammer og at eksisterende bekker og lukka avløp oppgraderes til å takle den ekstra belastningen som tiltaket medfører. Dette er at ansvar tiltaket må bære i hele nedslagsfeltet ut til Oslofjorden.

Erfaring fra etablert fordrøyningsdam på Værne Kloster viser at denne ikke er prosjektert riktig. Det har allerede vært flere tilfeller av oversvømmelse av dammen, senest for et par uker siden. Oversvømmelse finner sted ved langt mindre nedbørintensitet enn hva man burde forvente. Resultatet er tapt avling på berørt jordbruksareal, erosjon og avrenning av næringsstoffer som gir negativ påvirkning på vannsystemene og til sist Oslofjorden. Det har også ført til farlige situasjoner med vesentlig vann over fylkesveien i området.

Naturmangfold

Etter vår vurdering er det svært mangelfulle vurderinger av naturmangfold. Kureåa som økosystem er ikke vurdert etter føringene i naturmangfoldloven §§ 8-12. Kunnskapsgrunnlaget (§ 8) det vises til med henhold på økologisk tilstand i Kureåa etter vannforskriften, er ikke riktige. Det er gjennomført vesentlige tiltak for å bedre økologisk tilstand og Kureåa er i dag av de beste bekkene i Østfold med tanke på livsvilkår for sjøørret, i henhold til elfiske gjennomført av Norges Jeger- og Fiskeforening. Slik vi ser det er det også langt større usikkerhet knyttet til tiltaket i henhold til føre var prinsippet jf. § 9. Resultatet av dette er at den samlede belastningen etter § 10 er oversett. Tiltaket vil langt på vei kunne sette økosystemet tilbake med de påvirkninger tiltaket kan utløse gjennom redusert vannkvalitet, erosjon og tap av livsmiljøer. Det forutsettes at tiltakshaver bærer kostnadene ved de tiltak som er nødvendig i hele anleggets nedslagsfelt for å unngå slik miljøforringelse slik § 10 forutsetter.

Vi savner også vurderinger av andre livsmiljø knyttet til bekkesystemene og at spredning av fremmede arter inkluderer konsekvenser av spredning via vannveiene, som mulig kan skape store utfordringer, for eksempel for Kurefjorden naturreservat. Fremmede arter vil som kjent kunne utkonkurrerer stedegne arter og ha negativ påvirkning både på diversitet, men også på evne til å holde på jordmasser med henhold på erosjon.

Jordbruksvanning

Godt utbygd kapasitet for jordbruksvanning er en av de viktigste forutsetningene som muliggjør intensiv produksjon av grønnsaker og potet i distriktet. Som det er påpekt fra vanningslagene som henter vann fra Kureåa, vil konsekvensene være særdeles negative dersom det forekommer forurensning. Det kan ikke aksepteres risiko for utslipp og de utredninger som foreligger er ikke gode nok.

Trolig vil konsekvensene kunne være enda større enn hva vanningslagene belyser. Vi erfarer at det er et enda større areal som det benyttes vanning på enn hva lagene selv oppgir, samt at de langsiktige konsekvensene vil være større, både med henhold på matproduksjon og økologisk tilstand.

Konklusjon

Konsekvensanalysen av tiltaket er mangelfull på flere områder, det er behov for ytterligere vurderinger knyttet til jordvern, overvann og naturmangfold for å nevne noen. Det kan ikke aksepteres de konsekvenser som er belyst. Det er viktig for integriteten til vår tids store utfordringer knyttet til tap av arealer, klima, naturmangfold og jordvern at også større samferdselstiltak ivaretar nødvendige hensyn og ser til lokale erfaringer.

Med hilsen

Dette dokumentet er elektronisk godkjent av

Torunn Årset
Direktør
Plan, miljø og teknikk

Lars Eirik Møgster Larsen
Arkitekt
Plan

2 Organisasjoner, lag og foreninger

Bane NOR SF

postmottak@banenor.no

FAU Halmstad skole v/ Ingri R. Guren
Kureveien 100
1580 Rygge

Rygge, 15. juni 2023

FORSLAG TIL STATLIG REGULERINGSPLAN FOR HENSETTINGSANLEGG PÅ GON GÅRD - HØRINGSUTTALELSE FRA FAU HALMSTAD SKOLE

FAU ved Halmstad skole har følgende innspill til forslag til statlig reguleringsplan:

Rikspolitiske retningslinjer – barn og unges interesser

FAU etterspør vurdering av konsekvenser for barna på Halmstad skole i tråd med rikspolitiske retningslinjer.

Barn og unge Barn og unge skal ivaretas i planlegging etter plan og bygningsloven T-1513 og Rikspolitiske retningslinjer for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen T-2/08. Plan- og bygningsloven gir barn og unge en lovfestet rett til å bli hørt i all plan- og byggesaksbehandling (§ 5), og en lovfestet plikt for alle som fremmer planer å organisere planprosessen slik at barn som berørt part får fremmet sine synspunkter og gis anledning til selv å delta. Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen skal legges til grunn for statlig, regional og kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven. Videre skal retningslinjene legges til grunn for enkeltvedtak statlige, regionale eller kommunale organer treffer etter plan- og bygningsloven.

I tillegg til at anleggsvirksomheten kommer tett på undervisning og friminutt, omfattes deres daglige nærområde og friareal av planområdet. Tufteparken blir berørt av etablering av riggområde, og adkomst til skolen med kryssing av jernbanen blir omfattende endret, særlig i anleggsfasen, med den risikoen dette medfører. Vi understreker at Skoleveien (adkomstveg til transformatorbygg) har store trafikale utfordringer i dag, og vi har gjennom flere år hatt et sterkt fokus på å avverge ulykker her.

Om erstatningsareal

De rikspolitiske retningslinjene (5.d.) sier at det ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til fellesareal eller friområde som er i bruk eller er egnet for lek, skal skaffes **fullverdig erstatning**. Erstatning skal også skaffes ved utbygging eller omdisponering av uregulert areal som barn bruker som lekeareal. Erstatningsareal skal også skaffes dersom omdisponering av areal egnet for lek gjør at de ikke lenger er egnet eller ikke lenger oppfyller de krav som stilles til arealer i nærmiljøet i retningslinjene (5 b).

FAU forventer at statlig reguleringsplan følger egne retningslinjer, og at dette kommer inn i bestillingen for hva som forventes av Bane NOR.

FAU forutsetter at bestemmelser om fullverdig erstatningsareal innlemmes i det videre planarbeidet.

Utforming av perrong

De tegningene FAU har sett viser at perrongen er tenkt helt bort til skolegården.

FAU forutsetter at adkomst til perrong ikke etableres i tilknytning til skolegården.

Sikring av anleggsområde

Barna må sikres at trygg adkomst til skolen og nærområdet for øvrig opprettholdes.

FAU forutsetter at anleggsområdet sikres slik at det er trygt for barna å ferdes på skolens område og på Halmstad for øvrig gjennom hele anleggsperioden.

Støy

FAU forutsetter at det gjøres nødvendige støydempende tiltak på Halmstad skole, både i anleggs- og driftsfasen.

På vegne av FAU Halmstad skole

Ingri Rosén Guren

Bane NOR SF

postmottak@banenor.no

Gulland Vanningslag SA
c/o Karl Emil Rosnes
Kurefjordveien 80
1580 Rygge

Rygge, 15. juni 2023

FORSLAG TIL STATLIG REGULERINGSPLAN FOR HENSETTINGSANLEGG PÅ GON GÅRD - HØRINGSUTTAELSE FRA GULLAND VANNINGSLAG SA

1 Innledning og sammendrag

Gulland Vanningslag SA viser til Bane NORs høringsbrev med høringsfrist 16. juni 2023.

Stabil vanntilførsel fra Vansjø og Kureåa er nødvendig forutsetning for å sikre at arealene rundt Gon Gård, og store deler av søndre Rygge, forblir et av Norges mest produktive landbruksarealer. Vanningslaget foreslår derfor at den statlige reguleringsplanen bør inneholde flere rekkefølgebestemmelser enn Bane NORs forslag legger opp til. Formålet er å unngå at tiltaket kan påvirke matproduksjon, klima og miljø negativt.

2 Om Kureåa, jordbruksvanning og grønnsaksproduksjon i Rygge

Kureåa er sjøørrettførende og er én av kystbekkene i tidligere Østfold med best bevart kantvegetasjon. Kureåa har sitt utløp i Kurefjorden, ca. 1,2 km nedstrøms pumpestasjonen til Gulland vanningslag. Det er etablert fisketrapp ved dammen slik at ørreten kan vandre videre opp forbi pumpestasjonen. Kurefjorden naturreservat ble opprettet i 1978, og fikk status som ramsarområde i 1985. Reservatet er i dag et av de viktigste områdene for trekkende vadefugler i Oslofjorden, med mer enn 250 ulike fuglearter. Bekkeløpet med kantsone gir spesielle økosystemtjenester til fuglelivet i reservatet, med flo/ fjære og overgang saltvann/ferskvann.

Gulland vanningslag er et samvirkeforetak med 26 andelseiere. Andelseierne eier ca. 5 500 daa dyrka jord som vannes fra vanningslagets hydranter. I tillegg disponerer andelseierne leiejord som også vannes fra anlegget. I norsk målestokk er arealene mht. *avlingsverdi* blant de mest verdifulle. En forutsetning for å opprettholde denne posisjonen er *sikker tilgang til vann gjennom hele vekstsesongen*.

For kulturer som f.eks. hodekål, sylteagurker og ulike typer betes, er produsentklyngen i Rygge ledende i Norge. Dette gjelder både mht. produsert mengde og innovative løsninger. Grøntprodusentene i Rygge var bl.a. først ute med automatisert luking vha. robotteknologi.

Store deler av produksjonen går til Orklas konserverfabrikk. Fabrikken produserer bl.a. surkål og sylteagurker som selges i hele Norge. En annen betydelig mottaker er Grønt Pakkeri Øst (GPØ) i Råde. Pakkeriet er produsenteid og pakker og distribuerer betes for distribusjon til dagligvarehandelen.

Orklas fabrikk er nærmeste nabo til Rygge stasjon. Grønt Pakkeri ligger i nabokommunen Råde. Dette korter ned avstanden fra «jord til bord». Dermed sikres kvaliteten på sluttproduktene, samtidig som transportkostnader og klimagassutslipp holdes nede.

Flere av andelseierne er heltidsbønder. Produksjonen sysselsetter også et betydelig antall sesongarbeider. Produksjonen utgjør også driftsgrunnlaget for Orklas og GPØs virksomheter. Begge er betydelige industriarbeidsplasser i regionen. Grønt Maskin – Norges største leverandører av spesialmaskiner til grønntprodusenter – er også lokalisert i Rygge.

Potet- og grønnsaksproduksjonen på arealene som vannes fra Gulland Vanningslags anlegg inngår derfor i et *bærekraftig kretsløp*.

Kretsløpet bevarer kulturlandskapet, sikrer sysselsetting og holder klimaavtrykket fra produksjon, videreforedling og distribusjon av matvarer nede. Stabil og pålitelig jordbruksvanning fra Gulland og de andre omkringliggende vanningsanleggene er en *nødvendig forutsetning* for holde *kretsløpet* i gang.

3 Overvann

Produksjonen er ikke bare avhengig av stabil vanntilførsel. Gode resultater er også betinget av godt drenerte arealer og et overvannssystem med tilstrekkelig kapasitet. *Godt drenerte arealer* forlenger vekstsesongen i begge ender, forhindrer pakkeskader som følge av maskinell drift og reduserer klimagassutslipp. Et *overvannssystem med tilstrekkelig kapasitet* reduserer risikoen for at bekker flommer utover jordene og dermed også risikoen for erosjon og utvasking av næringsstoffer.

Vann fra produksjonsarealene dreneres til de samme bekkene som samler overvann fra Gon og øvrige arealer på Halmstad. Når bekkene allerede er fulle av oppstrøms overvann, blir konsekvensen at landbruksdreneringen ikke fungerer. Dvs. at arealene, til tross for god drenering, ikke tørker opp slik de skal.

Et utilstrekkelig dimensjonert overvannssystem vil derfor føre til

- erosjon
- forringelse av kantsonene i Kureåa
- utslipp av klimagasser
- utslipp av næringsstoffer (bl.a. nitrogen) til Kurefjorden naturreservat og Oslofjorden
- reduserte avlinger – både i mengde og kvalitet

Produksjonsarealene nedstrøms et hensettingsanlegg på Gon gård har kort avstand til store befolkningssentra, har stabil tilgang til vann og er i liten grad utsatt for utvasking og erosjon. I et klima- og matsikkerhetsperspektiv er *arealene allerede av nasjonal betydning*.

Samtidig er klimaet, og dermed betingelsene for matproduksjon i Norge er allerede i endring. Langvarige tørkeperioder og store nedbørsmengder på kort tid er allerede en del av hverdagen for norske bønder. Dette vil føre til at grønnsaksarealer uten vanningsanlegg på sikt vil bli konvertert til korn og grasarealer. Det samme vil skje med grønnsaksarealer som dreneres til overvannssystemer med utilstrekkelig kapasitet. I et klimaperspektiv kommer også nærheten til store befolkningssentra til å bli viktigere i fremtiden enn det er nå.

I et fremtidig matsikkerhets- og klimaperspektiv vil den relative verdien av arealene som vannes fra Kureåa og som vil dele overvannssystem med hensettingsanlegg på Gon gård, derfor bli enda større enn i dag. Dette innebærer at føre-var-prinsippet må legges til grunn for prosjektering og utførelse av alle tiltak som kan påvirke dette kretsløpet negativt.

4 Kort om selve vanningsanlegget

Anlegget er basert på vann fra innsjøen Vansjø, som ligger på oversiden av raet etter siste istid. Vannet blir pumpet over i Kureåa.

Gulland er én av fem pumpestasjoner langs Kureåa som trykksetter vann. Gjennom nedgravde ledninger distribueres vannet til strategisk plasserte hydranter. Herfra ledes vannet via overflaterør til mobile vanningsvogner. Mange av kulturene er ømfintlige for vannmangel. Dvs. at selv kortvarige vanningsavbrudd kan føre til at betydelige avlingsverdier går tapt. For å redusere avbruddrisiko vil det i 2023 bli investert betydelige midler i oppgradering av Gulland pumpestasjon.

5 Nærmere om planforslaget

5.1 Innledning

Merknadene nedenfor vil i hovedsak knytte seg til følgende forhold:

- Nedetid/avbrudd for vanningsanlegget i anleggsfasen
- Reetablering av vanningsanlegget
- Overvannshåndtering
- Håndtering av evt. forurensning i anleggs- og driftsfasen

5.2 Planlagt nedetid, uforutsette driftsavbrudd og reetablering av vanningsanlegget

5.2.1 Forslag om omformulering av planbestemmelse 3.11

I forslaget til reguleringsbestemmelser er pkt. 3.11 formulert slik:

«Vanningsanlegg som blir påvirket av tiltaket må reetableres. Midlertidige løsninger i anleggsperioden og reetablering av vanningsanlegg som blir påvirket av tiltaket skal avklares med den enkelte grunneier som blir berørt.»

Bestemmelsen er lite konkret. For vanningslaget og grunneierne er den derfor lite forutberegnelig. Dette gjelder både for anleggs- og driftsfasen. Erfaring fra lignende prosjekter viser at det er behov for å sette for klare rammer for utbygger mht. *planlagt nedetid*. Erfaring tilsier også at det historisk har vært for lite fokus på tilrettelegging for *fremtidig vedlikehold av privat infrastruktur*. Det har f.eks. nylig vært behov for å stenge E6 sør for Moss for å bytte ut Dilling Vanningslags ledning som ligger under E6 (fire felts motorvei).

Vanningslaget foreslår derfor at pkt. 3.11 om vanningsanlegg for jordbruket gis følgende ordlyd:

"Anleggsarbeid som kan påvirke forsyningssikkerhet og/eller vannkvalitet skal så vidt mulig utføres fra oktober til mars (dvs. utenfor vekstsesongen). Planlagt nedetid i vekstsesongen

skal ikke overstige en tidsramme på to timer. Grunneier/driver skal varsles senest 48 timer i forkant av planlagt nedetid.

Vanningsanlegg som blir påvirket av tiltaket (f.eks. i form av midlertidig omlegging av ledninger eller hydranter) skal reetableres i minst like god tilstand som før anleggsperiodens start. Nye og eksisterende vanningsrør innenfor planområdet skal legges i trekkerør.

Hydranter og andre installasjoner innenfor planområdet skal plasseres og utformes slik at eierne av infrastrukturen, etter at anlegget er ferdigstilt, har vederlagsfri og uhindret tilkomst i forbindelse med reparasjon og vedlikehold.»

5.2.2 Forslag om endring av rekkefølgebestemmelse 7.1 d)

I rekkefølgebestemmelse 7.1 pkt. d) fremkommer at «plan for ivaretagelse av private vann- og avløpsanlegg og vanningsanlegg» skal være avklart før anleggsarbeidet kan starte. Det bør for ordens skyld presiseres at bestemmelsen også gjelder private anlegg for jordbruksvanning.

For å sikre forutberegnelighet bør rekkefølgebestemmelsen også inneholde konkrete minstekrav til hva som må være på plass før arbeidene kan starte, f.eks. ved å knytte rekkefølgebestemmelsen opp mot kravene til tiltaket som vil følge av et omformulert pkt. 3.11. Det foreslås derfor at pkt. 7.1. d) lyder slik:

«Plan for ivaretagelse av private vann- og avløpsanlegg for boliger skal foreligge før anleggsarbeidet kan starte. Plan for sikring av stabil drift av anlegg for jordbruksvanning i hele anleggsfasen, som forplikter Bane NOR iht. planbestemmelse 3.11, skal foreligge før anleggsarbeidene kan starte.»

5.2.3 Forslag om ny rekkefølgebestemmelse 7.1. e) om plikt til å kartlegge eksisterende vanningsanlegg

I Ros-analysen fremkommer at Bane NOR har kartlagt vanningsanlegget ut fra «gamle tegninger».

Det bør ikke være slik at grunneiere og drivere på eget initiativ må kontrollere om Bane NOR har korrekte kart, eller slik at grunneiere selv må bære risikoen for kartene som faktisk finnes er korrekte.

Tvert imot vil det være rimelig å kreve at Bane NOR for egen regning foretar ny innmåling av alle deler av vanningsanlegget innenfor planområdet. GPS-innmålinger kan bl.a. legges inn i kartene som brukes av gravemaskinførerne, slik at risikoen for ledningsbrudd reduseres. Det foreslås derfor ny rekkefølgebestemmelse pkt. 7.1 e) med følgende ordlyd:

«Før anleggsarbeidet kan starte skal alle rør, hydranter og øvrige installasjoner knyttet til private anlegg for jordbruksvanning innenfor planområdet innmåles og koordinatfestes.»

5.2.4 Forslag om ny rekkefølgebestemmelse 7.3 b)

Reetablering av vanningsanlegget etter utbyggingen er ikke sikret gjennom rekkefølgebestemmelser.

Erfaring viser at det er nødvendig å sikre reetablering ved bruk av rekkefølgebestemmelser.

Følgende konkrete tilfelle underbygge dette: Plankartet og reguleringsbestemmelsene for Bane NORs eget planforslag for dobbeltspor på strekningen Sandbukta- Moss – Såstad viser en landbruksundergang på Dilling som et *avbøtende tiltak*.

Etter at planen ble vedtatt av kommunestyret, foretok Bane NOR en kost/nytte vurdering. Denne resulterte i at undergangen ikke ble realisert.

For å sikre at reetablering iht. forutsetningene faktisk blir gjennomført, er det derfor nødvendig med følgende nye rekkefølgebestemmelse (ny 7.3 b):

«All privateid infrastruktur til jordbruksvanning skal reetableres iht. pkt. 3.11 (trekkerør mv.) før hensettingsanlegget kan tas i bruk.»

5.3 Overvann

5.3.1 Innledning

I forslaget til planbestemmelser pkt. 3.9 fremkommer:

*[...]Total overflateavrenning som tilføres bekker og flomveier, **skal ikke øke** som følge av tiltaket **uten at kapasiteten kontrolleres og evt. økes tilsvarende**. Aktuelle tiltak kan være kapasitetsøkning av selve vannveien og/eller fordrøyning før påslipp. **Påslipp til kommunale ledningsanlegg skal ikke øke og overvannsmengder skal om nødvendig fordrøyes** [vår uth.]*

Bestemmelsen vil innebære at det fra planområdet *ikke* skal slippes på mer overvann til *kommunale ledningsnett* enn i dag. Dersom det viser seg å være et behov, følger det av bestemmelsen at vannmengdene *skal* fordrøyes.

For overvann som *ikke* ledes til kommunale ledningsledd – antakelig det alt vesentlige av overvannet – er forslaget derimot langt mer «fleksibelt». Dersom overflateavrenning fra planområdet øker som følge av tiltaket, skal kapasiteten kontrolleres og *eventuelt* økes.

I praksis innebærer dette tilsynelatende at Bane NOR legger opp til at man skal «vente og se». Dersom oppstår problemer skal man *eventuelt* iverksette tiltak. Så lenge det ikke finnes etterprøvbare målinger av eksisterende kapasitet og aktuelt påslipp fra planområdet, vil det etter alt å dømme være grunneierne nedstrøms hensettingsanlegget som har bevisbyrden for at fulle bekker og oversvømte jorder *skyldes økt overflateavrenning som følge av tiltaket*.

Planbestemmelsene tar heller ikke høyde for at deler av overvannet fra planområdet ledes gjennom lokal landbruksdrenering *før* det havner i selve overvannssystemet. Her kan selv små økninger i påslipp føre til at kapasiteten på jordbruksdreneringen blir for liten, med forsinket opptørking som resultat.

Planbestemmelsen vil, slik Bane NOR foreslå den, utgjøre en reell risiko for langvarige og kompliserte uenigheter om ansvarsforhold, samtidig som erosjonen og utvaskingen av næringsstoffer fortsetter inntil til det avklares hvem som har ansvaret.

Ut fra et føre-var-prinsipp burde dette være uakseptabelt i en statlig reguleringsplan.

5.3.2 Forslag til ny rekkefølgebestemmelse 7.3. c) om etablering av fordrøyningsanlegg

Planbestemmelsene bør derfor utformes slik at Bane NOR pålegges å etablere et fordrøyningsanlegg som skal håndtere *alt overvann* – ikke bare overvann til kommunale ledninger. Planbestemmelsen bør utformes som en rekkefølgebestemmelse (nytt pkt. 7.3 c) og kan lyde slik:

«Hensettingsanlegget kan ikke tas i bruk før det innenfor planområdet er etablert fordrøyningstiltak med tilstrekkelig kapasitet til å sikre at påslippet av overvann fra planområdet til lokal landbruksdrenering og nedstrøms overvannssystem ikke øker som følge av tiltaket.»

Forutsatt at fordrøyningsbasseng og/eller andre tiltak er godt dimensjonert og allerede etablert når tiltaket tas i bruk, vil dette innebære at erosjon og utvasking av næringsstoffer som følge av flom mv. kan *avverges før* skade oppstår.

Å prosjektere og utføre ut fra et føre-var-prinsipp, der man etablerer robuste tiltak for håndtering av overvann allerede fra starten av, vil i et samfunnsperspektiv være bedre enn å innta en «vente-og-se-holdning». Sistnevnte vil i verste fall innebære at man etter at anlegget er ferdig og etter at skader er inntruffet, må etablere fordrøyningstiltak eller øvrige avbøtende tiltak nedstrøms hensettingsanlegget.

5.4 Forurensning

5.4.1 Innledning

Høringsuttalelsen er basert på at anlegget skal brukes til togparkering, herunder innvendig renhold, toalettømming og vannpåfylling, se planbeskrivelsen s. 7. Dvs. at anlegget *ikke* skal brukes til tyngre vedlikehold og reparasjoner eller til utvendig vasking av tog.

5.4.2 Forslag om ny rekkefølgebestemmelse pkt. 7.1 f) om etablering av overvåkings- og varslingsrutiner for å unngå alvorlige konsekvenser av utilsiktede utslipp

Ros-analysen har identifisert utilsiktede utslipp av drivstoff og hydraulikkolje o.l. som mulige uønskede hendelser i anleggsfasen. De økonomiske konsekvensene av utslipp er vurdert som middels. Konsekvenser av at forurensning fra anleggsfasen kan bli ført til Kureåa, og deretter spredd på dyrkingsarealer som følge av jordbruksvanning, ser ikke ut til å være vurdert.

Vanningslaget antar at sannsynligheten for et slikt scenario er lav. Samtidig kan de økonomiske og folkehelsemessige konsekvensene, dersom scenariet likevel inntreffer, bli betydelige. Et eksempel kan illustrere: Dersom det, etter at deler av et parti sylteagurker allerede er sendt fra Orklas fabrikk til dagligvareforretningene, blir avdekket helsefarlige stoffer over grenseverdiene, kan dette i ytterste konsekvens utløse en landsomfattende tilbakekallingsaksjon. Dette vil i tilfelle få omfattende økonomiske konsekvenser.

Konsekvensene kan bli så store at det ut fra et føre-var-prinsippet er nødvendig å etablere et system for overvåking og varsling, slik at vanningsanleggene, ved uforutsette forurensningshendelser i anleggsfasen, kan stenges på kort varsel. For å sikre gjennomføringen, bør dette inntas som en rekkefølgebestemmelse. Nytt pkt. 7.1 f) kan lyde slik:

«Anleggsarbeidene kan ikke startes før det foreligger en plan for overvåking av forurensning som følge av anleggsarbeidene. Planen skal inneholde varslingsrutiner som sikrer at grunneiere/drivere blir varslet før mulig forurensning kan nå vanningsanleggene.»

5.4.3 Forslag om endret planbestemmelse 3.1 – krav til miljøoppfølgingsplan som også omfatter driftsfasen

Vanningslaget legger til grunn at alt avløpsvann enten vil slippes på det kommunale avløpsnett eller fraktes bort fra planområdet for sanering. Dvs. at det i driftsfasen – ikke skal forekomme *planlagte* utslipp av mulig forurenset vann el.l. til grunnen som igjen kan infiltrere grunnvann og/eller nedstrøms overvannssystemer. Plandokumentene, herunder Konsekvensutredningen og ROS-analysen er utarbeidet på bakgrunn av denne forutsetningen. ROS-analysen peker like fullt på at det også i driftsfasen kan være aktuelt med dieselpåfylling, slik at det forutsetningsvis også skal kunne lagres diesel innenfor planområdet. Dvs. at det ikke bare i anleggs- men også i driftsfasen *kan* inntreffe utilsiktede forurensningshendelser.

Iht. planbestemmelse 3.1. skal det lages en miljøoppfølgingsplan for *anleggsfasen*. Fordi det det også i driftsfasen er reell forurensningsfare, bør det også for driftsfasen kreves at det foreligger oppdatert miljøoppfølgingsplan. Bestemmelsen kan lyde slik:

«Det skal utarbeides én miljøoppfølgingsplan for anleggsfasen og én miljøoppfølgingsplan for driftsfasen i samsvar med tiltakshavers retningslinjer for slike planer. Miljøtiltak skal iverksettes og følges opp i anleggs- og driftsfasen i henhold til den til enhver tid oppdaterte miljøoppfølgingsplan. (jfr. pbl § 12-7, nr. 3).»

5.4.4 Forslag om ny planbestemmelse 3.19 som presiserer at planområdet ikke kan brukes til utvendig vasking av tog og/eller tyngre vedlikehold

Selv om Bane NOR pr. i dag dekker sitt behov for utvendig vasking av tog og tyngre vedlikehold, andre steder, kan det ikke utelukkes at det i fremtiden vil oppstå et behov for og/eller et ønske om å bruke planområdet også til slike formål. Slik bruk vil reise helt andre og problemstillinger mht. avrenning til bekker og grunnvann enn det som så langt er konsekvensutredet.

For å sikre at slik bruk ikke iverksettes uten ny reguleringsplan med ny konsekvensutredning, bør det fremkomme uttrykkelig i planbestemmelsene at slik bruk krever ny reguleringsplan inkludert ny konsekvensutredning. Dette kan inntas i nytt pkt. 3.19. Bestemmelsen kan lyde slik:

«Planområdet kan ikke brukes til tyngre vedlikehold, utvendig vasking av tog eller annen type virksomhet som ikke er konsekvensutredet.»

6 Oppsummering og avsluttende merknader

Vanningslagets primærstandpunkt er at de landbruksmessige konsekvensene av et hensettingsanlegg på Gon gård vil være så omfattende at anlegget – ut fra føre-var-prinsippet – *bør plasseres i et landbruksmessig sett mindre sårbart område.*

Forutsatt at anlegget likevel blir plassert på Gon, er det vanningslagets syn at planbestemmelsene på flere punkter bør endres, slik at berørte landbruksinteresser i tilstrekkelig grad sikres. De foreslåtte rekkefølgebestemmelsene har til felles at de dekker reelle behov som utløses eller forsterkes av utbyggingen, jf. Høyesteretts avgjørelse HR 2021-953-A.

Det er derfor et politisk – og ikke et rettslig – spørsmål om den statlige planen skal inneholde de foreslåtte rekkefølgebestemmelsene.

I den forbindelse minner Gulland Vanningslag om at regjeringen, gjennom Hurdalsplattformen, har forpliktet seg til å arbeide for (i) reduserte klimagassutslipp fra landbruket, (ii) økt selvforsyning og (iii) tilpassing av matproduksjonen til et nytt og vanskeligere klima.

Bruk av rekkefølgebestemmelser som minimerer risikoen for økte utslipp og bidrar til å opprettholde produksjonen av trygg mat vil derfor bidra til å gjennomføre Hurdalsplattformen i praksis.

For Gulland Vanningslag SA

Karl Emil Rosnæs, styreleder

Vedlegg:

1. Høringsinnspill avgitt til Bane Nor i 2018
2. Innspill oversendt Bane NOR i 2020
3. Oversikt over andelseiere i Gulland
4. Bilde av flomvann i Gatubekken
5. Bilde av flomvann i Kureåa

Vedlegg 1

Bane Nor v/Robert Moan
Postboks 4350
2308 HAMAR

Rygge, 11.10.2018

InterCity-prosjektet, Høringsuttalelse til planprogram Hensetting Moss, saksnr 20187769

Kureåa og Gulland vanningslag vil med dette uttrykke sterk bekymring knyttet til BaneNor sine planer om mulig plassering av hensettingsanlegg ved Goen.

Hele planområdet for de foreslåtte alternativene ved Goen på Halmstad drenerer til Kureåa, som renner ut i Kurefjorden ca. 4 km sør for Halmstad. Det er 26 brukere nedstrøms Halmstad, disse driver intensivt økologisk og konvensjonell produksjon av potet, grønnsaker og korn mm på ca. 5.500 dekar. Tilgang på vann fra Kureåa til vanning av jordbruksarealene er en forutsetning i alle disse produksjonene.

I vekstsesongen er det to pumper i Vansjø som sørger for tilstrekkelig vannføring i Kureåa slik at alle andelene til de respektive gårdene dekkes. Man må påregne at vaske- og skyllevann fra et hensettingsanlegg vil oppfylle strenge krav til rensing. Men selv om det i planprosessen ev. opereres med lav sannsynlighet knyttet til skadelige utslipp i Kureåa, vil konsekvensen av slik forurensing være betydelig. Ikke bare vil miljøgifter i vannet kunne skade grøden som er på jordet på et gitt tidspunkt, men også matjorda kan bli forurenset på lang sikt. Dermed mener vi det er stor risiko knyttet til plassering av hensettingsanlegg ved Goen.

I nedbørrike perioder er kapasiteten i Kureåa sprengt, og det jobbes kontinuerlig med å sikre bekkkantene mot erosjon og utglidninger. Et hensettingsanlegg ved Goen på Halmstad vil bidra til økt vannmengde, endret avrenningsmønster ved at det blir mer overflateavrenning fra Halmstad og økt avrenningshastighet. Det vil by på ytterligere utfordringer med erosjon ned mot fjorden. I tillegg vil sprengt kapasitet på avløpsledninger fra Halmstad- området medføre overflateavrenning på jordbruksarealer.

Avslutningsvis kan nevnes at Kureåa er et viktig landskapselement. Det er en kystbekk med en av de best utviklede vegetasjonssonene i hele Østfold. Vanningslagene Kureåa/Gulland samarbeider med miljøforvaltningen og lokale fiskeforeninger, og det er gjennom en årrekke gjort tiltak i bekkeløpet for å bedre forholdene for sjøørreten. Eksempelvis kan nevnes en fisketrapp ved det nederste bassenget. Etter fravær i mange år, er nå sjøørreten tilbake i Kureåa og vandrer oppstrøms Rygge kirke.

Kureåa og Gulland vanningslag ønsker ikke å spre avløpsvannet fra det planlagte hensettingsanlegget ut på jorda vår. Anlegget vil kunne medføre irreversibel skade på matproduksjonen i store deler av Rygge både som følge av forurensning, og erosjon i bekkeløpet og på jordbruksarealer. Vi forventer at dette er ulemper som legges på vektskålen når alternativ for videre utredning skal velges. Kureåa/Gulland vanningslag krever at planene om plassering av togparkering på Goen skinlegges.

Med vennlig hilsen

Peder Roer
Kureåa vanningslag

Per Boe Guren
Gulland vanningslag

Vedlegg 2

Kureåa vanningslag
Gulland vanningslag

Bane Nor
Postboks 4350
2308 HAMAR

Rygge, 05.05.2020

Innspill vedr evt nytt hensettingsanlegg på Goen, Halmstad

Kureåa vanningslag og Gulland vanningslag har 11.10.18 levert høringsuttalelse til planprogrammet om hensettingsanlegg på Goen, Halmstad. I høringsuttalelsen blir det uttrykt bekymring knyttet til BaneNor sine planer om mulig plassering av hensettingsanlegg ved Goen. Bekymringen er knyttet til avløpsvann fra evt vasking og skylling, og til overflatevann som ledes til vanningskilden Kureåa.

I nedbørrike perioder er kapasiteten i Kureåa sprengt, og det jobbes kontinuerlig med å sikre bekkantene mot erosjon og utglidninger. Et hensettingsanlegg ved Goen på Halmstad vil bidra til økt vannmengde, endret avrenningsmønster ved at det blir mer overflateavrenning fra Halmstad og økt avrenningshastighet. Det vil by på ytterligere utfordringer med erosjon ned mot fjorden. I tillegg vil sprengt kapasitet på avløpsledninger fra Halmstad- området medføre overflateavrenning på jordbruksarealer.

Som avbøtende tiltak må BaneNor ved evt plassering av hensettingsanlegg på Goen forplikte seg til å lede overflatevann i rør med tilstrekkelig dimensjoner til vassdrag. Bekkekanter i vassdrag, dvs sidebekker og Kureåa, må sikres mot erosjon og utglidninger.

Vasking- og skylling på hensettingsanlegget må unngås pga risiko for forurensing av vanningskilden Kureåa. Vann fra evt vasking og skylling og annet vann med risiko for forurensing må ledes til renseanlegget på Fuglevik.

Peder Roer

Per Boe Guren

Kureåa vanningslag

Gulland vanningslag

Vedlegg 3

Gulland Vanningslag, oversikt over areal hos andelseiere					ig 08.05.2023
Andelseiere		andeler eid 2020	gnr bnr	areal dyrka mark som vannes fra Gulland	
Braathe Geir		35	117/1, 116/2	524	
Buberg Ole Martin		14	114/1,113/4	123	
Nærum AS		3	123/1	245	
Gladhaug Ivar Prydz		18	118/1	184	
Guren Kristian		5	122/11	43	
Guren Ingri		15	120/1	245	
Hansen Ole Petter		20	106/1	258	
Kirkerød Jostein		8	122/6	68	
Kure Hans Gregers		20	121/2	219	
Kure Tove		20	122/52	302	
Otterstad Jens Petter		20	143/1	324	
Roer Jørgen		20	116/3	269	
Roer Knut Anders		19	108/5	201	
Roer André		14	108/2	171	
Roer Per Olaf		20	105/1	299	
Rosnes Knut Ole		12	117/2	146	
Rosnes Gartneri		5	116/5	54	
Rosnes Ida		20	116/4	292	
Rosnæs Karl Emil		20	146/1	216	
Skovdahl Steinar		20	113/2	144	
Sandaker Einar AS		10	145/2	44	
Solgaard Hege Anita		20	114/2	331	
Walland Finn		14	107/1	151	
Wiersholm Sondre		6	144/1	200	
Wiersholm & Sønn ANS		20	13/7 Råde	341	
Sum		398		5 394	
Opstad Ole Håkon(ikke andelseier)			142/1	203	
Sum				5 597	

Vedlegg 4

Kureåa oppstrøms utløpet i Kurefjorden naturreservat, sprenget kapasitet. 25.04.2023

Vedlegg 5

Gatubekken ved Roer, 21.1.2021

Bane NOR SF

postmottak@banenor.no

Voldbrua Vanningslag SA
c/o Peder Roer
Roersveien 100
1580 Rygge

Rygge, 16. juni 2023

FORSLAG TIL STATLIG REGULERINGSPLAN FOR HENSETTINGSANLEGG PÅ GON GÅRD - HØRINGSUTTALELSE FRA VOLDBRUA VANNINGSLAG SA

1 Innledning og sammendrag

Voldbrua Vanningslag SA viser til Bane NORs høringsbrev med høringsfrist 16 juni 2023.

Stabil vanntilførsel fra Vansjø og Kureåa er nødvendig forutsetning for å sikre at arealene rundt Gon gård forblir et av Norges mest produktive landbruksarealer. Vanningslaget foreslår derfor at den statlige reguleringsplanen bør inneholde flere rekkefølgebestemmelser enn Bane NORs forslag legger opp til. Formålet er å unngå at tiltaket kan påvirke matproduksjon, klima og miljø negativt.

2 Om vanning og grønnsaksproduksjon i Rygge

Vanningslaget er et samvirkeforetak med 14 andelseiere. I norsk målestokk er arealene mht. *avlingsverdi* blant de mest verdifulle. En forutsetning for å opprettholde denne posisjonen er *sikker tilgang til vann gjennom hele vekstsesongen*.

For kulturer som f.eks. hodekål, sylteagurker og ulike typer betes, er produsentklyngen i Rygge ledende i Norge. Dette gjelder både mht. produsert mengde og innovative løsninger. Grøntprodusentene i Rygge var bl.a. først ute med automatisert luking vha. robotteknologi.

Store deler av produksjonen går til Orklas konserverfabrikk. Fabrikken produserer bl.a. surkål og sylteagurker som selges i hele Norge. En annen betydelig mottaker er Grønt Pakkeri Øst (GPØ) i Råde. Pakkeriet er produsenteid og pakker og distribuerer betes for distribusjon til dagligvarehandelen.

Orklas fabrikk er nærmeste nabo til Rygge stasjon. Grønt Pakkeri ligger i nabokommunen Råde. Dette korter ned avstanden fra «jord til bord». Dermed sikres kvaliteten på sluttproduktene, samtidig som transportkostnader og klimagassutslipp holdes nede.

Flere av andelseierne er heltidsbønder. Produksjonen sysselsetter også et betydelig antall sesongarbeidere. Produksjonen utgjør også driftsgrunnlaget for Orklas og GPØs virksomheter. Begge er betydelige industriarbeidsplasser i regionen. Grønt Maskin – Norges største leverandører av spesialmaskiner til grønntprodusenter – er også lokalisert i Rygge.

Potet- og grønnsaksproduksjonen på arealene som vannes fra Voldbrua Vanningslags anlegg inngår derfor i et *bærekraftig kretsløp*. Dette kretsløpet bevarer kulturlandskapet, sikrer sysselsetting og holder klimaavtrykket fra produksjon, videreforedling og distribusjon av matvarer nede. Stabil og

pålitelig jordbruksvanning fra Voldbrua og de andre omkringliggende vanningsanleggene er en *nødvendig forutsetning* for holde *kretsløpet* i gang.

3 Kort om selve vanningsanlegget

Anlegget er basert på vann fra innsjøen Vansjø. Denne ligger på oversiden av raet etter siste istid. Vannet blir pumpet over i Kureåa. Dette er et sjørrerførende vassdrag som strekker seg fra nedsiden av raet til utløpet i Kurefjorden naturreservat. Kurefjorden naturreservat gir livsvilkår til sårbare, truede og kritisk truede arter. Reservatet er internasjonalt beskyttet gjennom Ramsar-konvensjonen.

Voldbrua er én av fem pumpestasjoner langs Kureåa som trykksetter vann. Gjennom nedgravde ledninger distribueres vannet til strategisk plasserte hydranter. Herfra ledes vannet via overflaterør til mobile vanningsvogner.

4 Nærmere om planforslaget

4.1 Innledning

Voldbruas vanningsanlegg og arealene som vannes fra anlegget vil etter alt å dømme ikke bli påvirket av evt. overvannsproblematikk. Det er derfor i hovedsak *driftsavbrudd og nedetid i anleggsfasen og reetablering av anlegget etter at anleggsfasen er ferdig* som er hovedfokuset i Voldbruas høringsuttalelse.

4.2 Planlagt nedetid, uforutsette driftsavbrudd og reetablering av vanningsanlegget

4.2.1 Forslag om omformulering av planbestemmelse 3.11

I forslaget til reguleringsbestemmelser er pkt. 3.11 formulert slik:

«Vanningsanlegg som blir påvirket av tiltaket må reetableres. Midlertidige løsninger i anleggsperioden og reetablering av vanningsanlegg som blir påvirket av tiltaket skal avklares med den enkelte grunneier som blir berørt.»

Bestemmelsen er lite konkret. For vanningslaget og grunneierne er den derfor lite forutberegnelig. Dette gjelder både for anleggs- og driftsfasen. Erfaring fra lignende prosjekter viser at det er behov for å sette for klare rammer for utbygger mht. *planlagt nedetid*. Erfaring tilsier også at det historisk har vært for lite fokus på tilrettelegging for *fremtidig vedlikehold av privat infrastruktur*. Det har f.eks. nylig vært behov for å stenge E6 sør for Moss for å bytte ut Dilling Vanningslags ledning som ligger *under E6* (fire felts motorvei).

Vanningslaget foreslår derfor at pkt. 3.11 om vanningsanlegg for jordbruket gis følgende ordlyd:

"Anleggsarbeid som kan påvirke forsyningssikkerhet og/eller vannkvalitet skal så vidt mulig utføres fra oktober til mars (dvs. utenfor vekstsesongen). Planlagt nedetid i vekstsesongen skal ikke overstige en tidsramme på to timer. Grunneier/driver skal varsles senest 48 timer i forkant av planlagt nedetid.

Vanningsanlegg som blir påvirket av tiltaket (f.eks. i form av midlertidig omlegging av ledninger eller hydranter) skal reetableres i minst like god tilstand som før anleggsperiodens start. Nye og eksisterende vanningsrør innenfor planområdet skal legges i trekkerør.

Hydranter og andre installasjoner innenfor planområdet skal plasseres og utformes slik at eierne av infrastrukturen, etter at anlegget er ferdigstilt, har vederlagsfri og uhindret tilkomst i forbindelse med reparasjon og vedlikehold.»

4.2.2 Forslag om endring av rekkefølgebestemmelse 7.1 d)

I rekkefølgebestemmelse 7.1 pkt. d) fremkommer at «plan for ivaretagelse av private vann- og avløpsanlegg og vanningsanlegg» skal være avklart før anleggsarbeidet kan starte. Det bør for ordens skyld presiseres at bestemmelsen også gjelder private anlegg for jordbruksvanning.

For å sikre forutberegnelighet bør rekkefølgebestemmelsen også inneholde konkrete minstekrav til hva som må være på plass før arbeidene kan starte, f.eks. ved å knytte rekkefølgebestemmelsen opp mot kravene til tiltaket som vil følge av et omformulert pkt. 3.11. Det foreslås derfor at pkt. 7.1. d) lyder slik:

«Plan for ivaretagelse av private vann- og avløpsanlegg for boliger skal foreligge før anleggsarbeidet kan starte. Plan for sikring av stabil drift av anlegg for jordbruksvanning i hele anleggsfasen, som forplikter Bane NOR iht. planbestemmelse 3.11, skal foreligge før anleggsarbeidene kan starte.»

4.2.3 Forslag om ny rekkefølgebestemmelse 7.1. e) om plikt til å kartlegge eksisterende vanningsanlegg

I Ros-analysen fremkommer at Bane NOR har kartlagt vanningsanlegget ut fra «gamle tegninger». Det bør ikke være slik at grunneiere og drivere på eget initiativ må kontrollere om Bane NOR har korrekte kart, eller slik at grunneiere selv må bære risikoen for kartene som faktisk finnes er korrekte.

Tvert imot vil det være rimelig å kreve at Bane NOR for egen regning foretar ny innmåling av alle deler av vanningsanlegget innenfor planområdet. GPS-innmålinger kan bl.a. legges inn i kartene som brukes av gravemaskinførerne, slik at risikoen for ledningsbrudd reduseres. Det foreslås derfor ny rekkefølgebestemmelse pkt. 7.1 e) med følgende ordlyd:

«Før anleggsarbeidet kan starte skal alle rør, hydranter og øvrige installasjoner knyttet til private anlegg for jordbruksvanning innenfor planområdet innmåles og koordinatfestes.»

4.2.4 Forslag om ny rekkefølgebestemmelse 7.3 b)

Reetablering av vanningsanlegget etter utbyggingen er ikke sikret gjennom rekkefølgebestemmelser. Erfaring viser at det er nødvendig å sikre reetablering ved bruk av rekkefølgebestemmelser.

Følgende konkrete tilfelle underbygge dette: Plankartet og reguleringsbestemmelsene for Bane NORs eget planforslag for dobbeltspor på strekningen Sandbukta- Moss – Såstad viser en landbruksundergang på Dilling som et *avbøtende tiltak*.

Etter at planen ble vedtatt av kommunestyret, foretok Bane NOR en kost/nytte vurdering. Denne resulterte i at undergangen ikke ble realisert. For å sikre at reetablering iht. forutsetningene faktisk blir gjennomført, er det derfor nødvendig med følgende nye rekkefølgebestemmelse (ny 7.3 b):

«All privateid infrastruktur til jordbruksvanning skal reetableres iht. pkt. 3.11 (trekkerør mv.) før hensettingsanlegget kan tas i bruk.»

4.3 Forslag om ny planbestemmelse 3.19 som presiserer at planområdet ikke kan brukes til utvendig vasking av tog og/eller tyngre vedlikehold

Selv om Bane NOR pr. i dag dekker sitt behov for utvendig vasking av tog og tyngre vedlikehold, andre steder, kan det ikke utelukkes at det i fremtiden vil oppstå et behov for og/eller et ønske om å bruke planområdet også til slike formål. Slik bruk vil reise helt andre og problemstillinger mht. avrenning til bekker og grunnvann enn det som så langt er konsekvensutredet.

For å sikre at slik bruk ikke iverksettes uten ny reguleringsplan med ny konsekvensutredning, bør det fremkomme uttrykkelig i planbestemmelsene at slik bruk krever ny reguleringsplan inkludert ny konsekvensutredning. Dette kan inntas i nytt pkt. 3.19. Bestemmelsen kan lyde slik:

«Planområdet kan ikke brukes til tyngre vedlikehold, utvendig vasking av tog eller annen type virksomhet som ikke er konsekvensutredet.»

5 Oppsummering og avsluttende merknader

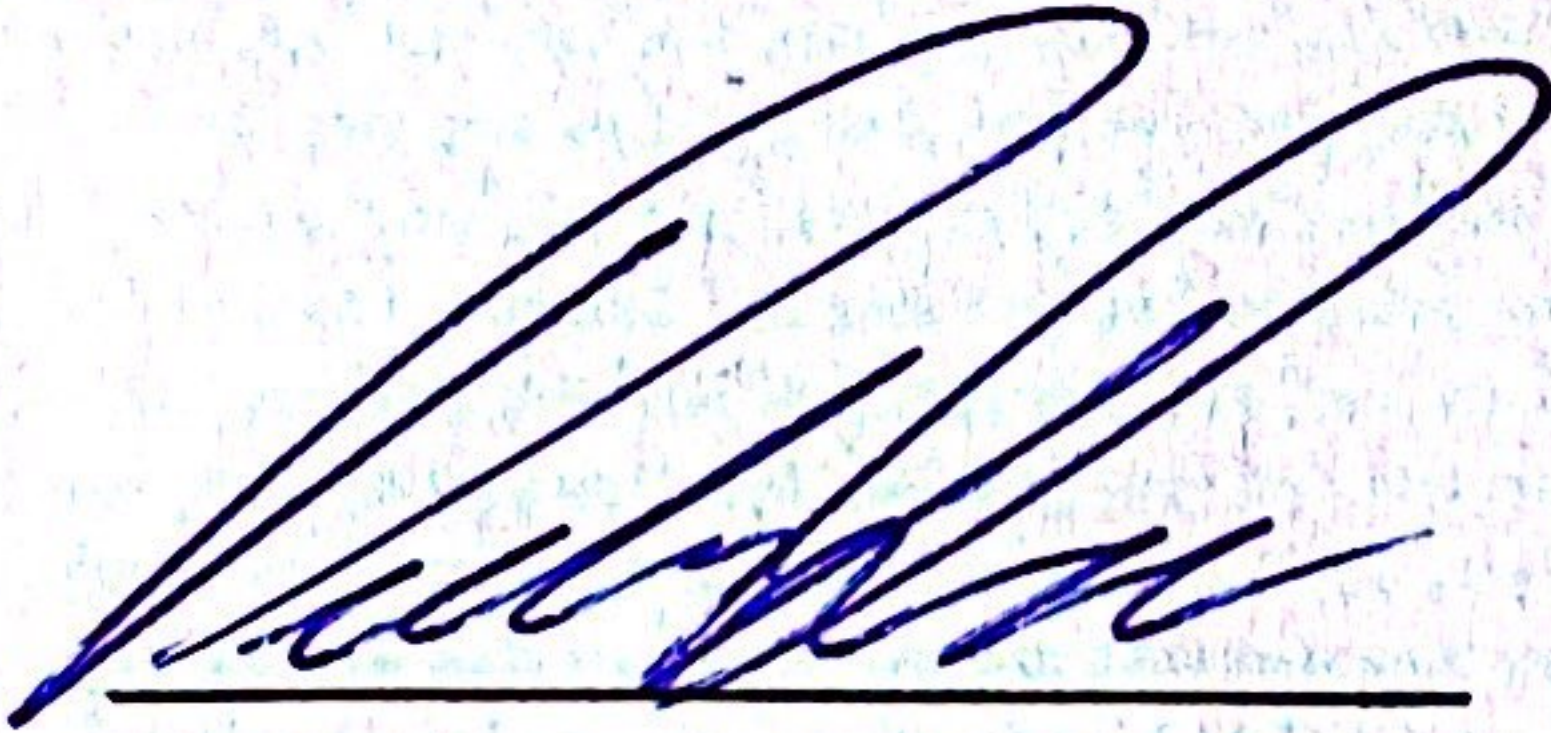
Vanningslagets primærstandpunkt er at de landbruksmessige konsekvensene av et hensettingsanlegg på Gon gård vil være så omfattende at anlegget – ut fra føre-var-prinsippet – *bør plasseres i et landbruksmessig sett mindre sårbart område.*

Forutsatt at anlegget likevel blir plassert på Gon, er det vanningslagets syn at planbestemmelsene på flere punkter bør endres, slik at berørte landbruksinteresser i tilstrekkelig grad sikres. De foreslåtte rekkefølgebestemmelsene har til felles at de dekker reelle behov som utløses eller forsterkes av utbyggingen, jf. Høyesteretts avgjørelse HR 2021-953-A. Det er derfor et politisk – og ikke et rettslig – spørsmål om den statlige planen skal inneholde de foreslåtte rekkefølgebestemmelsene.

I den forbindelse minner Voldbrua Vanningslag om at regjeringen, gjennom Hurdalsplattformen, har forpliktet seg til å arbeide for (i) reduserte klimagassutslipp fra landbruket, (ii) økt selvforsyning og (iii) tilpassing av matproduksjonen til et nytt og vanskeligere klima.

Bruk av rekkefølgebestemmelser som minimerer risikoen for økte utslipp og bidrar til å opprettholde produksjonen av trygg mat vil derfor bidra til å gjennomføre Hurdalsplattformen i praksis.

For Voldbrua Vanningslag SA

Peder Roer, styreleder

Høring og offentlig ettersyn reguleringsplan Moss, saksnummer 202205561

Bane NOR SF
Pb. 4350
2308 HAMAR
Norge

Vår saksbehandler
Maren Aasan

Vår dato
07.06.2023
Deres dato
28.04.2023

Vår referanse
23/00391-13
Deres referanse
202205561

202205561 - Høring og offentlig ettersyn - Reguleringsplan Hensetting Moss

Innledning

Norges Bondelag viser til Bane NORs brev datert 28. april 2023 angående reguleringsplan for Hensetting Moss, og takker for muligheten til å komme med innspill.

Norges Bondelag stiller seg positive til infrastrukturtiltak som bidrar til det grønne skiftet. Vi er av den oppfatning at slike tiltak hverken trenger eller bør komme i konflikt med andre grønne næringer, herunder norsk, bærekraftig matproduksjon.

Det foreliggende forslaget til reguleringsplan med de konsekvensutredninger og rapporter som foreligger, tar etter Norges Bondelags oppfatning ikke tilstrekkelig inn over seg de konsekvenser tiltaket vil kunne ha for matproduksjonen i området. Norges Bondelag ønsker derfor å uttrykke bekymring knyttet til manglende ivaretagelse av hensynet til landbruket, både knyttet til jordvern, men særlig knyttet til de konsekvenser tiltaket kan få for jordbruksvanningen i det berørte området.

Oppsummert er Norges Bondelag av den oppfatning at det må foretas ytterligere utredninger knyttet til forurensing og økt vannpåslipp til Kureåa, og på bakgrunn av dette stilles nødvendige krav og vilkår til anleggelse og drift av hensettingsanlegget – slik at tiltaket ikke påvirker jordbruksvanningen og matproduksjonen i området. Videre mener vi at tap av matjord burde vært gjenstand for grundigere vurderinger i prosessen. En nærmere redegjørelse følger.

Overvannshåndtering og vanningsanlegg for jordbruket

Reguleringsplan – reguleringsbestemmelser pkt. 3.9 omtaler den lokale overvannshåndteringen, og pkt. 3.11 omtaler påvirkning av vanningsanlegg. Norges Bondelag mener risikoen for avrenning av miljøgifter til Kureåa ikke er tilstrekkelig utredet, at det ikke er stilt tydelige nok funksjonskrav til avrenningssikring og videre at det ikke er tilfredsstillende vurdert hvilke konsekvenser økt vannmengde i Kureåa vil få, med tanke på erosjon og utglidninger.

Området som er planlagt benyttet for hensettingsanlegg drenerer til Kureåa, som videre renner ut i Kurefjorden. Vann fra Kureåa benyttes i dag som jordbruksvanning, og forurensing av Kureåa vil derfor ha store konsekvenser for matproduksjonen i området.

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Postadresse: Postboks 9354 Grønland, 0135 OSLO, Tlf: 22 05 45 00
Besøksadresse: Landbrukets Hus, Hollendergata 5, 0190 OSLO
Bankkonto: 8101.05. 91392, **Org.nr.:** 985063001 MVA
bondelaget@bondelaget.no, www.bondelaget.no

Bankkonto: 8101.05.12891
Org.nr.: 939678670

Bekymringen knytter seg til avrenning av vaskevann og annet vann fra anlegget. Togene trekker med seg forurensinger fra et stort område, og bruker smøremidler og en rekke andre væsker og kjemikalier. Enten de vaskes på stedet eller bare utsettes for vanlig nedbør, vil det i avrenningsvannet kunne komme miljøgifter som kan skade vekster på et stort landbruksareal på kort sikt, og ikke minst forringe matjorda på lang sikt. Videre knytter bekymringen seg til kapasiteten i Kureåa, som allerede er sprengt i nedbørsrike perioder. Det jobbes allerede i dag kontinuerlig med å sikre bekkekantene med erosjon og utglidninger. Hensettingsanlegget vil nødvendigvis gi harde flater som fører til økt avrenning, og det forventes økt og mer voldsom nedbørsmengde i framtida, som følge av klimaendringer. Dette vil medføre endret avrenningsmønster ved at det blir mer overflateavrenning fra Halmstad og økt avrenningshastighet. Endelig gir anleggsperioden – og eventuelle senere ombygginger og reparasjoner av anlegget – en særskilt fare for utslipp mens det pågår.

Pumpestasjonen til Gulland vanningslag ligger 1,2 km oppstrøms utløpet i Kurefjorden. Arealet som vannes fra stasjonen er på ca. 5 500 dekar, fordelt på 26 andelseiere. Jorda benyttes til produksjon av både korn, poteter og grønnsaker, men også flere krevende kulturer som pastinakk, sellerirot og gulerøtter. Avlingsverdien, altså oppgjort beløp i førstehåndsomsetningen, ligger på ca. 45 millioner kroner. I norsk sammenheng er dette et stort og svært viktig landbruksområde med høy produksjon. For mer utfyllende informasjon vises det til tidligere gitte høringsuttalelser fra Kureåa vanningslag og Gulland vanningslag.

Vi vil i den anledning også vise til Moss kommunes høringsuttalelse, som fremhever at konsekvensene vil kunne være enda større enn det vanningslagene selv belyser, da kommunen erfarer at det er et enda større areal som det benyttes vanning på, samt at konsekvensene vil være større både med tanke på matproduksjon og økologisk tilstand.

Norges Bondelag ser med bekymring på de negative konsekvensene som forurensing av Kureåa kan medføre for matproduksjonen. Det er behov for ytterligere utredninger knyttet til mulig forurensing, samt konsekvenser ved økt vannpåslipp. Planmyndigheten må stille de nødvendige krav og vilkår til anleggelse og drift av hensettingsanlegget – slik at tiltaket ikke påvirker jordbruksvanningen og matproduksjonen i området.

Vannforskriften § 12

Det følger av konsekvensutredningen pkt. 6.1.5 at tiltaket er vurdert etter vannforskriften § 12, og vurderingen er foretatt i pkt. 6.9.

Vannforskriften § 12 stiller blant annet krav til at ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst ikke kan gjennomføres før «alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand», jf. annet ledd bokstav a.

Norges Bondelag kan ikke se at hverken risikoen for negativ utvikling i Kureåas tilstand eller tiltak for å begrense dette er tilstrekkelig vurdert i materialet som er tilgjengelig i forbindelse med høringen, og anser vurderingen som er foretatt som mangelfull. For eksempel er det ikke beskrevet krav til rutiner for rensing av potensielt forurenset vann – om dette skal skje lokalt eller om vannet skal føres til rensenanlegget på Fuglevik. Slik vi leser vurderingen etter vannforskriften § 12 skal dette i all hovedsak utsettes til utslippstillatelse skal gis på et senere tidspunkt. Norges Bondelag mener imidlertid at dette er en sentral del av planarbeidet, og at dette er en vurdering som hører hjemme på dette stadiet i planprosessen.

Punkt 3.9 i planbestemmelsene adresserer ikke mulig forurenset avrenning, og har heller ikke klare funksjonskrav. Kapasitetsøkning på eksisterende vannvei er lite realistisk. Planen bør forutsette at total avrenning til eksisterende vannvei ikke øker, verken i omfang eller intensitet. Punkt 3.8 og 3.9 bør sammen ha klare funksjonskrav til at all potensiell forurenset avrenning ikke skal ledes inn i åpen resipient, men ledes bort og renses.

Matjordplan

Reguleringsplan – reguleringsbestemmelser pkt. 3.12 omtaler håndtering av jordressursene.

Regjeringen la den 26. mai 2023 frem en ny jordvernstrategi, med nytt og skjerpet mål for omdisponering av matjord, og nye konkrete tiltak for å nå dette målet. Den slår fast at Norge har lite jordbruksareal sammenlignet med mange andre land. Å sikre god utnyttelse av tilgjengelige jordbruksarealer i kombinasjon med sterkt jordvern er derfor helt sentralt for å sikre norsk matproduksjon.

Påvirkningen hensettingsanlegget har på landbruket i området er utvilsomt negativt. Tap av matjord er alvorlig, og burde gjennom denne planprosessen vært gjenstand for enda grundigere vurderinger. Vi vil anmode om at regjeringens egne jordvernføringer følges opp i den videre prosessen.

Oppsummering

Norges Bondelag anmoder Bane NOR som tiltakshaver og Kommunal- og distriktsdepartementet som planmyndighet om å iverksette ytterligere utredninger knyttet til forurensing og økt vannpåslipp til Kureåa, og på bakgrunn av dette stille de nødvendige krav og vilkår til anleggelse og drift av hensettingsanlegget – slik at tiltaket ikke påvirker jordbruksvanningen og matproduksjonen i området. Punkt 3.9 i planbestemmelsene må gis klarere funksjonskrav, også knyttet til å hindre utslipp av forurenset overvann. Vi anmoder også om at regjeringens egne jordvernføringer følges opp i den videre prosessen.

Med hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Olav A. Røssaak

Maren Aasan

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Bane NOR SF		Pb. 4350	2308 HAMAR

3 Grunneiere, berørte, privatpersoner

Høringsuttalelse vedrørende reguleringsplan og plandokumenter for hensettingsanlegg Moss - Gon

Torgeir og Ole Gjølberg

Eiere av gnr 104, bnr 1, Gatu Gård

1. Innledning

Kommunal- og distriktsdepartementet har i brev 20.02.2023 gitt tilslutning til å legge forslag til statlig reguleringsplan for prosjekt «Hensetting Moss» ut på høring og offentlig ettersyn. Her følger våre innspill til plandokumentene.

Det vises også til våre tidligere innspill på høringsdokumenter, både skriftlige og muntlige i møter med Bane NOR..

Gatu Gård er på 361 daa hvorav 331 daa er fulldyrket jord. Det er svært god matjordkvalitet og hele eiendommen benyttes i dag til vekstskifte mellom korn og ulike grønnsaksvekster. Hele gården kan vannes fra felles vanningsanlegg med vann fra Vansjø. Ved siden av landbruksdriften drives avl, oppdrett og trening av travhester («Stall Gate»).

På gårdstunet finner vi en stor 2-etasjes låve fra 1917, en skurtresker-/traktorgarasje, stall foruten hovedbygningen fra 1799, samt fem andre boenheter. Alle bygninger utnyttes fullt ut hovedsakelig til egen virksomhet, men også noe utleie av lager. Dette gjelder også låvens 2. etasje. Hele låvens underetasje er isolert lager, mens hele 2. etasje har kjørbart gulv. I tilknytning til tunet er det også 3 luftegårder for hest, samt et treningsanlegg (drenert rundpaddoc fylt med gummimasse). Tunet er konsentrert og funksjonelt, både for gårdsdrift, hestevirksomhet og atkomst/parkering for dem som bor i de seks boligene på gården, lasting/lossing av dyr, korn, poteter, gjødsel m.v. Med de redskaper som benyttes i transport og jordbruk i dag, er imidlertid arealet på eksisterende gårdstun på et minimum.

2. Valg av alternativ for hensettingsanlegg

Den løsningen for hensettingsanlegg som er valgt, «flater fullstendig ut» gårdstunet på Gon gård, mens det delvis vil ødelegges, og forringer, gårdstunet på Gatu gård. At man for et så begrenset anlegg ikke finner en bedre løsning enn at gårdstunene på to flotte gårder i Rygges herregårdlandskap raseres, er både underlig og trist.

Alternativet Gon som lokalisering av hensettingsanlegget ble gjort i en prosess som etter vårt syn var mangelfull og dårlig utredet. Siden Bane NOR valgte en framgangsmåte der de 3 berørte kommuner fikk presentert alternative lokaliseringer uten selv å ha blitt invitert til å bidra i oppstartfasen, var det logisk at alle 3 pekte på hverandre, og at resultatet ble en statlig regulering. Dette var en dårlig prosess og er svært uheldig både for lokaldemokratiet og for andre berørte.

Bruk av statlig plan er å anse som et unntak fra plan- og bygningslovens hovedregel om at det er kommunen som er planmyndighet. Når Kommunal- og moderniseringsdepartementet går inn i kommunestyrets rolle som planmyndighet, medfølger også et særlig ansvar for å kontrollere at kvaliteten på det utredningsarbeidet som fremlegges er god nok til å fatte beslutning på et korrekt grunnlag. Samtidig er det en selvfølge at Bane NOR utfører sine oppgaver i tråd med grunnleggende forvaltningsverdier som rettssikkerhet og faglig integritet.

Et helt sentralt punkt er at det ved bruk av statlige virkemidler i den offentlige planprosessen ikke finnes klage- eller innsigelsesrett. Ved at berørte og andre med rettslig klageinteresse ikke kan påklage vedtaket, har en ved statlig regulering en redusert rettsikkerhet for berørte parter. Dette betyr at det er plan- eller konsesjonsmyndigheten som har ansvar for å sikre at berørte parters rettigheter blir ivaretatt. Når planen er endelig vedtatt, er det begrensede muligheter for å gjøre endringer i planforslaget, og dermed er berørte parters rettigheter begrenset til det som er skrevet i reguleringsplanbestemmelsene.

I følgebrevet står det: «*Høring og offentlig ettersyn er obligatorisk ved behandlingen av reguleringsplaner, og kommer i tillegg til kravet om medvirkning i en tidlig fase av planarbeidet. Høring og offentlig ettersyn skal sikre at alle berørte får mulighet til å gi merknader til planforslaget.*»

At høring og offentlig ettersyn kommer i tillegg til kravet om medvirkning i tidlig fase, betyr at vi må legge til grunn at Bane NOR ved utarbeidelse av planforslaget allerede har tatt hensyn til grunneiers innspill i «Høringsuttalelse vedrørende hensettingsanlegg – alternativ Gon. Konsekvenser og løsninger for Gatu Gård, 26. juni 2020», «Referat fra møte mellom Bane NOR og grunneiere av Gatu gård, onsdag 26. februar 2020», «Memo etter møte med Bane NOR, 28.10.2020» samt det som er fremkommet gjennom muntlig kommunikasjon i prosessen.

3. Beregning av beslag av dyrka mark

Vedrørende naturressurser står det i plandokumentet [ICH-11-A-25122]: «*For naturressurser er det beslag av ca. 23 dekar dyrka mark, samt redusert tilgjengelighet til jordbruksarealene til Gon gård når gårdsbygningene rives og kryssing av jernbanen i Goenveien stenges. Areal til kulvert på sørsiden av jernbanen i Goenveien og deler av dagens adkomstveg til Gon gård tilbakeføres til dyrka mark. Dette utgjør 3,9 dekar dyrka mark. De viktigste konsekvensene i anleggsfasen er midlertidig arealbeslag, komprimering av jordsmonnet og utilgjengeliggjøring av eiendommer*»

Vi har både skriftlig og muntlig ved flere anledninger påpekt at de tallene som presenteres for beslag av dyrka mark ikke er korrekt. Dette kan også ha hatt en betydning for at alternativet Gon ble valgt foran Kambo. I valget mellom alternativ ble det da presentert at beslag av dyrka mark var omtrent likt i disse alternativene. Det er feil, og det var ingen tvil om at den negative effekten på naturressurser for alternativ Kambo var vesentlig mindre. I alternativ Gon har man oppnådd dette ved å legge en betydelig del av anlegget på gårdstun og infrastruktur. Dette er resultat av en misforstått fortolkning av jordvernet, men det er mulig dette har blitt den praktiske konsekvensen av det.

Vi har ved flere anledninger påpekt at det ikke finnes alternative arealer enn dyrka mark for å erstatte/gjenoppbygge de bygninger, parkeringsplasser og hestegårder vi mister. På Gon fjernes hele gårdstunet. Der har BN imidlertid klart å beregne at fjerning, og tilbakeføring av en kulvert kan gi ny dyrka mark på 3,9 dekar, men det sies altså ikke et ord om erstatning av alt som ellers bygges ned. Det omtales ofte at det er bøndene selv som er den nest største nedbyggeren av dyrka mark i Norge (etter samferdsel). Dersom det faktisk er slik at det er bøndene selv som tilskrives ansvaret for å erstatte nedbygd infrastruktur i samferdselsprosjekter, fortøner dette seg som svært underlig.

I henhold til tabell 1 [9.-ich-11-a-25143-matjordplan] fremkommer det at prosjektet skal midlertidig beslaglegge 4 000 m² dyrket mark, og at ingen fulldyrket mark skal berøres av prosjektet på permanent basis på Gatu gård. Like fullt fremkommer det av planområdet at BaneNOR har til hensikt å beslaglegge sentrale deler av gårdstunet på Gatu gård til formålet, permanent. Det er tidligere redegjort for hvilke konsekvenser dette vil ha for driften av både landbruksvirksomheten, dyreholdet og for utleieboligene på gården. Til tross for at vi har påpekt at tiltaket vil utløse behov for erstatningsareal til oppføring av ny skurtreskergarasje, ny driftsbygning, maskinoppstillingsplasser, parkeringsplasser og to luftegårder for hester, er dette ikke medtatt i planen.

I Bane NORs kommentar til grunneiers merknad til Planprogram står det:

«Hvorvidt gårdstun og infrastruktur skal reetableres et annet sted, avklares gjennom den videre planprosessen i dialog med hver enkelt grunneier som berøres av et tiltak.»

Bane NOR legger til grunn for sine beregninger av matjordbeslag, at gårdstun som bygges ned ikke skal reetableres, til tross for at vi som grunneiere har poengtert at alle funksjoner som berøres av tiltaket skal erstattes i sin helhet. Vi vil understreke at slik planforslaget fremstår i dag, vil det måtte påregnes vesentlig permanent beslagleggelse av matjord også på Gatu gård.

Det er en utfordring at Bane NOR skyver tiltak som følger av grunnervvprosessen foran seg, da dette medfører at tiltak som vil kreve areal utover det som nå reguleres, ikke innlemmes i planen. Det være seg erstatningsareal for funksjoner og bygninger som berøres av tiltaket. Dette kan gi et uriktig bilde av hvor mye matjord som i realiteten vil bygges ned eller omdisponeres som følge av prosjektet. Dette er av stor betydning for planmyndigheten og er et tema av stor politisk interesse. Dette kan forstås som en måte å manipulere tallgrunnlag for tiltakets totale beslagleggelse av dyrket mark. På spørsmål knyttet til nettopp dette tema i offentlig ettersyn av planprogram svarte Bane NOR at *«Alle direkte virkninger av jernbanen som medfører nedbygging av dyrka mark vil bli tatt med i beregningen. Dette gjelder også funksjoner som må flyttes til dyrka mark fordi jernbanen trenger arealet de bruker...»*.

Plandokumentasjonen er med dette selvmotsigende. På den ene siden skal det ikke forekomme en eneste negativ konsekvens for Gatu gård, samtidig som det ikke er noe ved planforslaget som tyder på at nevnte funksjoner som blir vesentlig berørt av tiltaket planlegges erstattet.

4. Mangelfull konsekvensutredning for Gatu Gård

Innholdet i Konsekvensutredningen skal beskrive hva som kan gjøres for at konsekvensene av tiltaket skal begrenses ved å foreslå konkrete tiltak. Når planen endelig vedtas, skal vilkårene for å avbøte de uønskete virkningene tydelig fremgå. Konsekvensanalysen [ICH-11-A-25121] omtaler ikke én eneste virkning for Gatu gård. Det er åpenbart at dagens landbruks- og utleievirksomhet, dyrehold og bomiljø vil bli sterkt forringet av tiltaket, dersom det ikke iverksettes tiltak. Som kommentar på merknader til Planprogram, ICH-11-A-25060, uttalte Bane NOR *«I hvor stor grad hensettingsanlegget vil berøre Gatu gård vil bli avklart gjennom den videre prosjekteringen. Hvis gården blir berørt vil konsekvensene av dette bli utredet gjennom konsekvensutredningen.»*.

I konsekvensutredningen er et stort antall mulige konsekvenser vurdert for svært mange forhold, men konsekvenser for virksomhetene (jordbruk, hestehold, utleie) på Gatu gård er ikke omtalt i det hele tatt. Dette er på tross av at vi ved en rekke anledninger både skriftlig og muntlig har påpekt at slik anlegget er tegnet og beskrevet, vil dette kunne ha store negative konsekvenser både får næringsdriften på gården, bomiljøet, hesteholdet og erosjon og avrenning til Oslofjorden. Dette gjelder både den varige løsningen, og ikke minst i anleggsfasen.

Siden plandokumentet og konsekvensanalysen ikke peker på noen problemer for disse forholdene, legger vi til grunn at Bane NOR mener at utbyggingen skal kunne gjennomføres uten negative konsekvenser for oss. Likefullt viser plankart, visualiseringer og simuleringer av tiltaket viser at Gatu gård blir vesentlig berørt. Helt sentrale deler av tunet skal beslaglegges av Bane NOR, og grunneier har tydelig redegjort for hvilke konsekvenser dette vil ha for driften av gården.

Hvis Bane NOR mener dette skal kunne gjennomføres uten konsekvenser for Gatu Gård må det synliggjøres hvordan.

Som vi tidligere har påpekt tidligere:

- Plantegningen viser at et redskapshus på ca. 110 kvm, og som er det eneste som kan romme en skurtresker må rives. Dette brukes også til garasje og såkorn- og gjødsellager. Dette må erstattes (på dyrka mark).
- To luftegårder for hester blir så innskrenket at de mister sin funksjonelle verdi, og må erstattes (på dyrka mark).
- Brua opp til låven er på tegningen kuttet på midten. Låvens 2. etg. blir altså heller ikke tilgjengelig, og må erstattes (på dyrka mark)
- Parkeringsplassene til gårdens utleieleiligheter og gjesteparkering blir bygd ned, og må erstattes (indirekte til dyrket mark)
- Maskinoppstillingsplasser blir bygd ned og må erstattes (indirekte til dyrket mark).
- Her er det både spørsmål om en rekke flyttinger til dyrka mark og adkomst til øvrige driftsbygninger på dyrket mark. Planen og konsekvensutredningen omtaler ikke noe av dette.
- I anleggsperioden vil utbygger trenge enda mer plass enn ved ferdig anlegg. Siden det i plankartet synes å være tegnet inn en anleggsvei på sørsiden av gården, er det grunn til å tro at tanken er at den skal kunne benyttes for adkomst til gården i anleggsperioden. Det er ikke mulig å se hvordan dette skal kunne la seg gjøre, siden man da uansett må rundt den avkappede låvebrua der det ikke er plass. Siden ikke noe av dette er konsekvensutredet, er det heller ikke mulig å vurdere dette.
- Vi har ved flere anledninger påpekt at en adkomstvei på sørsiden av gården vil være en total umulighet for beboerne på gården, og at hesteholdet ikke vil være mulig å videreføre. Denne adkomsten på dagens anleggsvei benyttes av mange bønder med arealer den veien i tillegg til et stort antall turgåere og syklist.

I planforslaget er det lagt opp til at kulverten med der Bygdetunveien krysser sporene skal forlenges for å kunne få plass nok til gang- og sykkelvei langs Roersveien i tråd med gjeldende arealplan. Med en slik utvidelse vil s-formasjon gjennom gårdstunet flyttes. Det er noe uklart om dette vil ta areal fra nordre hageareal i Roersveien 5 og luftegården for hester som grenser til hagen. Dette vil i så fall ytterligere klemme bebyggelsen inne mellom infrastruktur og svekke bomiljøet. Det vil også påvirke trafiksikkerheten som også tidligere er tatt opp med Statens Vegvesen (saksnummer 19/103976-1. Vi ser ingen konsekvensvurderinger av dette heller.

Kommunen har en ny regulering av arealet på "Lille Rygge" i en prosess som kan ende med et betydelig antall nye boliger i dette området. Dette vil øke trafikkbelastningen på veien vesentlig, og ytterligere øke behovet for et sikrere og mer funksjonelt kryss mellom Bygdetunveien og Roersveien. Men en lengre kulvert enn i dag, vil trafikken i kulverten komme enda mer brått på utkjøringen fra Roersveien enn i dag. Det gjør et trafikkfarlig kryss enda farligere selv om det er tenkt at utkjøringen fra parkeringsplassen flyttes

vestover. Det er uklart om forslaget til veiløsning og parkeringsplass i tilstrekkelig grad tar hensyn til dette.

5. Oppsummering og konklusjon

Siden planutkastet og konsekvensutredningen verken omtaler omdisponering av dyrket mark på Gatu gård, eller at utbyggingen får vesentlige negative konsekvenser for jordbruksvirksomheten, bomiljøet, hesteholdet eller utleievirksomheten på Gatu gård, må det legges til grunn at anlegget kan bygges uten at dette er tilfelle. Ut fra det som er kjent nå, er ikke dette mulig.

Brødrene Gjølberg har imidlertid skissert en mulig løsning som kan innebære at disse forutsetningene i stor grad kan oppfylles. Det innebærer at Bane NOR i grunnervervsprosessen inngår en avtale der eksisterende garasje og låve rives og det finansieres et nytt bygg med tilstrekkelig plass til garasje, verksted, korntørke og stall. Med et tidsriktig bygg, kan virksomheten klare seg med færre kvadratmeter enn dagens bygninger. Dersom det settes opp et nytt rett bygg uten dagens vinkel, vil det sannsynligvis være mulig å komme forbi gårdstunet uten vesentlig omdisponering av dyrket mark. Da vil virksomheten kunne ha tilstrekkelig plass til parkering og logistikk, selv om en luftegård for hest nok vil måtte flyttes sør for bygningene.

Vi foreslå derfor at planen for hensettingsanlegg kun vedtas under forutsetning av at Bane NOR inngår en slik avtale med Brødrene Gjølberg. Det er også viktig at alle avtaler etableres i god tid før anlegget gjennom Gatu påbegynnes slik at grunneiere får tid til tømning, riving og nyetablering.

Det må innarbeides i rekkefølgebestemmelsene at ny driftsbygning og redskapsgarasje må oppføres på Gatu gård **før** anleggsperioden starter slik at gårdsdriften kan videreføres uhindret av Bane NORs prosjekt.

Kopi: advokat Førde, advokatfirmaet Hjort.

Vedlegg

Konsekvensutredningens omtale av Gatubekken/Gatebekken

I Reguleringsplan - konsekvensutredning ICH-11-A-25121 04B 30.03.2022 står det blant annet:

Mellom Voll og Nordre Rør, rett vest for Ryggehallen og jernbanesporet, starter det en bekkegrøft (Gatubekken) som drenerer til Kureåa. Det er ikke registrert fisk eller gyting i Gatubekken, noe som sannsynligvis skyldes utformingen av rørene der bekken går under Bygdetunveien rett etter den skiller lag med Kureåa.

Merknad: Dette er ikke Gatubekken, og omtalen gjelder en annen bekk

Videre står det blant annet k kap. 6.9 Vurdering etter vannforskriften § 12

Sør for planområdet ved Gon gård finnes det en liten bekk (Gatubekken) som renner ut i en større bekk som er gytebekk for ørret (Kureåa) (figur 41) [21]. Gatubekken er ikke en registrert vannforekomst i Vann-nett, og det er ikke registrert gyting eller spesiell aktivitet i bekken. Deler av bekken (ca. 40 meter) ligger i dag i rør under veier og eksisterende jernbanetrasé. Vannføringen og vannstanden i bekken er varierende, og på befaring i området var det tilnærmet stillestående vann i bekken, og flere steder var vannstanden så lav at det lignet mer en grøft enn en bekk. Kureåa tilhører vannforekomst 003-18-R i vannområdet Morsa i Glomma vannregion. Kureåa forsynes med vann som pumpes fra Vansjø og benyttes som vannkilde for jordbruksvanning.

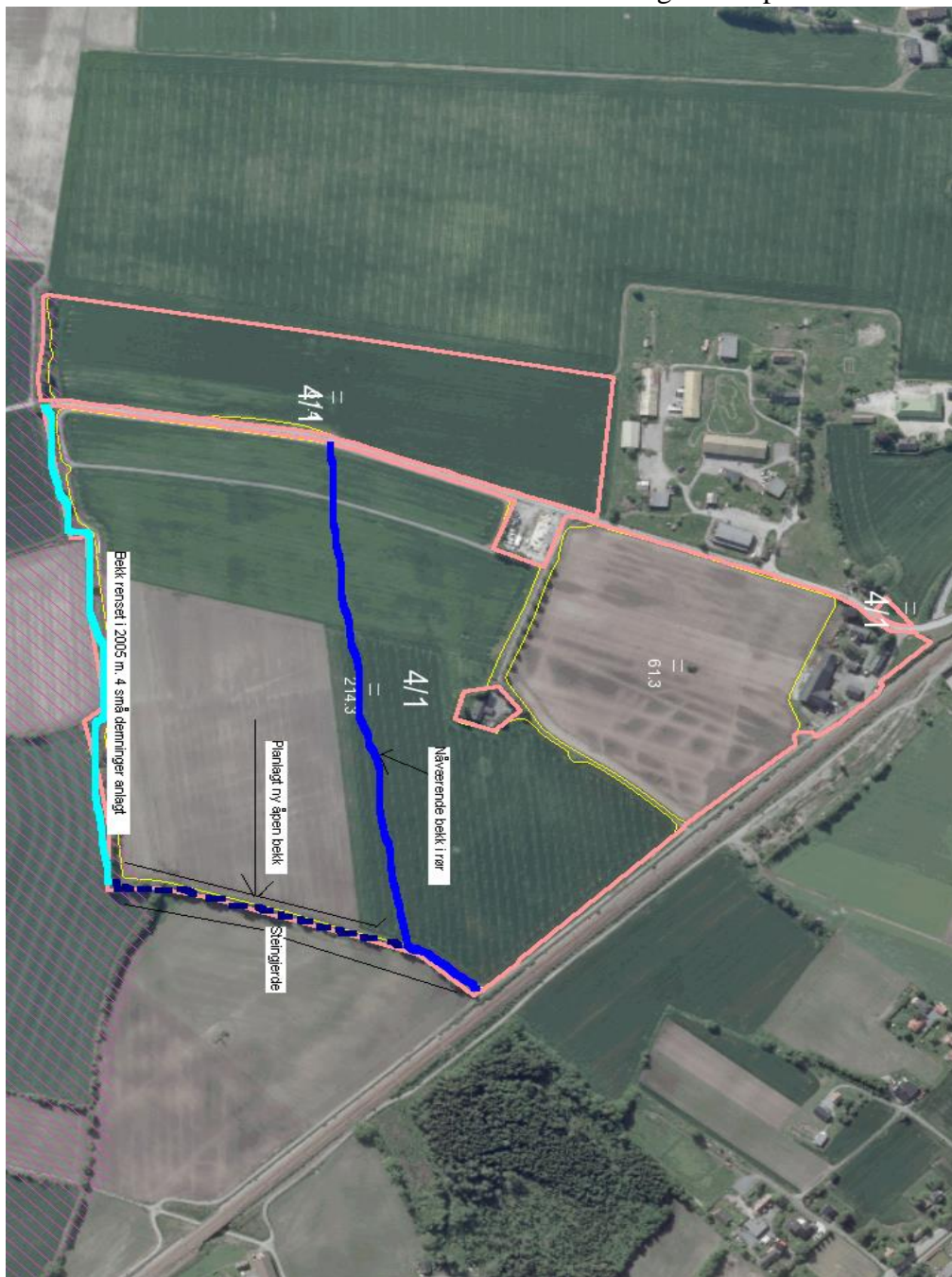
Alternativet ved Gon berører Gatubekken direkte, da eksisterende rør må forlenges med ca. 15 meter i forbindelse med etableringen av ankomstsporet. Gatubekken er ikke ørretførende og ligger Hensetting Moss Reguleringsplan - konsekvensutredning Side: Dok.n Rev.: Dato 74 av 128 ICH-11-A-25121 04B 30.03.2022 allerede i rør, så forringelsen anses som liten. Gatubekken drenerer imidlertid til Kureåa, og det er mulig at anleggsarbeidet kan medføre kortvarige utslipp av

forurensning og partikkelspredning i anleggsfasen. Fordi Gatubekken har lav vannføring og er en av flere tilløpsbekker til Kureåa, vil sannsynligvis ikke kortvarige utslipp i Gatubekken medføre noen stor risiko for forringelse av økologisk tilstand i Kureåa. Kortvarig lokal negativ påvirkning i Gatubekken vil forebygges gjennom pålegg i utslippstillatelse, og det vurderes derfor slik at det ikke er nødvendig å iverksette ytterligere skadereduserende tiltak i Gatubekken, ut over føringene som gis i utslippstillatelsen. Alternativet ved Gon vurderes til å ikke medføre noen permanent forringelse av den økologiske tilstanden i vannforekomstene Gatubekken eller Kureåa [21]

Merknad: Her er det flere faktafeil som bør rettes opp. Vi oppsummerer nedenfor kort noen av disse

- Gatubekken er feil tegnet på kartet i konsekvensutredningen. Bildet under viser et kart av Gnr 104 bnr 1 i Moss der Gatubekken er korrekt tegnet inn på kartet.

Den blå streken viser «Gatubekken». Etter knekkpunktet ca 40 meter fra jernbanen ble bekken på 1960-70 tallet lagt i rør (i den opprinnelige traseen). Jf. det feilaktige kartet i konsekvensutredningen. Da Bane NOR (Jernbaneverket) la nytt dobbeltspor i 1998, ble kapasiteten under sporene økt samtidig som det ble drenert langs sørsiden av Gonskogen. Her var det opprinnelig myr som forsinket vannet betydelig. Dette førte til en drenering av Gonskogen som blant annet gjorde at en dam med fast tilhold av Hegrefamilier ble tørket ut (og fuglene forsvant). For Gatu gård førte dette til at den del av bekken som gikk i rør ikke hadde kapasitet til de vannmengder som etter dette kom i våte perioder.

Jordet ble regelmessig oversvømmet med vann fra dette knekkpunktet på bekken. Grunneier så seg derfor nødt til å grave en avlastningsbekk for egen regning som er markert med stiplet blå linje. Samtidig ble gammel bekk tegnet med lyseblå linje gravd opp og åpnet slik at de nye vannmengdene kunne få avløp uten stor oversvømmelse og erosjon.

Omtalen om at bekken kan ha liten vannføring er korrekt kun på tørre sommerdager. I fuktige perioder av året har bekken meget stor vannføring. Fortsatt er det betydelige problemer knyttet til overvann/oversvømmelsesproblemer der bekken krysser fylkesveien /Roersveien sammen med et overvannsløp som er kommunalt. Også på jordene sør for kryssingen av fylkesveien før bekken renner ut i Kureåa er det betydelige kapasitetsproblemer med overvann. Her er kapasiteten for lav og et betydelig jordareal oversvømmes regelmessig med påfølgende erosjon og avrenning til Oslofjorden.

Dette bildet er fra 10. februar 2019:

Det er nå iverksatt nye forskrifter for region Oslofjorden der avrenning fra landbruket skal reduseres. Det er derfor ikke rom for økt vannføring i dette vassdraget. Når Bane Nor sier at anlegget medfører at rørkapasiteten må økes der Gatubekken krysser jernbanesporet, er det stor grunn til bekymring.

Vi mener at anlegget ikke kan sende mer vann ut i Gatebekken uten at ansvar for erosjon og forurensing som følge av dette er avklart i samarbeid med kommunen og miljømyndighetene.

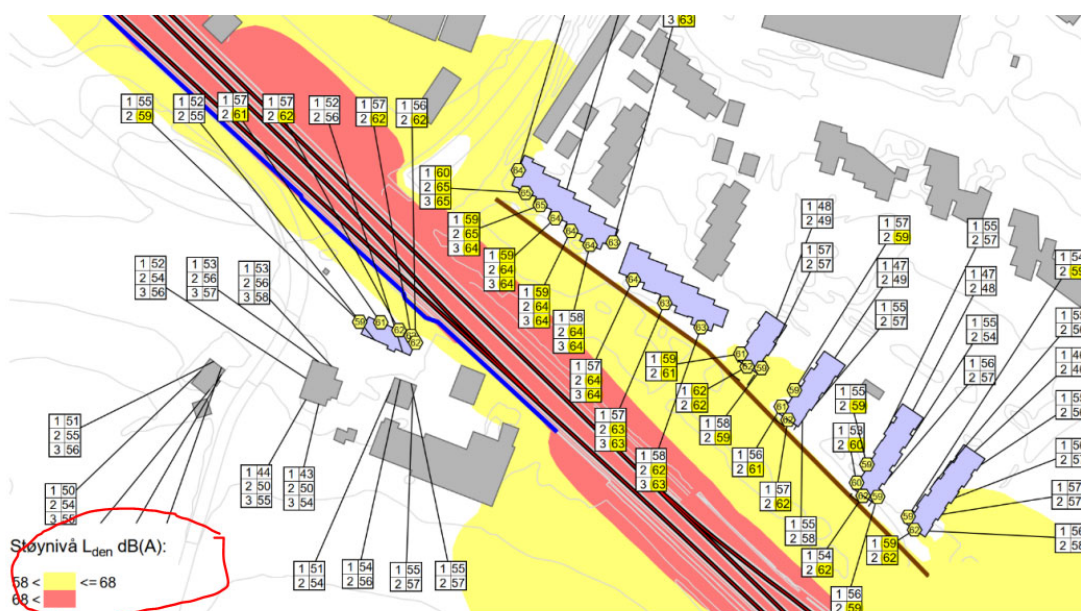
Støy

I veileder til støyretningslinje T-1442 står det:

«Jernbaner, veger og energianlegg som er detaljert avklart i gjeldende reguleringsplan etter plan- og bygningsloven, er unntatt fra krav om byggesaksbehandling. Dette går frem av byggesaksforskriften § 4-3. Det er derfor særlig viktig at støy fra jernbaner, veganlegg og energianlegg er tilstrekkelig utredet i planprosessen, og at grenseverdier og avbøtende tiltak er sikret i kart og bestemmelser (reguleringsplan).

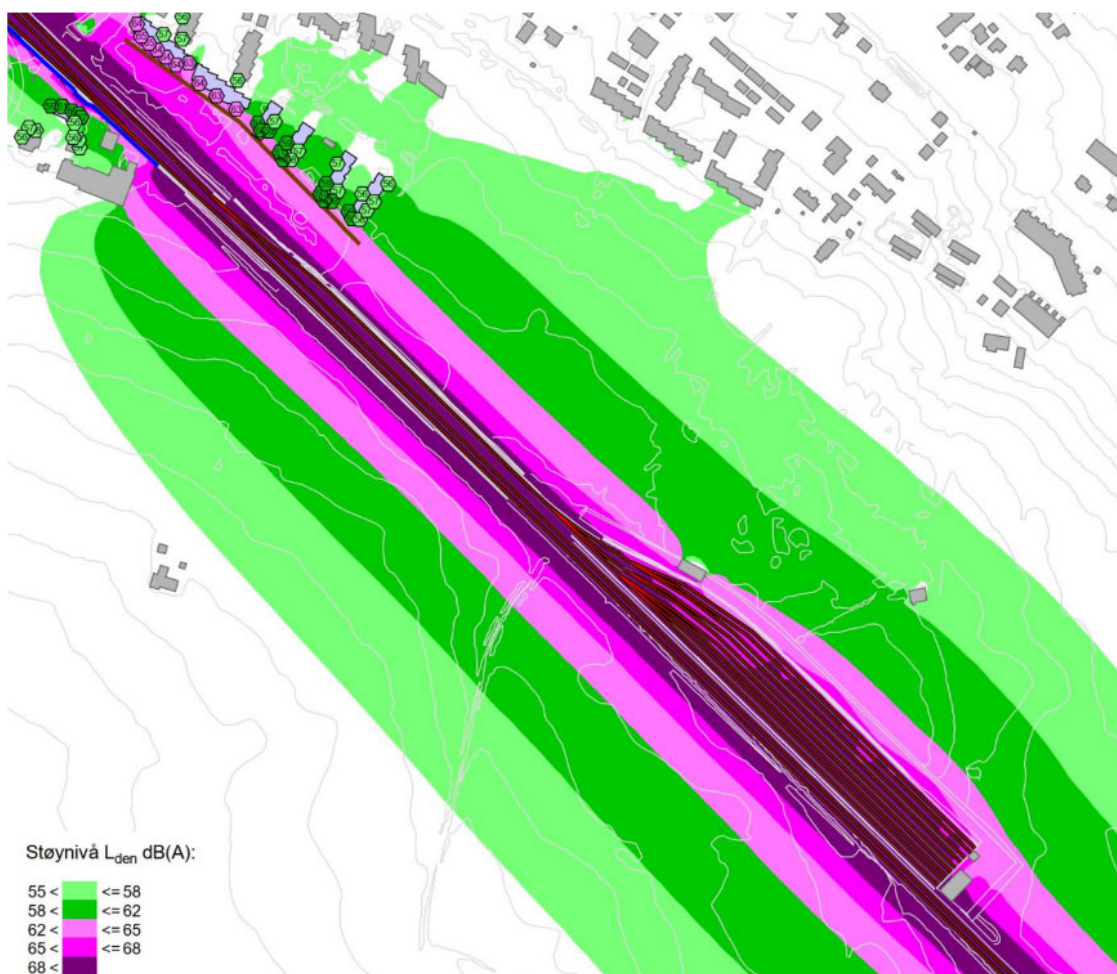
Det er plan- eller konsesjonsmyndigheten som har ansvar for å sikre at berørte parters rettigheter blir ivaretatt. .... Når planen er endelig vedtatt er det begrensede muligheter for å gjøre endringer i planforslaget, og dermed er berørte parters rettigheter begrenset til det som er skrevet i reguleringsplanbestemmelsene.»

Kommentar til figur 11: Beregninger for Roersveien 5 kommer ikke med i figuren, da forklaringsteksten ligger «over».

Figur 11. Støy (L_{den}) fra Østfoldbanen ved Rygge stasjon i prognosesituasjonen 2039. Støysonekart er beregnet i høyde 1,5 m over terreng. Fasadenivåer med overskridelser av nedre grenseverdi for gul sone er vist i gule sirkler på den aktuelle fasaden. Med støyskjerm. Utsnitt 2.

Kommentar til figur 12: Fasadenivåer på sumstøy for Roersveien 5 er ikke medtatt. Støy fra biltrafikk i inn/utkjøring til kulverten som leder Bygdetunveien under jernbanen ser ikke ut til å være medregnet. Det står i planbeskrivelsen at Bane NOR skal bygge om denne kulverten som en del av utvidelsen av sporområdet på stasjonen, men det ser ikke ut til at trafikkstøy fra kulvert er medregnet i sumstøy-beregningen.

Figur 12. Sumstøy (L_{den}) fra Østfoldbanen og hensetting i prognosesituasjonen. Støysonekart er beregnet i høyde 4 m over terreng. Fasadenivåer er vist i sirkler på aktuelle fasader.

Ved etablering av støyende anlegg eller virksomheter skal krav til lydnivå for eksisterende bebyggelse sikres gjennom planbestemmelsene. I denne situasjonen er sumstøybelastningen som følge av tiltaket kompleks og i fagrapport for støy og vibrasjoner [ICH-11-A-25106] står det at «*Nåværende flyaktivitet er ukjent, som medfører at det ikke vil være mulig å gjøre vurderinger av flystøy da det ikke foreligger støysonekart. Prosjektet kan på bakgrunn av dette ikke hensynta flystøy fra Rygge flyplass.*». At det ikke foreligger støysonekart, er ikke grunn god nok til å eliminere støy fra aktivitet på Rygge flystasjon i analysen. Forsvaret er også forpliktet til å redegjøre for støyen de påfører samfunnet med sin aktivitet ihht. forurensningsforskriften.

I «Veileder om behandling av støy i arealplanlegging - Miljødirektoratet (miljodirektoratet.no)» står det bla. at alle støyberegninger er forbundet med en viss usikkerhet og at det bør gjøres en vurdering av usikkerhet knyttet til beregningsresultater i forbindelse med alle støyutredninger. Dette skal inkluderes i støyrapporten. I rapporten omtales ikke denne usikkerheten spesifikt.

Vi vil kreve at det for Roersveien 5 gjennomføres støymåling før og etter gjennomføring, for å dokumentere støybelastningen boligen utsettes for og verifisere at beregnede verdier gir rett indikasjon på boligens totale støybelastning. Ved overskridelser må det iverksettes tiltak som sikrer tilfredsstillende støynivå både innendørs, uteoppholdsareal og terrasse.

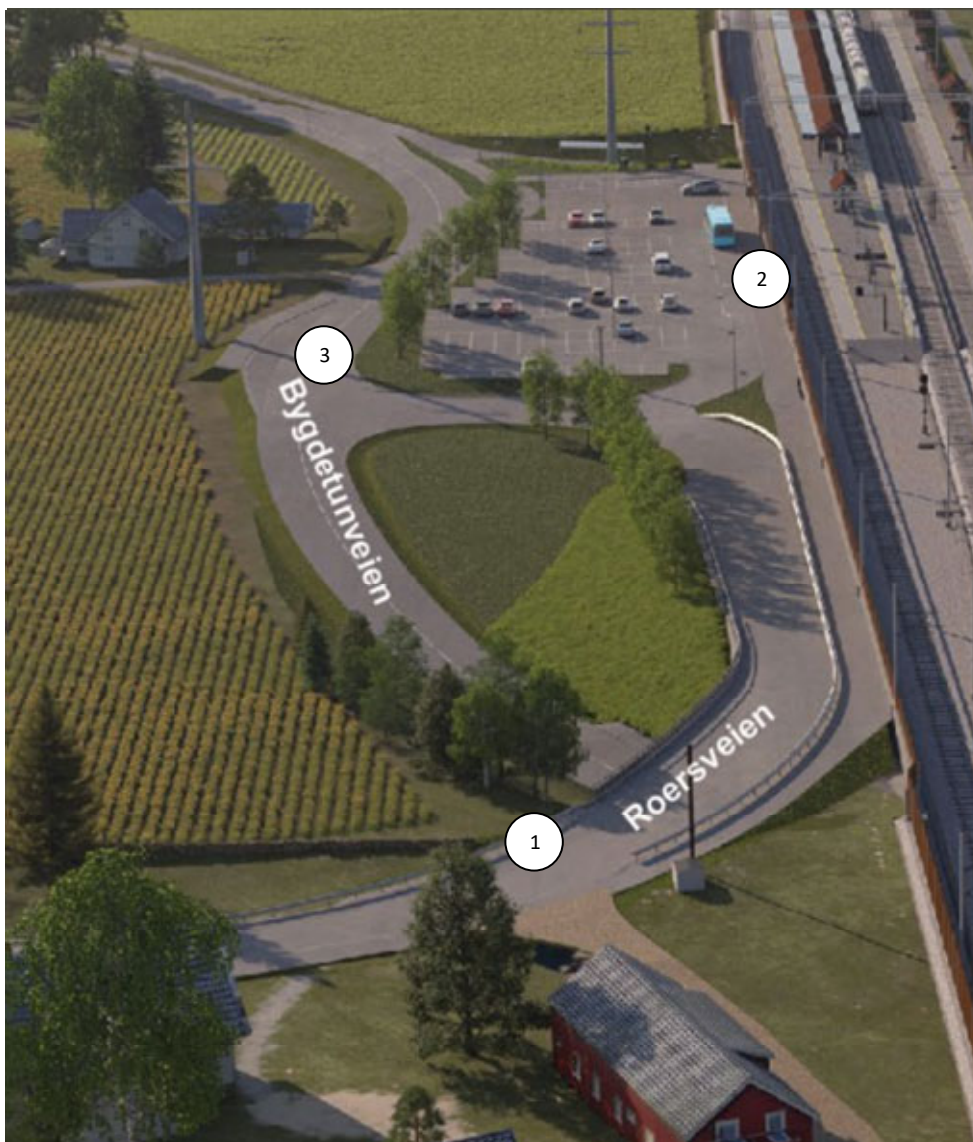
Roersveien 5: Uteoppholdsareal

Trafikk og ny utforming av vei

Dagens vei gjennom gårdstunet(FV1066) er vår eneste adkomstvei til vår eiendom. I tillegg til å være en vei som både barn og voksne må krysse for å bevege oss utendørs, er også denne veistrekningen en del av flere populære ruter for transport, rekreasjon og trening for gående/løpende og syklister:

- Skolebarn går/sykler til/fra skolen. Mange av beboerne i Roersveien og tilknyttede veier har
- for kort reisevei for å få dekket buss skyss.
- Moss Cykleklubb har flere ruter som omfatter denne strekningen.
- Ryggejoggen i regi Rygge idrettslag har vinterløype som omfatter aktuell veistrekning.
- Skoler og barnehager bruker veien for organiserte gå/sykkelturer til sjøen (Kurefjorden).

Figur 1: Bilde hentet fra ICH-11-A-25122 Rev 7b

Utforming av Roersveien over kulvert

Det er en vei som er utformet etter gamle bestemmelser og ikke i henhold til dagens krav tilfylkesveg når det gjelder krav til sikt og kurvatur. Erfaringsmessig innbyr strekningen gjennom gårdstunet til høy fart kjørende nordfra mot en lengre slette, samtidig som s-formasjon er uoversiktlig i forhold til møtende trafikk sørfra. Kjørende sørfra har samme dårlig sikt gjennom gårdstunet. Samlet har disse faktorene dessverre medført mange nestenulykker gjennom årene.

Derfor rapporterte vi vår bekymring om trafiksikkerhet med ferdsel gjennom gårdstun og med ønske om utbedring/fartsreducerende tiltak til Vegvesenet med saksnummer 19/103976 i mai 2019.

Siden veistrekningen fra dagens gårdstun mot jernbanestasjonen (se Figur 1 merket «1») nå skal endres/fornyes i forbindelse med arbeid med hensetting Moss så krever vi at veien også nå utformes slik at den er riktig utformet etter dagens standard.

Utforming av gangvei

Vi ser fra Figur 1 merket «2» at det ikke er prosjektert inn et klart skille mellom avsatt plass til gangvei og parkeringsplasser tiltenkt biler og andre kjøretøy. Dette vil bidra til høy risiko for myke trafikanter når eneste måte å komme seg fra Roersveien til skole/barnehage/fritidsaktiviteter er via gangvei tiltenkt krysse parkeringsplass. I dag blir barn lært opp til å benytte plenen som befinner seg mellom parkeringsarealet og støyyegg inntil sporområdet. Dette gir en viss avgrensning mellom areal som biler og andre kjøretøy benytter og myke trafikanter. Dette grunnet høye kantsteiner som blir et hinder for biler og dermed minsker risiko for uhell mellom gående i dette området. Hvis denne barrieren fjernes innføres en stor risiko siden det ikke lenger er hindring mellom arealet for biler og de gående. Vi krever at det blir mulig å ferdes trygt som myk trafikant fra Roersveien til tilknyttede områder som medfører ferdsel til/gjennom undergang.

Utforming av veikryss Roersveien/Bygdetunveien

Vi ser fra Figur 1 merket «3» at det skal bli utvidet parkering mot Bygdetunveien. Denne endringen vil så langt vi ser medføre at veien endres fra rett strekning til sving. I dag er dette krysset svært utsatt. Mest fordi Bygdetunveien ikke er kategorisert som forkjøringsvei og at bilister antar at innkjøring til Roersveien kun er til parkeringsareal for jernbanestasjonen. Dette skaper mange nestenulykker og ulykker grunnet brudd på vikeplikt fra høyre (for de som kommer kjørende fra undergang mot jernbanestasjonen). For de som kjører fra Roersveien og skal mot Halmstad har disse i dag vikeplikt fra høyre. Med innføring av sving grunnet økt kapasitet for parkering vil siktforholdene endres betraktelig for de som skal kjøre ut i krysset Bygdetunveien/Roersveien. Det må særlig legges vekt på type beplantning langs med parkering og at ny utforming bidrar til gode siktforhold.

Fra: "Jan Bremseth" <jan.bremseth@gmail.com>
Sendt: lørdag 29. april 2023 09:33:23
Til: "Postmottak Bane NOR SF" <postmottak@banenor.no>
Emne: Høring og offentlig ettersyn reguleringsplan Hensetting Moss, saksnummer
202205561

Hei!

Jeg har mottatt og lest ovennevnte dokumenter.

Hilsen
Jan Bremseth
Gatuveien 23B

Sendt fra min iPad